

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล” ผู้วิจัย ได้ศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods research) ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสาร (Documentary research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ รูป/คน และสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๙ รูป/คน เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้วจึงได้วิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายอธิบายและพรรณนาความ ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัย ได้แจกแบบสอบถามแก่บุคลากร จำนวน ๒๔๒ ชุด เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้ว จึงได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ประยุกต์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย โดยใช้สถิติพรรณนาคือค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ดังนั้น ผู้วิจัย จึงได้นำเสนอข้อมูลการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณตามขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ๔.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด
- ๔.๒ การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล
- ๔.๓ การสนทนากลุ่มเฉพาะ
- ๔.๔ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ
- ๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัย ได้ศึกษาจากเอกสาร (Documentary research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ รูป/คน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ซึ่งการเรียนการสอนเป็นวิธีการสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างและพัฒนาสติปัญญาแก่เด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบัน เนื่องจากการเรียนการสอนให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชน ให้ได้เรียนหนังสือ มีความรู้ความสามารถ สอดคล้องตามหลักสูตรการเรียนการสอนในปัจจุบันเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ดังนั้น การบริหารจัดการโรงเรียนแต่ละโรงเรียนย่อมมีปัญหามากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่กรณี เช่น ปัญหาบุคลากร (Man) ภายในโรงเรียนซึ่งคนปัจจัยตัวแรกที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพหรือล้มเหลว ปัญหาการเงินงบประมาณ (Money) เป็นปัจจัยตัวที่สองที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนเช่นเดียวกัน ปัญหาวัสดุ

อุปกรณ์ (Material) เป็นปัจจัยตัวที่สามที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน และปัญหาการจัดการ (Management) เป็นปัจจัยตัวที่สี่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จหรือไม่ ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จริง ได้ไปสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ รูป/คน ที่มีผลงานปรากฏชัดด้านการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล จึงได้ตั้งประเด็นคำถามตามลำดับขั้นตอน เพื่อศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๑.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคด้านบุคลากร

ประเด็นคำถามว่า “การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด มีสภาพทั่วไปและมีปัญหาอุปสรรคด้านบุคคลเป็นอย่างไรบ้าง” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) ครูส่วนใหญ่ไม่คำนึงถึงความสำคัญของเนื้อหาสาระสำคัญของหลักสูตร เนื้อหาสาระสำคัญของหลักสูตรจึงขาดความชัดเจน ครูบางท่านยังคงสอนไปตามหลักสูตรที่มีอยู่เท่านั้น คือสอนหนังสือตามกฎระเบียบของโรงเรียน^๑

(๒) ขนาดของโรงเรียนแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทั้งสังคม เศรษฐกิจก็แตกต่างกัน บุคลากรภายในโรงเรียนขาดประสิทธิภาพ ขาดขวัญและกำลังใจ ย่อหย่อนความสามารถ ขาดสภาพคล่องตัวในอาชีพ ผู้บริหารโรงเรียนจะมีความตั้งใจทำงานอย่างหนักแต่ผลที่ได้รับมาคงเหมือนเดิม นอกจากนั้นแล้ว บุคลากรบางกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือและช่วยงานอย่างเต็มศักยภาพ^๒

(๓) ผู้บริหารและคณะครูขาดวิสัยทัศน์ในการเรียนการสอน ครูผู้สอนไม่มีความชำนาญ ขาดความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง ขาดครูที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน นอกจากนั้น ครูบางท่านขาดความรู้ความเข้าใจเทคนิคการเรียนการสอน ขาดจิตวิทยาในการเรียนการสอน ขาดความรู้การวัดผลและประเมินผลในยุคปัจจุบัน^๓

(๔) เมื่อมีการประเมินผลวัดและวัดผลการเรียนการสอน ส่งผลให้ครูขอย้ายออกไปประจำที่โรงเรียนอื่นๆ ครูประจำในโรงเรียนจึงมีจำนวนน้อย ครูส่วนใหญ่ก็ขอย้ายออก ย้ายเข้าภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง อีกอย่างหนึ่ง เมื่อพบโอกาสที่ดีกว่าก็ขอย้ายหรือลาออก ละทิ้งภาระหน้าที่

^๑สัมภาษณ์ พระธรรมโสภณ (โกศล สิริธโร), ผู้จัดการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^๒สัมภาษณ์ พระราชสิงหพรหมณี (โสภณ โสภโณ), ผู้จัดการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^๓สัมภาษณ์ พระราชธรรมมาลังการ (จันทร์ กตปุญโญ), ผู้จัดการโรงเรียนวิสุทธีวิทยาการ จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

กลางคันส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้การสอนเป็นประจำ นอกจากนั้น ครูอาจจะทำงานหนักเกินไป ขาดหลักประกันในชีวิต ไม่มีโอกาสก้าวหน้าในอาชีพ มีการเล่นพรรคเล่นพวก ขาดความยุติธรรม ไม่มีสวัสดิการ ไม่ได้เลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงาน^๕

(๕) บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดแคลนบุคลากรที่จบการศึกษาตามวิชาเอก บุคลากรไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพในกลุ่มวิชาที่สอน ครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอก/วิชาโท ตามมาตรฐานการประเมินภายนอก บุคลากรเกิดการแบ่งกลุ่ม มีอคติต่อกัน ขาดความร่วมมือ การจ้างคนไม่เหมาะสมกับงาน บุคลากรคิดว่าเงินเดือนที่เขาได้รับไม่ยุติธรรม ไม่ยอมฝึกอบรมและการพัฒนา ซึ่งเป็นการทำลายประสิทธิภาพของหน่วยงาน ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญการจัดการศึกษา ยังคงยึดมั่นในหลักระบบอุปถัมภ์และระบบคุณธรรม^๕

(๖) ครูที่จัดกิจกรรมให้นักเรียนที่หลากหลายก็ล้วนแล้วแต่เป็นประโยชน์ทั้งนั้น แต่ว่ากิจกรรมบางอย่างถ้าจัดบ่อยเกินไปก็จะทำให้นักเรียนเสียโอกาสดูหนังสือวิชาอื่นๆ ครูก็ควรจะลดลงตามความเหมาะสม ถ้าครูมีกิจกรรมมากเกินไปก็จะส่งผลกระทบต่อเด็กนักเรียนที่ขาดความรับผิดชอบวิชาอื่นๆ การจัดกิจกรรมพิเศษก็ควรจะดูสถานการณ์ว่าควรหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดปัญหานักเรียนออกกลางคัน นักเรียนขาดเรียน และนักเรียนมีพฤติกรรมนอกรีตนอกรอยเป็นต้น^๖

(๗) ปัญหาอุปสรรคคือคณะกรรมการไม่ค่อยจะมีเวลาได้เข้ามาดูแลติดตามผลอย่างใกล้ชิด จึงทำให้บุคลากรครูในโรงเรียนเกิดความเคลือบแคลงใจ กลุ่มบุคคลส่วนหนึ่งไม่เห็นความสำคัญ นอกจากนั้น การจัดกิจกรรมมากเกินไป จึงส่งผลให้กระทบต่อการเรียนการสอน^๗

(๘) ปัญหาอุปสรรคคือผู้บริหารโรงเรียนรวมทั้งผู้บริหารสำนักงานจะยกประเด็นปัญหา ด้านปัจจัย เช่น งบประมาณไม่พอ ครูไม่พอและวัสดุอุปกรณ์ไม่พอ แทบไม่ได้ยกประเด็นปัญหา กระบวนการคือการบริหารและการจัดการเรียนการสอน และปัญหาผลผลิตคือผู้เรียน เลยมักจะปกป้องตนเองเป็นหลัก^๘

^๕สัมภาษณ์ พระพิศาลสิกขกิจ (สุทิน ฉันทมโม), ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^๖สัมภาษณ์ พระครูไพบุลย์พิพัฒน์โสภณ (สุต สุขเมโธ), ผู้จัดการโรงเรียนวัดเขาย้อยไพบุลย์อุปถัมภ์ จังหวัดเพชรบุรี, ๑๔ มกราคม ๒๕๕๘.

^๗สัมภาษณ์ พระครูสุปัญญธารณ์ (บุญมี กิตฺตฺพลฺโล), ผู้จัดการโรงเรียนกบินทร์จริยาคม จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^๘สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิจจาภิวัฒน์ (ธรรมย์ ธรรมวฑฺฒโน), ผู้อำนวยการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^๙สัมภาษณ์ พระครูบวรเจตยานุกการ (วรพล ธรรมสิริ), ผู้อำนวยการโรงเรียนเมธีวุฒิกร จังหวัดลำพูน, ๙ มกราคม ๒๕๕๘.

(๙) ปัญหาอุปสรรค คือ ผู้คนในสังคมเกือบทุกส่วนละทิ้งจิตวิญญาณไทย หันมาเน้นบริโภควัตถุนิยมจนก่อให้เกิดปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและเอกชน การประพฤติผิดทางศีลธรรม ความไม่มีคุณธรรมจริยธรรมในการปกครองและในการดำรงชีวิต สังคมของความเห็นแก่ตัว เหยียบย่ำ เอาเปรียบผู้ด้อยโอกาส การขาดความรับผิดชอบต่อนาคตของเด็กและเยาวชน^๙

(๑๐) ปัญหาอุปสรรค คือรัฐบาลและนักการเมืองขาดความจริงจังในการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลไม่มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา ไม่ให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา รัฐบาลไม่ลงทุนเพื่อการศึกษาอย่างจริงจัง และเอกชนมีการส่งเสริมการศึกษาน้อย ผู้บริหารการศึกษาขาดความถนัดด้านการบริหารจัดการศึกษา^{๑๐}

(๑๑) ปัญหาอุปสรรค คือหน่วยงานต่างๆ พยายามดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ และหลายอย่างกำลังดำเนินการอยู่ แต่ก็ยังมีปัญหาอุปสรรคหลายประการ ซึ่งในเรื่องนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เสนอปัญหาอุปสรรคในการปฏิรูปการศึกษา การเสียสิทธิของประชาชนในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่ลงถึงการปฏิบัติ วิกฤตศรัทธาต่อครู มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิทยาศาสตร์ การปฏิรูปการอาชีวศึกษา การปฏิรูปอุดมศึกษา วิกฤตด้านคุณธรรม จริยธรรม^{๑๑}

(๑๒) ปัญหาอุปสรรค คือ โรงเรียนประถมศึกษาหลายแห่งมีอัตราครูต่อนักเรียนต่ำมาก เช่น ครู ๑๑ คนต่อนักเรียน ๑๕๐ คน แต่ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนระดับ ๘ ในขณะที่โรงเรียนมัธยมศึกษาบางแห่งมีนักเรียนแออัดประมาณ ๕๐ คนต่อห้อง ทำให้การจัดกิจกรรมตามแนวปฏิรูปการศึกษาเป็นไปด้วยความยากลำบาก นอกจากนั้นปัญหาการใช้ครู อาจารย์ไปทำหน้าที่อื่นๆ นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนมีค่อนข้างมาก ทำให้กระทบกระเทือนคุณภาพนักเรียนและหลายโรงเรียนประสบปัญหาบุคลากรเกษียณก่อนอายุราชการ^{๑๒}

(๑๓) ปัญหาอุปสรรค คือ ขาดหน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาผู้อยู่ในตลาดแรงงานให้มีความสามารถเพิ่มขึ้นและมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการ การแข่งขันในระบบการศึกษามี

^๙สัมภาษณ์ พระครูโสภณสาธุกิจ (พันคำ จนทสโร), ผู้จัดการโรงเรียนศักดิ์สุนันท์วิทยา จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๐}สัมภาษณ์ พระครูชลธรรมวงศ์ (วิทยา สุขโม), ผู้จัดการโรงเรียนฆังคะทวีศิลป์ จังหวัดนครศรีธรรมราช, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๑}สัมภาษณ์ พระมหาประทีน ปริยตติวุฑโฒ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวิสุทธิวิทยาการ จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๒}สัมภาษณ์ นางเอมอร พุทธจันทร์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ความรุนแรงเกินไป ทำให้เกิดภาวะเครียดแก่เยาวชนของชาติ การขาดการสนับสนุนในด้านการศึกษากฎการศึกษา สามเณร และแม่ชี นอกจากนั้นผู้ปกครองขาดจิตสำนึกในคุณค่าของการศึกษา ปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษา^{๑๓}

(๑๔) ปัญหาอุปสรรค คือการเผยแพร่บริโภคสิ่งของจากต่างชาติ การเปิดรับ ศิลปะวัฒนธรรมและภูมิปัญญาจากต่างชาติโดยขาดการคัดสรร กลั่นกรอง ให้เข้ามามีบทบาทสำคัญ ในสังคมและในวิถีชีวิตของคนไทย ทำให้คนไทยละทิ้งคุณค่าที่ฝังามในเรื่องศิลปวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญา การหันไปชื่นชอบศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาต่างชาติ ทำให้ศิลปวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาขาดการส่งเสริม สนับสนุนและขาดการยอมรับ ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งทำให้สังคมขาด ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย^{๑๔}

(๑๕) ปัญหาอุปสรรค คือผู้บริหารโรงเรียนจำนวนไม่น้อย หรืออาจจะเป็นส่วนใหญ่ใช้ เวลาอยู่นอกโรงเรียนเป็นปกติ และความสนใจด้านวิชาการมีน้อยกว่าด้านอื่นๆ ทั้งมีปัญหาด้าน คุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมากพอสมควร ซึ่งทำให้ผู้ปฏิบัติงานว่าเหว และขาดขวัญ กำลังใจ^{๑๕}

(๑๖) ผู้บริหารโรงเรียนมีภาระกิจอื่นๆ ที่ต้องทำมีอยู่จำนวนมาก ส่งผลให้การทำงานขาด การเอาใจใส่งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล ขาดการติดตามประเมินผลงานอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น งานบริหารบุคคล ขาดสภาพความคล่องตัว เป็นการดำเนินงานได้ในระดับหนึ่งเท่านั้นที่ เกี่ยวกับการสรรหา การคัดเลือก การพัฒนา การบำรุงรักษา และการให้บุคลากรออกจากงาน ได้แก่ การวางแผนนโยบายด้านกำลังคน การคาดการณ์ความต้องการกำลังคน การเลือกสรร การมอบหมายใน การปฏิบัติงาน และการพัฒนาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นต้น^{๑๖}

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ ช่วยเนียม, ผู้จัดการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายธวัช เทียบปาน, ผู้อำนวยการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายอุดม ขำนิ, ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๖} สัมภาษณ์ นางพิศวง หอยสังข์, รองผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

(๑๓) ครูยังขาดความรับผิดชอบในงานที่สอน ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่ใฝ่หาความรู้ ไม่กระตือรือร้นที่จะปรับปรุงตนเอง ครูมีปัญหาส่วนตัวมาก มีหนี้สินส่วนตัว การทำธุรกิจเสริมและเรื่องซู้สาวเป็นต้น^{๑๗}

(๑๔) ครูไม่พยายามทำความเข้าใจหลักสูตรใหม่ ขาดความรู้ในหลักการสอน ครูทำหน้าที่หลายอย่าง มีงานกิจกรรม โครงการของหน่วยงานอื่นแทรก ทำให้การสอนไม่เต็มที่ ครูไม่ใช้สื่อการสอนวิชาที่ตนเองเรียนมาทำให้ขาดประสิทธิภาพ^{๑๘}

สรุปได้ว่า ปัญหาอุปสรรคด้านบุคลากร ผู้บริหารและคณะครูขาดวิสัยทัศน์ในการเรียนการสอน ครูผู้สอนไม่มีความชำนาญ ขาดความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง ขาดครูที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน นอกจากนั้นครูบางท่านขาดความรู้ความเข้าใจเทคนิคการเรียนการสอน ขาดจิตวิทยาในการเรียนการสอน ขาดความรู้การวัดผลและประเมินผลในยุคปัจจุบัน ผู้บริหารโรงเรียนมีภาระกิจอื่นๆ ที่ต้องทำมีอยู่จำนวนมาก ส่งผลให้การทำงานขาดการเอาใจใส่งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล ขาดการติดตามประเมินผลงานอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น งานบริหารบุคคล ขาดสภาพความคล่องตัว เป็นการดำเนินงานได้ในระดับหนึ่งเท่านั้นที่เกี่ยวกับการสรรหา การคัดเลือก การพัฒนา การบำรุงรักษา และการให้บุคลากรออกจากงาน ได้แก่การวางแผนงานด้านกำลังคน การคาดการณ์ความต้องการกำลังคน การเลือกสรร การมอบหมายในการปฏิบัติงาน และการพัฒนาบุคลากรการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นต้น

ปัญหาอุปสรรค คือผู้บริหารโรงเรียนจำนวนไม่น้อย หรืออาจจะเป็นส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่นอกโรงเรียนเป็นปกติ และความสนใจด้านวิชาการมีน้อยกว่าด้านอื่นๆ ทั้งมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมากพอสมควร ซึ่งทำให้ผู้ปฏิบัติงานว่าเหว และขาดขวัญกำลังใจ ปัญหาอุปสรรคคือคณะกรรมการไม่ค่อยจะมีเวลาได้เข้ามาดูแลติดตามผลอย่างใกล้ชิด จึงทำให้บุคลากรครูในโรงเรียนเกิดความเคลือบแคลงใจ กลุ่มบุคคลส่วนหนึ่งไม่เห็นความสำคัญ นอกจากนั้นการจัดกิจกรรมมากเกินไป จึงส่งผลให้กระทบต่อการเรียนการสอน ปัญหาอุปสรรคคือรัฐบาลและนักการเมืองขาดความจริงจังในการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลไม่มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา ไม่ให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา รัฐบาลไม่ลงทุนเพื่อการศึกษาอย่างจริงจัง และเอกชนมีการส่งเสริมการศึกษาน้อย ผู้บริหารการศึกษาขาดความถนัดด้านการบริหารจัดการศึกษา

ครูยังขาดความรับผิดชอบในงานที่สอน ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่ใฝ่หาความรู้ ไม่กระตือรือร้นที่จะปรับปรุงตนเอง ครูมีปัญหาส่วนตัวมาก เช่น มีหนี้สินส่วนตัว การทำธุรกิจเสริม

^{๑๗}สัมภาษณ์ นายวิชัย บุญสวัสดิ์, เจ้าหน้าที่โรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๘}สัมภาษณ์ นายธำรงค์ แสงสมดี, ครูโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

และเรื่องข้อสาวเป็นต้น ครูไม่พยายามทำความเข้าใจหลักสูตรใหม่ ขาดความรู้ในหลักการสอน ครูทำหน้าที่หลายอย่าง มีงานกิจกรรม โครงการของหน่วยงานอื่นแทรก ทำให้การสอนไม่เต็มที่ ครูไม่ใช่สื่อการสอนวิชาที่ตนเองเรียนมาทำให้ขาดประสิทธิภาพ

๔.๑.๒ สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคด้านการเงินงบประมาณ

ประเด็นคำถามว่า “การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด มีสภาพทั่วไปและมีปัญหาอุปสรรคด้านการเงินงบประมาณเป็นอย่างไรบ้าง” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) การเงินก็คืองานที่เกี่ยวกับความพึงพอใจและไม่พึงพอใจของบุคลากรภายในโรงเรียน บุคลากรได้เงินเดือนและอัตราการเงินเดือน และสวัสดิการไม่อำนวย ส่งผลให้บุคลากรไม่มีแรงจูงใจในการทำการปฏิบัติงาน นอกจากนั้น โอกาสที่จะได้รับความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานน้อยมาก นอกจากนั้น ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน คืออาจจะมีโยกย้ายเปลี่ยนแปลงไปตามกฎระเบียบทางราชการ ตลอดจนถึงแนวทางการบริหารจัดการ^{๑๙}

(๒) เมื่อปัจจัยการเงินไม่อำนวย ปัจจัยการจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในโรงเรียนน้อย ก็ส่งผลให้ระดับการปฏิบัติงานน้อยลงตามไปด้วย คงเป็นไปตามสภาพปัจจุบันเท่านั้น คือทำงานได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น^{๒๐}

(๓) การวางแผนการเงินงบประมาณแก่บุคลากรภายในโรงเรียนมีปริมาณน้อย เมื่อเป็นเช่นนั้นส่งผลให้ครูผู้สอนขาดขวัญและกำลังใจในการพัฒนาการต่างๆ นอกจากนั้นชั่วโมงเรียนในแต่ละรายวิชามีจำนวนจำกัด ส่งผลให้ครูไม่สามารถสอนได้เต็มทุกรายวิชา^{๒๑}

(๔) การเงินที่เกี่ยวกับการเงินงบประมาณในการส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัดมีข้อจำกัด งบประมาณบางอย่างที่จัดสรรไม่ค่อยเพียงพอและต่อเนื่อง ควรจัดสรรงบประมาณให้มีความต่อเนื่อง และขอรับสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรเอกชนหรือหน่วยงานอื่นๆ ขาดบุคลากรที่มีความ

^{๑๙}สัมภาษณ์ พระธรรมโสภณ (โกศล สิริธโร), ผู้จัดการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๐}สัมภาษณ์ พระราชสิงหวิมล (โสภณ โสภโณ), ผู้จัดการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๑}สัมภาษณ์ พระราชธรรมมาลังการ (จันทร์ กตปุณโย), ผู้จัดการโรงเรียนวิสุทธีวิทยาการ จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

ขานาญเฉพาะด้านในการตรวจรับพัสดุ ควรส่งเสริมบุคลากรให้อบรมด้านการเงินและพัสดุ
งบประมาณที่ได้รับในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการมีความล่าช้า^{๒๒}

(๕) สภาพปัญหาบุคลากรที่ทำหน้าที่ทางการเงินไม่มีความรู้เกี่ยวกับงานการเงินและ
บัญชี รวมทั้งขาดการนิเทศด้านการบริหารงานงบประมาณ การบริหารด้านการเงินและการบัญชี
สถานศึกษาบางแห่งได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ให้รับผิดชอบทั้งด้านการเงินและการบัญชีในคนเดียวกัน
จึงเกิดปัญหาการทุจริต ขั้วโมงสอนของครูผู้ปฏิบัติงานด้านธุรการ การเงินมาก ทำให้ครูผู้นั้นทำหน้าที่
ในงานธุรการการเงินได้ไม่เต็มที่ งบประมาณการศึกษาส่วนใหญ่เป็นหมวดเงินเดือน ทำให้สัดส่วน
งบประมาณสำหรับการพัฒนาด้านคุณภาพมีน้อย สถิติการทำความผิดวินัยที่เกี่ยวข้องกับการเงินล้วน
แต่เป็นผู้บริหารทั้งสิ้น การดำเนินการเบิกจ่ายเงินของทางราชการล่าช้าโรงเรียนไม่ดำเนินการตามแผน
ขาดแคลนงบประมาณหรืองบประมาณไม่เพียงพอ บุคลากรที่ทำหน้าที่ทางการเงินไม่มีความรู้เกี่ยวกับ
งานการเงินและบัญชี รวมทั้งขาดการนิเทศ ด้านการบริหารงานงบประมาณ บริหารงบประมาณ
ไม่เป็นไปตามแผน ผู้ปกครองชุมชนมีฐานะยากจนจึงไม่สามารถสนับสนุนด้านการศึกษา และโครงการ
บางโครงการไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ เพราะขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณเป็นต้น^{๒๓}

(๖) การบริหารการเงิน พัสดุ ที่ดิน อาคารสถานที่ และสินทรัพย์อื่นๆ ผู้บริหารต้องการ
ให้มีการจัดการเงินงบประมาณอย่างคุ้มค่าและเหมาะสมกับปริมาณ แต่ว่าการเงินงบประมาณมีอยู่
จำกัด ไม่เพียงพอกับความต้องการ ส่งผลให้การทำงานไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จึงควร
จะส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรทั้งปวงเพื่อสนับสนุนการศึกษาจากทุกภาคส่วน การเงิน
งบประมาณที่เกี่ยวกับโรงเรียน มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ เนื่องจากเป็นสถานศึกษาเอกชน
การได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐเฉพาะเงินอุดหนุนเท่านั้น การสนับสนุนทรัพยากรจาก
หน่วยงานภาครัฐน้อย เพราะผู้บริหารยังคงมีความคิดแบบเก่าที่ว่าสถานศึกษาเอกชนต้องช่วยตนเอง
รัฐไม่มีหน้าที่เข้าไปช่วยเหลือโรงเรียนเอกชน^{๒๔}

(๗) การเงินก็คืองานที่เกี่ยวกับครุภัณฑ์ สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่เสื่อมสภาพไม่ได้รับ
การปรับปรุงซ่อมแซมหรือจำหน่ายได้หมด ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการบันทึกบัญชี
งบประมาณ มีจำนวนจำกัดในการจัดสรรให้กับฝ่ายต่างๆ ไม่เพียงพอ บุคลากรขาดทักษะและ

^{๒๒}สัมภาษณ์ พระพิศาลสิกขกิจ (สุทิน ฉนทธมโม), ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา,
๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๓}สัมภาษณ์ พระครูไพบุลย์พิพัฒนโสภณ (สุด สมเื้อ), ผู้จัดการโรงเรียนวัดเขาย้อยไพบุลย์อุปัถม์
จังหวัดเพชรบุรี, ๑๔ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๔}สัมภาษณ์ พระครูสุปัญญาภรณ์ (บุญมี กิตขปณโณ), ผู้จัดการโรงเรียนกบินทร์จริยาคม จังหวัด
ปราจีนบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ประสบการณ์ในการจัดระบบการใช้จ่ายเงินงบประมาณ และพัสดุ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เน้นกระบวนการให้คิดวิเคราะห์ สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา^{๒๕}

(๘) การวางแผนปฏิบัติการ เป็นการวางแผนที่เกี่ยวกับการกำหนดจุดหมายระยะสั้นหรือประมาณหนึ่งปี ซึ่งเป็นการถ่ายทอดมาจากแผนกลยุทธ์ในระดับแผนงานออกเป็นรายการที่เรียกว่ากิจกรรมสำหรับใช้ปฏิบัติ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาจะใช้เป็นแนวทางปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายเป็นรายปี ถ้าเป็นแผนปฏิบัติการที่ถอดมาจากแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อใช้เสนอขอวงเงินจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเรียกว่าแผนปฏิบัติราชการประจำปี^{๒๖}

(๙) ผู้บริหารให้ความสำคัญการจัดทำงบประมาณอยู่ในระดับน้อย ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำงบประมาณอย่างต่อเนื่อง ขาดการประสานงานกับบุคลากรภายในโรงเรียนที่ขาดความร่วมมือร่วมใจจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะขาดงบประมาณในการดำเนินการ รวมทั้งครู อาจารย์ขาดความรับผิดชอบ บางครั้งละเลยหน้าที่ ไม่ส่งเสริมคุณธรรมศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชน นอกจากนั้นแล้วปัญหาที่เกิดจากนักเรียนไม่เคารพกฎระเบียบ ไม่รักษาศีล ไม่เอาใจใส่ต่อการเรียนการสอนเท่าที่ควร^{๒๗}

(๑๐) โรงเรียนมีงบประมาณอยู่จำกัด ไม่เพียงพอที่จะดำเนินการ คือไม่มีแหล่งทุนที่จะให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง เช่น มูลนิธิ องค์กร บริษัท ห้างร้าน หรือประชาชนผู้มีจิตศรัทธาที่จะร่วมบริจาคทำบุญ เพื่อสมทบทุนในการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดอย่างเป็นเอกภาพ^{๒๘}

(๑๑) ปัญหางบประมาณที่โรงเรียนได้รับเงินอุดหนุนล่าช้า ได้เงินอุดหนุนน้อย วัสดุอุปกรณ์ภายในสำนักงานไม่เพียงพอ ขาดสภาพคล่องตัวเพราะไม่มีเงินงบประมาณจัดซื้อ ครูประจำชั้นได้รับค่าตอบแทนไม่เต็มตามจำนวนตัวเลข นอกจากนั้น ผู้บริหารขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารงบประมาณ มีการใช้จ่ายเงินงบประมาณไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ไม่มีการส่งเสริม

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิจจาวัฒน์ (ขรัมย์ ธรรมวุฑโฒ), ผู้อำนวยการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูบวรเจตยานุกการ (วรลพ ธรรมสิริ), ผู้อำนวยการโรงเรียนเมธีวุฒิกร จังหวัดลำพูน, ๙ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูโสภณสาธุกิจ (พันคำ จนทสโร), ผู้จัดการโรงเรียนศักดิ์สุนันท์วิทยา จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระครูชลธรรมวงศ์ (วิทยา สุขโม), ผู้จัดการโรงเรียนห้วยคะทิวศิลป์ จังหวัดนครศรีธรรมราช, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

งบประมาณพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้ทันสมัย รวมทั้งขาดการตรวจสอบ การติดตามผลและการประเมินผล การรายงานการใช้จ่ายเงินงบประมาณของโรงเรียนอย่างเหมาะสม^{๒๙}

(๑๒) แต่ละโรงเรียนไม่มีเงินงบประมาณเพียงพอในการพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย เพราะต้องใช้งบประมาณค่อนข้างสูง ส่งผลให้การบริหารงานโรงเรียนขาดความคล่องตัว ทั้งนี้เพราะระบบสารสนเทศไม่เป็นปัจจุบัน นอกจากนั้น เมื่อปัจจัยการเงินไม่พร้อม ส่งผลให้ขาดการตัดสินใจในด้านอื่นๆ ตามไปด้วย ทั้งการวางแผน และการควบคุมการปฏิบัติงานให้เหมาะสม รวมทั้งขาดเสถียรภาพในการบริหารงานภายในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๐}

(๑๓) การบริหารงบประมาณ ได้แก่ การบริหารบัญชีการเงินของโรงเรียนตามขอบข่ายและภารกิจการบริหารสถานศึกษา โดยกำหนดให้ผู้บริหารต้องจัดทำระบบบัญชีการเงินให้ถูกต้อง ถึงแม้ว่าผู้บริหารโรงเรียนจะมีหน้าที่อิสระในการบริหารและตัดสินใจแล้วก็ตาม แต่อำนาจอิสระนั้นมิใช่เป็นไปโดยปราศจากการตรวจสอบการใช้จ่าย ซึ่งเงินส่วนใหญ่มาจากงบประมาณของแผ่นดิน ดังนั้น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องจัดทำระบบบัญชีให้ถูกต้องตามระบบราชการ เพื่อส่งเสริมการบริหารงบประมาณโรงเรียนให้เป็นไปด้วยความโปร่งใสปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน^{๓๑}

(๑๔) สภาพปัจจุบันโรงเรียนได้รับเงินงบประมาณล่าช้ามาก งบประมาณไม่เพียงพอกับการบริหารโรงเรียน เงินเดือนที่บุคลากรได้รับไม่แน่นอน การบริหารงบประมาณไม่โปร่งใส ครูหรืออาจารย์ได้รับเงินเดือนไม่ตรงตามวุฒิการศึกษาตามที่กระทรวงกำหนด ไม่มีเงินงบประมาณด้านการศึกษาดูงาน หรือการไปทัศนศึกษาของบุคลากร ครูหรืออาจารย์^{๓๒}

(๑๕) การเงินก็คืองานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาประจำปี และเมื่อมีการพิจารณาอนุมัติกรอบวงเงิน งบประมาณให้แล้วจะต้องปรับลด เพิ่มโครงการ กิจกรรมตามรายละเอียดการดำเนินงานให้สามารถทำงานได้ภายในวงเงิน เรียกแผนนี้ว่าแผนปฏิบัติการประจำปี โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำเป็นปีงบประมาณ ส่วนสถานศึกษาจัดทำที่ละภาคเรียนอย่างน้อย ๓ ภาคเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับหมวดเงินอุดหนุนที่สถานศึกษา สามารถเก็บไว้ใช้ได้คราวละ ๒

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระมหาประทีป ปรียติวุฑโฒ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวิสุทธิวิทยากร จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นางเอมอร พุทธิจันทร์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ ช่วยเนียม, ผู้จัดการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายธริศร เทียบปาน, ผู้อำนวยการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

ปี และการนับที่ละ ๒ ภาคเรียน ยังสามารถตอบคำถามปีงบประมาณ และปีการศึกษาได้ เนื่องจากปีการศึกษาจะเหลื่อมปีงบประมาณอยู่ ๑ ภาคเรียน^{๓๓}

(๑๖) ขาดเงินงบประมาณ จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์สิ้นเปลือง เช่น กระดาษโรเนียว กระดาษไข หมึกโรเนียว ซอล์ก ฯลฯ ขาดงบประมาณสนับสนุนด้านจัดทำห้องสมุดโรงเรียน ขาดงบประมาณ จัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ เครื่องใช้ในโรงเรียน เช่น โต๊ะครู โต๊ะนักเรียน ตู้ เครื่องพิมพ์ดีด เครื่องโรเนียว กระดาน ฯลฯ ขาดงบประมาณสำหรับผลิตสื่อการเรียนการสอนทุกวิชา และขาดงบประมาณสำหรับการประชุมสัมมนาอบรมผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่^{๓๔}

(๑๗) ขาดงบประมาณดำเนินงานด้านบุคลากร ค่าจ้างและสวัสดิการแก่บุคลากร อัตราเงินเดือนประจำตำแหน่ง ผู้จัดการ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายทะเบียนและวัดผล ฝ่ายวิชาการและธุรการ ครู และเจ้าหน้าที่เป็นต้น^{๓๕}

(๑๘) การเงินงบประมาณไม่เพียงพอกับการบริหารจัดการโรงเรียน ขาดสภาพความคล่องตัว เช่น การจัดทำบัญชีและการเงิน การอำนวยความสะดวกในโรงเรียน การบริการขนส่ง การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ และการบริการอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือการศึกษาที่ไม่หวังผลกำไร สงเคราะห์เด็กและเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส มุ่งหวังปลูกฝังให้เด็กและเยาวชน มีคุณธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต^{๓๖}

สรุปได้ว่า งบประมาณที่โรงเรียนได้รับเงินอุดหนุนล่าช้า ได้เงินอุดหนุนน้อย วัสดุอุปกรณ์ภายในสำนักงานไม่เพียงพอ ขาดสภาพคล่องตัวเพราะไม่มีเงินงบประมาณจัดซื้อ ครูประจำชั้นได้รับค่าตอบแทนไม่เต็มตามจำนวนตัวเลข นอกจากนั้นผู้บริหารขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารงบประมาณ มีการใช้จ่ายเงินงบประมาณไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ไม่มีการส่งเสริมงบประมาณพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้ทันสมัย รวมทั้งขาดการตรวจสอบ การติดตามผลและการประเมินผล การรายงานผลการใช้จ่ายเงินงบประมาณของโรงเรียนอย่างเหมาะสม แต่ละโรงเรียนไม่มีเงินงบประมาณเพียงพอในการพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย เพราะต้องใช้งบประมาณค่อนข้างสูง ส่งผลให้การบริหารงานโรงเรียนขาดความคล่องตัว ทั้งนี้เพราะระบบสารสนเทศไม่เป็นปัจจุบัน นอกจากนั้น เมื่อปัจจัยการเงินไม่พร้อม ส่งผลให้ขาดการตัดสินใจในด้านอื่นๆ ตามไปด้วย

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายอุดม ขานี, ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นางพิศวง หอยสังข์, รองผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายวิชัย บุญสวัสดิ์, เจ้าหน้าที่โรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายธำรงค์ แสงสมดี, ครูโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

ทั้งการวางแผน และการควบคุมการปฏิบัติงานให้เหมาะสม รวมทั้งขาดเสถียรภาพในการบริหารงานภายในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

สภาพปัจจุบันโรงเรียนได้รับเงินงบประมาณล่าช้ามาก งบประมาณไม่เพียงพอกับการบริหารโรงเรียน เงินเดือนที่บุคลากรได้รับไม่แน่นอน การบริหารงบประมาณไม่โปร่งใส ครูหรืออาจารย์ได้รับเงินเดือนไม่ตรงตามวุฒิการศึกษาตามที่กระทรวงกำหนด ไม่มีเงินงบประมาณด้านการศึกษาดูงาน หรือการไปทัศนศึกษาของบุคลากร บุคลากรที่ทำหน้าที่ทางการเงินไม่มีความรู้เกี่ยวกับงานการเงินและบัญชี รวมทั้งขาดการนิเทศด้านงานงบประมาณ งบประมาณไม่เป็นไปตามแผน ผู้ปกครองชุมชนมีฐานะยากจนจึงไม่สามารถสนับสนุนด้านการศึกษา และโครงการบางโครงการไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์เพราะขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณเป็นต้น โรงเรียนมีงบประมาณอยู่จำกัด ไม่เพียงพอที่จะดำเนินการ คือไม่มีแหล่งทุนที่จะให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง เช่น มูลนิธิ องค์กร บริษัท ห้างร้าน หรือประชาชนผู้มีจิตศรัทธาที่จะร่วมบริจาคทำบุญ เพื่อสมทบทุนในการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดอย่างเป็นเอกภาพ

ขาดเงินงบประมาณจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์สิ้นเปลือง เช่น กระดาษโรเนียว กระดาษไข หมึกโรเนียว ซอล์ก ฯลฯ ขาดงบประมาณสนับสนุนด้านจัดทำห้องสมุดโรงเรียน ขาดงบประมาณจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์เครื่องใช้ในโรงเรียน เช่น โต๊ะครู โต๊ะนักเรียน ตู้ เครื่องพิมพ์ดีด เครื่องโรเนียว กระดาน ฯลฯ ขาดงบประมาณสำหรับผลิตสื่อการเรียนการสอนทุกวิชา และขาดงบประมาณสำหรับการประชุมสัมมนาอบรมผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ ปัญหาการขาดงบประมาณดำเนินงานด้านบุคลากร ค่าจ้างและสวัสดิการแก่บุคลากร อัตราเงินเดือนประจำตำแหน่ง ผู้จัดการ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายทะเบียนและวัดผล ฝ่ายวิชาการและธุรการ ครู และเจ้าหน้าที่เป็นต้นปัญหาการเงินงบประมาณไม่เพียงพอกับการบริหารจัดการโรงเรียน ขาดสภาพความคล่องตัว เช่น การจัดทำบัญชีและบริหารการเงิน การอำนวยความสะดวกในโรงเรียน การบริการขนส่ง การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ และการบริการอื่นๆ

๔.๑.๓ สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคด้านวัสดุอุปกรณ์

ประเด็นคำถามว่า “การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด มีสภาพทั่วไปและมีปัญหาอุปสรรคด้านวัสดุอุปกรณ์เป็นอย่างไรบ้าง” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อประกอบการจัดกิจกรรม ขาดประสบการณ์ในการใช้สื่อนวัตกรรมทางการศึกษา ไม่เข้าใจและรู้จักวิธีการใช้นวัตกรรมที่ทางโรงเรียนจัดทำขึ้น ขาดความชำนาญในการใช้นวัตกรรม ขาดสื่อประกอบการเรียน บุคลากรส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการใช้นวัตกรรม ขาดแนวทางแก้ไขคือสร้างความตระหนัก ความรับผิดชอบ ควรจะ

ส่งเสริมบุคลากรให้เข้าร่วมการอบรมสัมมนา ส่งเสริมให้เกิดการศึกษาด้วยตนเอง เพื่อให้ความรู้และประสบการณ์ในการใช้สื่อนวัตกรรมทางการศึกษาที่มากขึ้น^{๓๗}

(๒) วัดสุอุปการะเรียนการสอนไม่ได้มาตรฐาน ไม่ร้อยเปอร์เซ็นต์กับความต้องการใช้สอย บางโรงเรียนมีการเบิกจ่ายค่าวัสดุ ครุภัณฑ์ล่าช้า ผู้ดูแลวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนมีน้อยลงเนื่องจากสังคม เศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ส่งผลให้การดูแลรักษาวัสดุ ครุภัณฑ์โรงเรียนไม่ได้มาตรฐาน^{๓๘}

(๓) วัดสุอุปการะที่มีอยู่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสมกับการใช้สอย เมื่อวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องคอมพิวเตอร์ โต๊ะและเก้าอี้เป็นต้นของนักเรียนไม่พร้อม จำเป็นอย่างยิ่งที่ทางโรงเรียนจะต้องพยายามจัดหา จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นเข้ามาใช้สอยภายในโรงเรียนให้เหมาะสม^{๓๙}

(๔) สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปไม่เหมาะสมกับการใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ เนื่องจากความยุ่งยากและไม่คล่องตัว มีสถานที่ไม่เป็นสัดส่วน ไม่มีห้องที่ใช้เพื่อเก็บรักษาสื่อวัสดุอุปกรณ์นวัตกรรมเป็นการเฉพาะ ทำให้การดูแลทำได้ยากและขาดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง แนวทางการแก้ไขคือใช้สื่อนวัตกรรมตามความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา ตามความยากง่ายของเนื้อหา จัดทำห้องสื่อเคลื่อนที่ แบ่งสื่อไปตามห้องให้ครูรับผิดชอบ ควรจัดหาห้องเป็นการเฉพาะ^{๔๐}

(๕) สภาพปัญหาการจัดทำทะเบียนวัสดุไม่ถูกต้องตามระเบียบ และไม่เป็นปัจจุบัน ปัญหาการขาดแคลนเจ้าหน้าที่วัสดุที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถ มีทักษะ มีบุคลิกภาพที่ดี และมีคุณสมบัติที่เหมาะสม การจัดสรรวัสดุไม่สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนที่เสนอขอในแต่ละปีการศึกษา ทำให้มีปัญหาการขาดแคลนวัสดุที่จำเป็นต้องใช้ วัสดุอุปกรณ์การศึกษาจัดซื้อมาแล้วไม่ได้ใช้หรือใช้น้อย ไม่มีการซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์การศึกษาที่ชำรุด ทั้งๆ ที่ซ่อมแซมได้ ทำให้สูญเสียโดยเปล่าประโยชน์ ขาดอุปกรณ์การศึกษาประเภทคอมพิวเตอร์และเครื่องมือสื่อสาร และ

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระธรรมโสภณ (โกศล สิริธโร), ผู้จัดการโรงเรียนวัดสุทนต์จินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระราชสิงหพรหมณี (โสภณ โสภณ), ผู้จัดการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๓๙} สัมภาษณ์ พระราชธรรมมาลังการ (จันทร์ กตปุญโญ), ผู้จัดการโรงเรียนวิสุทธีวิทยาการ จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระพิศาลสิกขกิจ (สุทิน ฉันทมโม), ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ อาคารสถานที่ชำรุด ขาดการวางแผนการใช้อาคารสถานที่ ขาดการบำรุงรักษาทั้งในด้านความสะอาด การซ่อมแซมส่วนที่ชำรุด เนื่องจากขาดบุคลากรและงบประมาณ^{๔๑}

(๖) เด็กนักเรียนมีความแตกต่างกันด้านสติปัญญา เด็กนักเรียนบางคนไม่สนใจกิจกรรม ครูยังไม่มีการนำสื่อวัตตกรรมมาใช้ในการเรียนการสอน แนวทางการแก้ไขคือควรจัดกลุ่มให้เพื่อนช่วยเพื่อน คอยกำกับดูแล แนะนำช่วยเหลือ จัดครูเข้าสอนตามประสบการณ์ ความถนัด ควรจัดอบรมเพื่อให้ความรู้การจัดทำวัตตกรรมที่มีโอกาสเป็นไปได้ และสร้างการมีส่วนร่วมจากชุมชน สอนเพิ่มเติมนอกเวลา^{๔๒}

(๗) วัสดุอุปกรณ์การปรับปรุงแบบห้องจำมาเป็นแบบให้นักเรียนได้สืบเสาะหาความรู้ ซึ่งวิธีนี้บางเนื้อหาวิชาจะต้องใช้อุปกรณ์เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องมือในการเรียนการสอน ซึ่งในความเป็นจริงแล้วกระทรวงหรือสถาบันก็ไม่สามารถผลิตได้เพียงพอตามความต้องการ^{๔๓}

(๘) ไม่มีคอมพิวเตอร์สำหรับครู ทำให้การจัดการเรียนการสอนมีความยุ่งยาก ขาดการเตรียมการที่ดี นักเรียนที่ย้ายมาใหม่ไม่มีคอมพิวเตอร์ ติดตามตัวมาด้วยทำให้ขาดความต่อเนื่อง และผู้บริหาร ครู ศึกษานิเทศก์ บุคลากรทางการศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ข้อเสนอแนะควรส่งเสริมให้มีการประสานวิทยากรแกนนำให้ความช่วยเหลือ การจัดหาคอมพิวเตอร์ สำหรับครูทุกคนที่มีพอร์ต ที่เชื่อมต่อสื่อนำเสนอ เช่น ทีวี โปรเจคเตอร์ กำหนดนโยบายให้ชัดเจนในการส่งมอบ ส่งต่อคอมพิวเตอร์ ในกรณีย้ายที่เรียน ควรดำเนินการในระบบอินเทอร์เน็ตในโรงเรียน เพื่อการใช้ ใ้ไฟฟ้ากับเครื่องคอมพิวเตอร์ และควรนิเทศติดตาม กำกับให้ความรู้ความเข้าใจอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง^{๔๔}

(๙) การจัดสรรคอมพิวเตอร์ ล่าช้า ไม่ทันเวลาเปิดภาคเรียน ปัญหาด้านตัวเครื่อง ได้แก่ เครื่องชำรุด บทรียนเข้าไม่ได้ เปิดไม่ติด ชาร์จไฟเข้าแบตเตอรี่ไม่ได้ ซอฟต์แวร์ชำรุด หน้าจอสัมผัส

^{๔๑}สัมภาษณ์ พระครูไพบุลย์พิพัฒนโสภณ (สุด สมะโร), ผู้จัดการโรงเรียนวัดเขาย้อยไพบุลย์อุบลมภ์ จังหวัดเพชรบุรี, ๑๔ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๔๒}สัมภาษณ์ พระครูสุปัญญาภรณ์ (บุญมี กิตขปญโญ), ผู้จัดการโรงเรียนกบินทร์จริยาคม จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๔๓}สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิจจาภิวัฒน์ (ธรรมย์ ธมมวฑฺฒโน), ผู้อำนวยการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๔๔}สัมภาษณ์ พระครูบรรเจดียานุการ (วรลพ ธมฺมสิริ), ผู้อำนวยการโรงเรียนเมธีวุฒิกิจ จังหวัดลำพูน, ๙ มกราคม ๒๕๕๘.

ไม่ได้ อุปกรณ์ต่อพ่วงมีปัญหา ขาดครูที่มีความรู้ความสามารถด้านไอที เพื่อช่วยแก้ปัญหาการใช้งานเบื้องต้น^{๔๕}

(๑๐) อาคารสถานที่โรงเรียนไม่มีความเหมาะสม ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ผู้บริหารควรจัดอาคารสถานที่เป็นอิสระเอกเทศ นอกจากนั้นอาคารสถานที่โรงเรียนควรจะมีควมมั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม หากเป็นไปได้ก็ควรจัดแยกเป็นห้องๆ เป็นสัดส่วน เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องนิทรรศการ และห้องสมุด เป็นต้น^{๔๖}

(๑๑) บุคลากรขาดความรู้ในการนำเสนอวัตกรรมการใช้ในการวัดผลและประเมินผล โรงเรียนขาดนวัตกรรมสื่อการเรียนการสอน ทั้งวัสดุอุปกรณ์เครื่องคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต นอกจากนั้นการวัดประเมินผล ครูส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการทำแบบทดสอบ แบบปรนัย แนวทางการแก้ไขควรจัดทำแบบสอบถามสุ่มเป็นรายบุคคล เพศชาย หญิง เน้นนักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จัดแบบทดสอบที่หลากหลาย ทั้งแบบปรนัย แบบอัตนัย และการประเมินผลตามสภาพจริง^{๔๗}

(๑๒) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา การกระจายโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการศึกษา มีสถานศึกษาหลายแห่งและหลายพื้นที่ ที่โทรศัพท์ยังเข้าไม่ถึง และคอมพิวเตอร์ยังไม่มีหรือมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ และที่มีอยู่ก็ขาดการบำรุงรักษา รวมทั้งไม่อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะคู่สายโทรศัพท์ยังมีบริการไปไม่ทั่วถึง อาจเพราะสถานศึกษาเหล่านี้อยู่ในท้องถิ่นที่ห่างไกล ดังนั้น สถานศึกษาต้องรีบดำเนินการแก้ไข เพราะเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่ระบบอินเทอร์เน็ต^{๔๘}

(๑๓) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ครูใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาทักษะวิชาชีพครูน้อย และคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอกับความต้องการ แสดงให้

^{๔๕}สัมภาษณ์ พระครูโสภณสาธุกิจ (พันคำ จนทสโร), ผู้จัดการโรงเรียนศักดิ์สุนันท์วิทยา จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๔๖}สัมภาษณ์ พระครูชลธรรมวงศ์ (วิทยา สุขโม), ผู้จัดการโรงเรียนห้วยคะทิวศิลป์ จังหวัดนครศรีธรรมราช, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๔๗}สัมภาษณ์ พระมหาประทีน ปรียติวุฑโฒ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวิสุทธิวิทยาการ จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๔๘}สัมภาษณ์ นางเอมอร พุทธจันทร์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

เห็นว่าครูยังต้องได้รับการพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอีกเป็นจำนวนมาก และสถานศึกษา ก็ต้องจัดหาคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอต่อความต้องการของครู^{๔๙}

(๑๔) ครูมีการวางแผนไม่ดี คือการวางแผนจัดการความเสี่ยงไม่ดีพอ ยิ่งสถานศึกษามี ขนาดใหญ่มากขึ้นเท่าใด การจัดการกับความเสี่ยงย่อมจะมีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ ทำให้ ค่าใช้จ่ายด้านนี้เพิ่มสูงขึ้น การนำเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมมาใช้งาน การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้า มาใช้ในสถานศึกษาจำเป็นต้องพิจารณาให้สอดคล้องและตรงกับลักษณะของแนวการสอนหรื อนโยบายของสถานศึกษา หากเลือกใช้เทคโนโลยีที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาแล้ว จะทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา และเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณเกินความจำเป็น^{๕๐}

(๑๕) วัตถุประสงค์การจัดการจัดการหรือสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง การที่ จะนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้งานในสถานศึกษา ถ้าขาดซึ่งความสนับสนุนจากผู้บริหาร สถานศึกษาระดับสูงแล้ว ก็ถือว่าไม่ประสบผลสำเร็จตั้งแต่ยังไม่ได้เริ่มต้น การได้รับความมั่นใจจาก ผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญและจำเป็นที่จะทำให้การนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในสถานศึกษาประสบความสำเร็จ^{๕๑}

(๑๖) ปัญหาวัตถุประสงค์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนใหญ่การใช้วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องคอมพิวเตอร์ต้องใช้เทคนิคและวิธีการศึกษา ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน มีปัญหางบประมาณไม่เพียงพอ และมีความล่าช้า วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือการเรียนการสอนมีไม่ เพียงพอกับความต้องการของโรงเรียน^{๕๒}

(๑๗) ขาดวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณที่จะพัฒนาสื่อวัตกรรม การจัดหา การใช้ การดูแลรักษาและขาดงบจัดหาสื่อทันสมัย แนวทางการแก้ไข เพิ่มงบประมาณให้เพียงพอ ให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องจัดหางบประมาณสนับสนุน สำนักงานเขตพื้นที่ต้องช่วยดูแลและ

^{๔๙}สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ ช่วยเนียม, ผู้จัดการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๕๐}สัมภาษณ์ นายธริศร เทียบปาน, ผู้อำนวยการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๕๑}สัมภาษณ์ นายอุดม ขำนิ, ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๕๒}สัมภาษณ์ นางพิศวง หอยสังข์, รองผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

ให้ความช่วยเหลือจัดสรรงบประมาณได้ เพื่อใช้ในการพัฒนานวัตกรรมให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น และระดมทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น มาช่วยสนับสนุน^{๕๓}

(๑๘) วัดสุอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการ และให้บริการทางการศึกษา สถานศึกษายังขาดรูปแบบระบบสารสนเทศ และจัดให้ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับเบื้องต้น ชี้ให้เห็นว่าสถานศึกษายังไม่มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ผู้บริหารต้องได้รับการพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อให้เห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จะนำมาพัฒนาการบริหารจัดการและการบริการทางการศึกษา^{๕๔}

สรุปได้ว่า ไม่มีคอมพิวเตอร์สำหรับครู ทำให้การจัดการเรียนการสอนมีความยุ่งยาก ขาดการเตรียมการที่ดี นักเรียนที่ย้ายมาใหม่ไม่มีคอมพิวเตอร์ ติดตามตัวมาด้วยทำให้ขาดความต่อเนื่อง และผู้บริหาร ครู ศึกษานิเทศก์ บุคลากรทางการศึกษา ขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ข้อเสนอแนะควรส่งเสริมให้มีการประสานวิทยากรแกนนำให้ความช่วยเหลือการจัดหาคอมพิวเตอร์ สำหรับครูทุกคนที่มีพอร์ต ที่เชื่อมต่อสื่อนำเสนอ เช่น วีวี โปรเจคเตอร์ได้ กำหนดนโยบายให้ชัดเจนในการส่งมอบ ส่งต่อคอมพิวเตอร์พกพา ในกรณีย้ายที่เรียนควรดำเนินการในระบบอินเทอร์เน็ตในโรงเรียน เพื่อการใช้ ไวไฟกับเครื่องคอมพิวเตอร์ และควรนิเทศติดตาม กำกับให้ความรู้ ความเข้าใจอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องปัญหาอุปสรรควัดสุอุปกรณ์ คือการจัดสรรคอมพิวเตอร์ล่าช้า ไม่ทันเวลาเปิดภาคเรียน ปัญหาด้านตัวเครื่อง ได้แก่ เครื่องชำรุด บทรเย็นเข้าไม่ได้ เปิดไม่ติด ชาร์จไฟเข้าแบตเตอรี่ไม่ได้ ซอฟต์แวร์ชำรุด หน้าจอสัมผัสไม่ได้ อุปกรณ์ต่อพ่วงมีปัญหา ขาดครูที่มีความรู้ความสามารถด้านไอที เพื่อช่วยแก้ปัญหาการใช้งานเบื้องต้น ถ้าอาคารสถานที่โรงเรียนไม่มีความเหมาะสม ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียนผู้บริหารก็ควรจัดอาคารสถานที่เป็นอิสระเอกเทศ นอกจากนั้น อาคารอาคารสถานที่โรงเรียนควรจะมี ความมั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม หากเป็นไปได้ก็ควรจัดแยกเป็นห้องๆ เป็นสัดส่วน เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องนิทรรศการ และห้องสมุด เป็นต้น

วัดสุอุปกรณ์ขาดการจัดการหรือสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง การที่จะนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้งานในสถานศึกษา ถ้าขาดซึ่งความสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูงแล้ว ก็ถือว่าไม่ประสบผลสำเร็จตั้งแต่ยังไม่ได้เริ่มต้น การได้รับความมั่นใจจากผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญและจำเป็นที่จะทำให้การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ใน

^{๕๓} สัมภาษณ์ นายวิชัย บุญสวัสดิ์, เจ้าหน้าที่โรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๕๔} สัมภาษณ์ นายธำรงค์ แสงสมดี, ครูโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

สถานศึกษาประสบความสำเร็จ ปัญหาวัสดุอุปกรณ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนใหญ่การใช้วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องคอมพิวเตอร์ต้องใช้เทคนิคและวิธีการศึกษา ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนมีปัญหางบประมาณไม่เพียงพอ และมีความล่าช้า วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอกับความต้องการของโรงเรียน

ขาดวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณที่จะพัฒนาสื่อ นวัตกรรม การจัดหา การใช้ การดูแลรักษาและขาดงบจัดหาสื่อทันสมัย แนวทางการแก้ไข เพิ่มงบประมาณให้เพียงพอ ให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องจัดหางบประมาณสนับสนุน สำนักงานเขตพื้นที่ต้องช่วยดูแลและให้ความช่วยเหลือจัดสรรงบประมาณได้ เพื่อใช้ในการพัฒนานวัตกรรมให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น และระดมทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น มาช่วยสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการและให้บริการทางการศึกษา สถานศึกษายังขาดรูปแบบระบบสารสนเทศ และจัดให้ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับเบื้องต้นชี้ให้เห็นว่าสถานศึกษายังไม่มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ผู้บริหารต้องได้รับการพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อให้เห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จะนำมาพัฒนาการบริหารจัดการและการบริการทางการศึกษา

๔.๑.๔ สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคด้านการจัดการ

ประเด็นคำถามว่า “การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด มีสภาพทั่วไปและมีปัญหาอุปสรรคด้านการจัดการเป็นอย่างไรบ้าง” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) ขาดการรวบรวมข้อมูลแหล่งเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน และการจัดสรรงบประมาณยังไม่เพียงพอกับความต้องการของนักเรียน ส่วนข้อเสนอแนะควรส่งเสริมให้มีการรวบรวมข้อมูลแหล่งเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน การจัดสรรงบประมาณควรสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ควรจะพิจารณาตามบริบทของพื้นที่ท้องถิ่น และควรต่อยอดและพัฒนาการอาชีพให้ก้าวไกลสู่อาเซียนและสากล^{๕๕}

(๒) เงินอุดหนุนสถานศึกษาขนาดเล็กได้น้อยและล่าช้า และสถานศึกษาเอกชนจ่ายค่าเล่าเรียนสูงกว่าโรงเรียนรัฐบาล ด้านหนังสือเรียนงบประมาณน้อยไม่เพียงพอในการจัดซื้อ การส่งหนังสือเรียนไม่ทันกับช่วงเปิดเทอม กิจกรรมทัศนศึกษาดูงานไม่สามารถจัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระธรรมโสภณ (โกศล สิริธโร), ผู้จัดการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

เนื่องจากงบประมาณมีค่อนข้างจำกัด ทำให้ไม่สามารถไปศึกษาดูงานตามที่นักเรียนและผู้ปกครอง ชุมชนต้องการได้ เช่น การไปทัศนศึกษาค่ายวิทยาศาสตร์เป็นต้น ข้อเสนอแนะควรดูแลสถานศึกษา ทุกสังกัดอย่างเท่าเทียมกัน ควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมตามความจำเป็น และควรกำกับติดตามผล การดำเนินงานตามโครงการอย่างต่อเนื่อง^{๕๖}

(๓) แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรอุปสรรคด้านการเงิน ไม่มีเงินทุนวิจัยในการศึกษาหา ข้อมูล ไม่มีเงินทุนในการอบรมครู ไม่มีทุนในการทดลองใช้หลักสูตรแบบใหม่ๆ และในการ เปลี่ยนแปลงแบบเรียน^{๕๗}

(๔) ผู้บริหารขาดความรับผิดชอบในการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตร ขาดการเริ่มต้นการทำหลักสูตรให้เข้ากับท้องถิ่น ผู้บริหารมีความยึดมั่นในความเคยชินแบบดั้งเดิม มักปฏิเสธที่จะรับการเปลี่ยนแปลง และไม่สืบทอดเจตนารมณ์ของการปรับปรุงหลักสูตร อุปสรรคด้าน บุคลากร ครูผู้สอนไม่ได้เป็นคณะกรรมการในปรับปรุงหลักสูตร จึงไม่รู้และไม่เข้าใจในการ เปลี่ยนแปลงหลักสูตร และผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร และส่งครู ไปศึกษาต่อ^{๕๘}

(๕) โรงเรียนไม่ส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านมาจัดการเรียนการสอน โรงเรียนจัดกิจกรรมไม่มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายหรือไม่สนับสนุนพานักเรียนไปแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารและครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ๆ ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญในการ เตรียมบุคลากรใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารขาดความสามารถในการสื่อสารให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นประโยชน์และ ความจำเป็นในการใช้เทคโนโลยี ครูขาดความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการนำเทคโนโลยีไป ใช้ คือไม่ได้รับการศึกษาอบรมมาก่อน ครูไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงจึงทำให้การรับเทคโนโลยีทำได้ยาก ขึ้น อาจารย์ส่วนใหญ่เป็นครูสายปฏิบัติการสอน มีความรู้เฉพาะในเนื้อหาที่ตนสอน ไม่เคยผ่านการ อบรมในด้านเทคนิคและวิธีวิเคราะห์ระบบสารสนเทศมาก่อน^{๕๙}

(๖) การพัฒนาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำได้ยากเนื่องจากครูสอนไม่ครบชั้น เรียน ครูคนเดียวต้องสอนหลักสูตรหลายชั้นเรียน และสอนไม่ตรงกับวิชาเอก ชุมชนที่ตั้งโรงเรียน

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระราชสิงหพรหมณี (โสภณ โสภณ), ผู้จัดการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๕๗} สัมภาษณ์ พระราชธรรมมาลังการ (จันทร์ กตปุณโย), ผู้จัดการโรงเรียนวิสุทธวิทย์วิทยาการ จังหวัดลำปาง , ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๕๘} สัมภาษณ์ พระพิศาลสิกขกิจ (สุทิน ฉันทมโม), ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๕๙} สัมภาษณ์ พระครูโพธิ์พัฒนโสภณ (สุด สมเื้อ), ผู้จัดการโรงเรียนวัดเขาย้อยโพธิ์อุบลอุบลมณี จังหวัดเพชรบุรี, ๑๔ มกราคม ๒๕๕๘.

แนวทางวัตถุประสงค์ เป้าหมาย นโยบาย วิสัยทัศน์ หลักสูตรทางการศึกษาแผนพัฒนาประจำปี แผนปฏิบัติงานประจำปี ให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของแต่ละสถาบัน การศึกษา สถานศึกษา โรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น รัฐบาล แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ควรจะมี หลักสูตรการศึกษาที่ต้องเริ่มต้นจากครอบครัว พ่อ แม่ ญาติ พี่ น้อง สู่สถานศึกษาตามรูปแบบ ตามระดับการจัดการศึกษา ตามเพศ ตามวัยของผู้เรียนเป็นสำคัญ^{๖๓}

(๑๐) การจัดการศึกษาล้มเหลว เนื่องมาจากหลักสูตรมัธยมปลาย กำหนดให้นักเรียน เรียน ๑๓-๑๕ วิชา รวมหน่วยกิตเกือบ ๑๐๐ หน่วยกิต เรียนวันละ ๘-๙ คาบ เหมือนจัดหลักสูตรเพื่อ รองรับอัตราว่าจ้าง ครูผู้สอนไม่ค่อยจะมีคุณภาพ เพราะทางโรงเรียนขาดแคลนครูอยู่แล้วจึงไม่สามารถเลือกหาครูที่มีความรู้ความสามารถได้ตามรายวิชาการ ครูสอนอย่างเดียว สั่งให้ทำรายงาน อย่างเดียว บางครั้งถ้าผลสอบออกมาไม่ดี ก็ไปโทษนักเรียนเป็นอย่างนี้ประจำ^{๖๔}

(๑๑) บุคลากรในโรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบหลายหน้าที่จึงมีภาระงานมากขึ้น แต่ทาง โรงเรียนได้เงินงบประมาณน้อยลง เช่น งบประมาณยาเวชภัณฑ์ต่างๆ ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน นอกจากนั้น อาคารสถานที่ภายในโรงเรียนมีสภาพไม่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม เช่น โรงอาหาร ห้องน้ำห้องสุขา อ่างล้างมือและแปรงฟันเป็นต้น มีสภาพคับแคบ ไม่เป็นที่สบาย ไม่เพียงพอ กับจำนวนนักเรียน^{๖๕}

(๑๒) ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาส่วนใหญ่ ยังขาดความเข้าใจการปฏิรูป การศึกษาที่แท้จริง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นและแตกต่างไปจากเดิม เช่น การเปลี่ยนแปลง วิธีคิด วิธีทำงานของผู้บริหารการศึกษาและครูอาจารย์ เปลี่ยนแปลงหลักสูตรการเรียนการสอน นอกจากนั้น ปัญหาการขาดภาวะผู้นำที่ตระหนักถึงรากเหง้าและความสำคัญของปัญหาการปฏิรูป การศึกษา มองปัญหาเรื่องการศึกษาอย่างเชื่อมโยงกับเรื่องอื่นในสังคมแบบเป็นระบบองค์รวม^{๖๖}

(๑๓) การจัดการระบบคัดเลือก การบริหารการให้ความดีความชอบครู อาจารย์ และ บุคลากรทางการศึกษาอยู่ภายใต้ระบบ แบบรวมศูนย์กลายเป็นอุปสรรคขัดขวางการปฏิรูปทาง การศึกษา ปัญหาด้านประสิทธิภาพการใช้งบประมาณการศึกษาในแง่คุณภาพของผู้จบการศึกษา

^{๖๓}สัมภาษณ์ พระครูโสภณสาธุกิจ (พันคำ จนทสโร), ผู้จัดการโรงเรียนศักดิ์สุนันท์วิทยา จังหวัดลำปาง , ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๖๔}สัมภาษณ์ พระครูชลธรรมวงศ์ (วิทยา สุขโม), ผู้จัดการโรงเรียนฆังคะทวีศิลป์ จังหวัด นครศรีธรรมราช, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๖๕}สัมภาษณ์ พระมหาประทีน ปริยตติวุฑโฒ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวิสุทธิวิทยาการ จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๖๖}สัมภาษณ์ นางเอมอร พุทธิจันทร์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ทุกระดับต่ำกว่าหลายประเทศ ทั้งๆ ที่การจัดสรรงบประมาณการศึกษาของรัฐ คิดเป็นสัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ หรืองบประมาณประจำปีทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์สูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ปัญหากระบวนการประเมินผลและการสอบแข่งขันเพื่อรับการคัดเลือกเรียนต่อในมหาวิทยาลัย รวมทั้งการศึกษาระดับอื่นๆ เป็นการสอบแบบปรนัย เพื่อวัดความสามารถในการจดจำข้อมูล^{๖๗}

(๑๔) การขาดแคลนครู อาจารย์ในระดับการศึกษา มีปัญหาการขาดแคลนครูค่อนข้างมาก ทั้งที่ขาดอยู่แล้ว และมีผู้เกษียณโดยทางราช การตัดอัตรการให้บรรจุครูใหม่และลูกจ้าง ทำให้มีครูใหม่มาทดแทนไม่เพียงพอ^{๖๘}

(๑๕) ขาดความร่วมมือด้านวิทยากรจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาบุคลากรครู ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ทางเทคโนโลยีจากภาครัฐและเอกชน ต้องการให้มีการนิเทศ ติดตามงานทางด้านวิชาการอย่างจริงจัง ข้อเสนอแนะควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนวิทยากรจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาบุคลากร ครู ควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ควรส่งเสริมให้ระดมทรัพยากรการพัฒนาทั้งจากภาครัฐและเอกชน เพื่อโครงการจัดศูนย์ฝึกอาชีพ เพื่อพัฒนาอาชีพประชาชนให้สอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่าย และควรพัฒนาการอาชีพให้ก้าวไกลสู่สากล^{๖๙}

(๑๖) โรงเรียนต้องใช้ทรัพยากรของชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาให้มากที่สุดไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เมื่อโรงเรียนเห็นว่าสิ่งต่างๆ เหล่านั้นมีประโยชน์ต่อบทเรียน ต่อการเรียนการสอน หรือเป็นโอกาสที่จะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้โรงเรียนควรใช้ให้เป็นประโยชน์ทันที^{๗๐}

(๑๗) การจ้างครู อัตราว่าจ้างในระยะสั้น ส่วนในระยะยาวควรมีอัตรารองรับครูอาจารย์ ในสาขาที่ขาดแคลน รวมทั้งมีการบรรจุครู อาจารย์ ทดแทนอัตราที่เกษียณหรือลาออกในแต่ละปี เป็นกรณีต่างหากจากระบบ ซึ่งปฏิบัติตามนโยบาย ลดอัตรากำลังครูลง เพราะงานการศึกษาเป็น

^{๖๗} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ ช่วยเนียม, ผู้จัดการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๖๘} สัมภาษณ์ นายธริศร เทียบปาน, ผู้อำนวยการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๖๙} สัมภาษณ์ นายอุดม ขำนิ, ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๗๐} สัมภาษณ์ นางพิศวง หอยสังข์, รองผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

งานที่ต้องใช้บุคลากรโดยตรง และปัญหาครู อาจารย์ขาดแคลนเป็นปัญหาจริงที่มีผลเสียหายร้ายแรงอย่างเห็นได้ชัด^{๗๑}

(๑๘) การศึกษาได้มีการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขมาโดยตลอด แต่ยังมีปัญหาอุปสรรคในการจัดการศึกษา และการบริหารการศึกษาหลายประการ ซึ่งนอกจากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว ปัจจุบันยังประสบวิกฤตการศึกษาหลายประการ การแก้ไขปัญหาวิกฤตดังกล่าวจำต้องอาศัยปัจจัยแห่งความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา การวางกรอบการปฏิรูปการศึกษาเพื่อขจัดปัญหาและวิกฤตต่างๆ นับเป็น พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติฉบับแรกที่มีฐานะเป็นกฎหมาย และมีกระบวนการพัฒนาสอดคล้องกับการออกกฎหมาย ค่อนข้างสมบูรณ์ แต่การปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางและสาระสำคัญใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ จะประสบความสำเร็จ ย่อมต้องอาศัยองค์การและบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะองค์การปฏิบัติ ได้แก่ สถานศึกษาระดับต่างๆ ซึ่งต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ตลอดทั้งการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นอย่างดี การที่ประเทศไทยจะแก้ไขปัญหการศึกษาได้นั้น ทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญและหันมาร่วมมือกันอย่างจริงจัง เพื่อให้การพัฒนาทางการศึกษาเป็นไปอย่างดี^{๗๒}

สรุปได้ว่า ด้านการจัดการ ได้แก่ เงินอุดหนุนสถานศึกษาขนาดเล็กได้น้อยและล่าช้า และสถานศึกษาเอกชนจ่ายค่าเล่าเรียนสูงกว่าโรงเรียนรัฐบาล ด้านหนังสือเรียนงบประมาณน้อยไม่เพียงพอในการจัดซื้อ การส่งหนังสือเรียนไม่ทันกับช่วงเปิดเทอม กิจกรรมทัศนศึกษาดูงานไม่สามารถจัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากงบประมาณมีค่อนข้างจำกัด ทำให้ไม่สามารถไปศึกษาดูงานตามที่นักเรียนและผู้ปกครองชุมชนต้องการได้ เช่น การไปทัศนศึกษาค่ายวิทยาศาสตร์เป็นต้น ข้อเสนอแนะควรดูแลสถานศึกษาทุกสังกัดอย่างเท่าเทียมกัน ควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมตามความจำเป็น และควรกำกับติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการอย่างต่อเนื่อง ปัญหาผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาส่วนใหญ่ ยังขาดความเข้าใจการปฏิรูปการศึกษาที่แท้จริง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น และแตกต่างไปจากเดิม เช่น การเปลี่ยนแปลงวิธีคิด วิธีทำงานของผู้บริหารการศึกษาและครูอาจารย์ เปลี่ยนแปลงหลักสูตรการเรียนการสอน นอกจากนั้น ปัญหาการขาดภาวะผู้นำที่ตระหนักถึงรากเหง้าและความสำคัญของปัญหาการปฏิรูป การศึกษา มองปัญหาเรื่องการศึกษาอย่างเชื่อมโยงกับเรื่องอื่นในสังคมแบบเป็นระบบองค์รวม

การขาดแคลนครู อาจารย์ในระดับการศึกษา มีปัญหาการขาดแคลนครูค่อนข้างมาก ทั้งที่ขาดอยู่แล้วและมีผู้เกษียณ การตัดอัตรากារให้บรรจุครูใหม่และลูกจ้าง ทำให้มีครูใหม่มาทดแทน

^{๗๑}สัมภาษณ์ นายวิชัย บุญสวัสดิ์, เจ้าหน้าที่โรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๗๒}สัมภาษณ์ นายธำรงค์ แสงสมดี, ครูโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

ไม่เพียงพอ ปัญหาการจัดการระบบคัดเลือก การบริหารและการให้ความดีความชอบครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอยู่ภายใต้ระบบ แบบรวมศูนย์กลายเป็นอุปสรรคขัดขวางการปฏิรูปทางการศึกษา ปัญหาด้านประสิทธิภาพการใช้งบประมาณการศึกษาในแง่คุณภาพของผู้จบการศึกษาทุกระดับต่ำกว่าหลายประเทศ ทั้งๆ ที่การจัดสรรงบประมาณการศึกษาของรัฐ คิดเป็นสัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ หรืองบประมาณประจำปีทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์สูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ปัญหาระบบการประเมินผลและการสอบแข่งขันเพื่อรับการคัดเลือกเรียนต่อในมหาวิทยาลัย รวมทั้งการศึกษาระดับอื่นๆ

ปัญหาอุปสรรคขาดความร่วมมือด้านวิทยากรจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาบุคลากรครู ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ทางเทคโนโลยีจากภาครัฐและเอกชน ต้องการให้มีการนิเทศ ติดตามงานทางด้านวิชาการอย่างจริงจัง ข้อเสนอแนะควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนวิทยากรจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาบุคลากร ครู ควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ควรส่งเสริมให้ระดมทรัพยากรการพัฒนาทั้งจากภาครัฐและเอกชนเพื่อโครงการจัดศูนย์ฝึกอาชีพในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่าย และควรต่อยอดและพัฒนาการอาชีพให้ก้าวไกลสู่อาเซียนและสากล การจัดการจ้างครูอัตราจ้างในระยะสั้น ส่วนในระยะยาว ควรมีอัตรารองรับครู อาจารย์ ในสาขาที่ขาดแคลน รวมทั้งมีการบรรจุครู อาจารย์ ทดแทนอัตราที่เกษียณหรือลาออกในแต่ละปี

๔.๒ การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัย ได้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ รูป/คน เพื่อศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด ซึ่งการบริหารจัดการโรงเรียน เป็นกระบวนการที่ใช้ทรัพยากรทั้งปวงทั้งบุคคล การเงินงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย การแนะนำ การควบคุมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน นอกจากนั้นแล้วการบริหารโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่บุคคลหลายกลุ่ม ต้องร่วมมือกัน ดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถ เพื่อพัฒนาสติปัญญาเด็กและเยาวชนตามเป้าหมาย ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงมีภารกิจสำคัญ ๔ ประการ คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จริง สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ รูป/คน ที่มีผลงานโดดเด่นด้านการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล จึงได้ตั้งประเด็นคำถามตามลำดับขั้นตอน เพื่อศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๒.๑. การบริหารวิชาการ

ประเด็นคำถามว่า “การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดด้านการบริหารวิชาการ ผู้บริหารดำเนินการอย่างไรบ้าง” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) ด้านการบริหารวิชาการ อย่างไรก็ตามผู้บริหารโรงเรียนได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตร ตามกฎกระทรวงอย่างต่อเนื่อง โดยมีการประชุมคณะผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการทำแผนการเรียนการสอน การจัดทำสื่อการสอนให้ตรงกับบทเรียนในหนังสือการเรียนการสอน การจัดทำกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ครูดำเนินการเรียนการสอนได้ตามเป้าหมายของหลักสูตรปัจจุบัน^{๗๓}

(๒) ด้านการบริหารวิชาการ สอดคล้องกับคณะกรรมการบริหารสถานศึกษากำหนด และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น หลักสูตรการเรียนการสอนต้องการให้นักเรียนได้ศึกษาวิชา ความรู้ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ มีการพัฒนาการเรียนการสอนตามกฎระเบียบของโรงเรียน^{๗๔}

(๓) สิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาการเรียนการสอนอยู่ที่ผู้บริหารและครูผู้สอนจะต้องพยายามให้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านวิชาการด้วยการฝึกอบรม ประชุมสัมมนา และการทัศนศึกษาดูงานภายในประเทศและต่างประเทศ^{๗๕}

(๔) การบริหารวิชาการต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์การทำงานให้ชัดเจน ควรจะมีการ ตั้งคณะกรรมการเข้ามาเฉพาะกิจ มีการประเมินผลวัดผลการดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยการ วิเคราะห์ผลกระทบทั้งเชิงปริมาณและเชิงปฏิบัติงาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ^{๗๖}

^{๗๓} สัมภาษณ์ พระธรรมโสภณ (โกศล สิริธโร), ผู้จัดการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๗๔} สัมภาษณ์ พระราชสิงหพรหมณี (โสภณ โสภณ), ผู้จัดการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๗๕} สัมภาษณ์ พระราชธรรมมาลังการ (จันทร์ กตปุณโย), ผู้จัดการโรงเรียนวิสุทธวิทย์วิทยา จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๗๖} สัมภาษณ์ พระพิศาลสิกขกิจ (สุทิน ฉันทมโม), ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

(๕) การดำเนินการบริหารวิชาการ เป็นงานหลักโรงเรียนทุกแห่งที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลสารสนเทศ เช่น ข้อมูลการประเมินผลวัดผล การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีมาสนับสนุนการทำงานภายในสำนักงานให้เกิดผลประโยชน์ในทางวิชาการ เป็นไปตามกฎระเบียบของโรงเรียนนั้นๆ^{๗๗}

(๖) การบริหารวิชาการ เป็นภาระหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบกำกับดูแลอย่างรอบคอบ วิชาการเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดภายในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลวัดผลการเรียนการสอนเพื่อให้กระบวนการเป็นไปตามหลักสูตร และจุดมุ่งหมายการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาตามหลักวิชาการที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน^{๗๘}

(๗) งานวิชาการ เป็นงานสำคัญอย่างยิ่งของโรงเรียน วิชาที่กำหนดให้ครูผู้สอนได้นำไปสั่งสอนอบรมลูกศิษย์ให้เด็กและเยาวชน ได้มีความรู้ความสามารถ อ่านออก เขียนได้ ได้รู้จักสิ่งที่ควรและไม่ควร โดยเฉพาะคุณธรรม จริยธรรม เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม^{๗๙}

(๘) ผู้บริหารโรงเรียนต้องทำหน้าที่ในการกำกับดูแลบุคลากรภายในโรงเรียนให้มีการพัฒนาวิชาการเรียนการสอนให้ทันสมัย สอดคล้องตามหลักสูตร ควรให้โรงเรียนได้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ดำเนินการเรียนการสอนเป็นไปตามมาตรฐาน เกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนดไว้^{๘๐}

(๙) การพัฒนาทรัพยากรโรงเรียนให้มีคุณภาพด้วยการประชุมปรึกษากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ เพื่อเข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการทำงานทั้งเชิงรับและเชิงรุก เมื่อยุคปัจจุบันเป็นยุคพัฒนาการเรียนการสอน ก็ควรมีแนวทางส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้เสนอแนวทางส่วนบุคคลที่มีข้อแตกต่าง แต่สามารถนำมาบูรณาการกับหลักสูตรการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับโรงเรียน^{๘๑}

(๑๐) การบริหารงานวิชาการ เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ส่วนการบริหารงานด้านอื่นๆ

^{๗๗} สัมภาษณ์ พระครูไพบุลย์พิพัฒน์โสภณ (สุด สุขเมโธ), ผู้จัดการโรงเรียนวัดเขาย้อยไพบุลย์อุบลรัตน์ จังหวัดเพชรบุรี, ๑๔ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๗๘} สัมภาษณ์ พระครูสุปัญญาภรณ์ (บุญมี กิตขปญโญ), ผู้จัดการโรงเรียนกบินทร์จริยาคม จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๗๙} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิจจาภิวัฒน์ (ขรัมย์ ธรรมวุฑโฒ), ผู้อำนวยการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๘๐} สัมภาษณ์ พระครูบรรเจดียานุการ (วรลพ ธรรมสิริ), ผู้อำนวยการโรงเรียนเมธีวุฒิกร จังหวัดลำพูน, ๙ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๘๑} สัมภาษณ์ พระครูโสภณสาธุกิจ (พันคำ จนทสโร), ผู้จัดการโรงเรียนศักดิ์สุนันท์วิทยา จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

นั้น แม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกัน แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารต้องสนับสนุนให้ครูจัด กิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร^{๘๒}

(๑๑) การดำเนินการบริหารวิชาการ การที่จะตรวจสอบว่าสถานศึกษาใด ผู้บริหารให้ ความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการ สังเกตได้จากสถานศึกษามีขอบข่ายของการบริหารงาน วิชาการอย่างชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์และแนวคิดใหม่ๆ ในการพัฒนางาน ผู้บริหาร สถานศึกษาและครูมีความตระหนักและร่วมกันพัฒนางานวิชาการอย่างจริงจัง ผู้บริหารสถานศึกษา และครูสามารถนำปรัชญาของสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติตามโครงการต่างๆ ได้อย่างดียิ่ง ผู้บริหาร สถานศึกษาสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๘๓}

(๑๒) การดำเนินการบริหารวิชาการ บุคลากรมีความรู้และเป็นผู้นำด้านวิชาการ มีความรู้ มีทักษะ มีประสบการณ์ด้านการบริหารงาน สามารถใช้ความรู้และประสบการณ์แก้ไขปัญหา เฉพาะหน้าได้ทันท่วงที มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ มุ่งพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รอบรู้ทางด้านการศึกษา ความรับผิดชอบ แสวงหาข้อมูลข่าวสาร รายงานผลการปฏิบัติงานอย่างเป็น ระบบ ใช้นวัตกรรมทางการบริหารและคำนึงถึงมาตรฐานวิชาการเป็นต้น^{๘๔}

(๑๓) งานวิชาการที่โรงเรียนควรจัดให้มีขึ้น ได้แก่ การจัดทำแผนการสอนของโรงเรียน การจัดโครงการสอนซ่อมเสริมและโครงการส่งเสริมเด็กเรียนดี การพัฒนาการวัดและประเมินผล การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การแนะการศึกษาอาชีพ ตลอดจนปัญหาต่างๆ การจัดห้องสมุด โรงเรียน การจัดสื่อการสอน การจัดการรวบรวมเอกสารการสอนคู่มือครู และการนิเทศการสอน^{๘๕}

(๑๔) การดำเนินการส่งเสริมงานวิชาการ จัดโรงเรียนเพื่อส่งเสริมวิชาการ ดูแลครูประจำ ชั้นให้จัดชั้นเรียนให้ถูกวิชา ควบคุมครูให้ปฏิบัติงานไม่ให้งกพร่อง พร้อมกับส่งเสริมงานวิชาการแต่ครู

^{๘๒}สัมภาษณ์ พระครูชลธรรมวงศ์ (วิทยา สุทธิโม), ผู้จัดการโรงเรียนหิมาลัยวิทยาสรรค์ จังหวัด นครศรีธรรมราช, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๘๓}สัมภาษณ์ พระมหาประทีป ปรียัตติวุฒโฒ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวิสุทธิวิทยาการ จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๘๔}สัมภาษณ์ นางเอมอร พุทธิจันทร์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๘๕}สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ ช่วยเนียม, ผู้จัดการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

ให้มีความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ส่งเสริมให้ครูทดลองวิธีสอนใหม่ๆ ส่งเสริมให้กำลังใจ ให้มีการสอนซ่อมเสริม กำหนดเวลาทดสอบ การทดสอบ การเก็บสถิติข้อมูล^{๘๖}

(๑๕) การบริหารวิชาการ การตรวจสอบการทำงานของครู การเรียนการสอนของนักเรียน จัดประชุมผู้ปกครองเพื่อขอความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือการเรียนการสอน การจัดงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ^{๘๗}

(๑๖) งานวิชาการเป็นตัวกำหนดปริมาณงานของโรงเรียน เมื่อโรงเรียนมีงานวิชาการมาก ปริมาณงานด้านอื่นๆ ย่อมมีมากตามไปด้วย งานวิชาการเป็นงานเน้นการพัฒนาสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม เจตนาดีและค่านิยมให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขในการ ดำรงชีวิตตลอดจนเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม^{๘๘}

(๑๗) การจัดทำแผนโครงการวิชาการประจำปี เพื่อให้การวางแผนงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้บริหารโรงเรียนต้องให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและรับผิดชอบการปฏิบัติงาน ตั้งแต่ต้นเพื่อทุกคนจะได้มีความสำนึกในความเป็นเจ้าของหน่วยงาน เช่น กำหนดนโยบาย เป้าหมาย และการวางแผนงานวิชาการของโรงเรียน ส่งเสริมการใช้สื่อการเรียน การวางแผนการสอน การจัดแบ่งกลุ่มนักเรียน การนิเทศการสอน ห้องสมุด การวัดและประเมินผล พัฒนาการสอนในกลุ่มประสบการณ์หรือแผนการเรียนต่างๆ การสอนซ่อมเสริม การใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อการเรียนการสอน รายงานผลการเรียน ฯลฯ เป็นต้น^{๘๙}

(๑๘) งานวิชาการเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหาร เนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักในสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการ กระตุ้นและส่งเสริมให้ครูร่วมมือกันในการปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนอยู่เสมอ ผู้บริหารต้องรู้จักวางแผน การติดต่อสื่อสารการประสานงาน การควบคุมบังคับบัญชา การวินิจฉัยสั่งการ การมอบหมายงานให้

^{๘๖} สัมภาษณ์ นายธีรธร เทียบปาน, ผู้อำนวยการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๘๗} สัมภาษณ์ นายอุดม ชานี, ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรงทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๘๘} สัมภาษณ์ นางพิศวง หอยสังข์, รองผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรงทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๘๙} สัมภาษณ์ นายวิชัย บุญสวัสดิ์, เจ้าหน้าที่โรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรงทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อให้การปฏิบัติงานวิชาการบรรลุ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๙๐}

สรุปได้ว่า การบริหารวิชาการ คือผู้บริหารโรงเรียน ต้องทำหน้าที่ในการกำกับดูแลบุคลากรภายในโรงเรียนให้มีการพัฒนาวิชาการเรียนการสอนให้ทันสมัย สอดคล้องตามหลักสูตร ควรเน้นให้โรงเรียนได้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ดำเนินการเรียนการสอนเป็นไปตามมาตรฐาน เกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนดไว้ งานวิชาการเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาเนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักในสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูร่วมมือกันในการปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนอยู่เสมอ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องรู้จักวางแผน การติดต่อสื่อสารการประสานงาน การควบคุมบังคับบัญชา การวินิจฉัยสั่งการ การมอบหมายงานให้ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อให้การปฏิบัติงานวิชาการบรรลุ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารวิชาการต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์การทำงานให้ชัดเจน ควรจะมีการตั้งคณะกรรมการเข้ามาเฉพาะกิจ มีการประเมินผลวัดผลการดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยการวิเคราะห์ผลกระทบทั้งเชิงปริมาณและเชิงปฏิบัติงาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ การดำเนินการบริหารวิชาการเป็นงานหลักโรงเรียนทุกแห่งที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลสารสนเทศ เช่น ข้อมูลการประเมินผลวัดผล การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีมาสนับสนุนการทำงานภายในสำนักงานให้เกิดผลประโยชน์ในทางวิชาการ เป็นไปตามกฎระเบียบของโรงเรียนนั้นๆ

การบริหารวิชาการ เป็นภาระหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารต้องรับผิดชอบกำกับดูแลอย่างรอบคอบ วิชาการเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดภายในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลวัดผลการเรียนการสอนเพื่อให้กระบวนการเป็นไปตามหลักสูตร และจุดมุ่งหมายการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาตามหลักวิชาการที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน การบริหารงานวิชาการ เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ส่วนการบริหารงานด้านอื่นๆ แม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกัน แต่ก็เป็นส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจะต้องสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

^{๙๐} สัมภาษณ์ นายธำรงค์ แสงสมดี, ครูโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรงทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

๔.๒.๒ การบริหารงบประมาณ

ประเด็นคำถามว่า “การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดด้านการเงินงบประมาณ ผู้บริหารมีวิธีการทำงานงบประมาณอย่างไรบ้าง” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) การบริหารการงบประมาณของโรงเรียนการกุศลของวัด มีการจัดการอย่างเป็นระบบ เช่นเดียวกับการจัดระบบการเงินของทางราชการ คือมีการจัดทำงบประมาณโดยคณะกรรมการ มีการจัดทำโครงการการใช้จ่ายเงินตามลำดับขั้นตอน มีหลักฐานเอกสารใบเสร็จการซื้อวัสดุอุปกรณ์และจ่ายเงินแก่บุคลากรทุกครั้ง โดยมีคณะกรรมการกำกับดูแลการเบิกจ่าย ทั้งงบประมาณประจำเดือนและงบประมาณประจำปีทุกภาคการศึกษา^{๙๑}

(๒) การบริหารการเงิน คือการวางแผนการปฏิบัติงานด้านธุรการ มีการมอบหมายเจ้าหน้าที่เฉพาะ มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบงานธุรการ เพื่อให้การดำเนินการเงินเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม ตามกฎระเบียบ บุคคลผู้ที่รับผิดชอบดูแลงานการเงิน การบัญชี จะต้องเก็บรักษาหลักฐานการเงินในการเบิกจ่ายให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ^{๙๒}

(๓) ผู้ดูแลการเงินงบประมาณต้องรับผิดชอบการจัดซื้อ จัดจ้าง การซ่อมแซม การเก็บรักษาพัสดุ คุณภัณฑ์ของโรงเรียน รับผิดชอบดูแลรักษารวบรวมสถิติข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับจำนวนบุคลากรครู และเจ้าหน้าที่ รวมทั้งนักเรียนภายในโรงเรียนอย่างเป็นปัจจุบันมากที่สุด^{๙๓}

(๔) ผู้บริหารต้องกำกับดูแลเจ้าหน้าที่การเงินงบประมาณ ให้รับผิดชอบดูแลเกี่ยวกับการจัดทำแผนการพัฒนามูลค่าภายในโรงเรียนให้ปฏิบัติงานตามระยะเวลา ทั้งครู ลูกจ้าง ประสานงานกับบุคลากรทุกฝ่ายให้ดำเนินการตามภารกิจของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยเน้นการเบิกเงิน การจ่าย การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงินเดือนแก่บุคลากร^{๙๔}

(๕) การบริหารการบัญชี คือการจัดทำบัญชีการเงิน การจัดทำรายงานการเงินและงบประมาณให้ผู้บริหารทราบ การจัดทำและจัดพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน นอกจากนั้น

^{๙๑}สัมภาษณ์ พระธรรมโสภณ (โกศล สิริธโร), ผู้จัดการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๙๒}สัมภาษณ์ พระราชสิงหพรหมณี (โสภณ โสภโณ), ผู้จัดการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๙๓}สัมภาษณ์ พระราชธรรมมาลังการ (จันทร์ กตปุณโย), ผู้จัดการโรงเรียนวิสุทธวิทย์วิทยา จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๙๔}สัมภาษณ์ พระพิศาลสิกขกิจ (สุทิน ฉนทมโม), ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

การจัดทำระบบบัญชีการเงินโรงเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารการตรวจสอบข้อมูลย้อนหลัง การจัดทำบัญชีการเงินจึงเป็นงานสำคัญ^{๙๕}

(๖) ผู้บริหารควรจะสนับสนุนให้มีการจัดทำบัญชีการเงิน ให้ฝ่ายธุรการดำเนินการเงินการบัญชีให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ ควรจะมีการประชุมปรึกษากับคณะกรรมการได้มีข้อเสนอแนะในการทำงานด้านการเงินอย่างทันสมัย เน้นโปร่งใส ตรวจสอบได้ บุคลากรทุกคนมีส่วนได้ส่วนเสียกับวิธีการดำเนินการอย่าง^{๙๖}

(๗) การบริหารการงบประมาณ โรงเรียนต้องมีทุนการดำเนินการ การดำเนินงานทุกอย่างย่อมมีค่าใช้จ่าย ผู้บริหารควรจัดหาแหล่งงบประมาณเป็นค่าใช้จ่าย เช่น มูลนิธิ กองทุน องค์กรบริษัท ห้างร้าน หรือประชาชน ผู้ที่มีฐานะดี ผู้มีชื่อเสียงดีสามารถที่จะช่วยสนับสนุนส่งเสริมได้ ควรติดต่อเชิญชวนให้เข้ามาร่วมงานด้วย^{๙๗}

(๘) การบริหารการงบประมาณ ผู้บริหารโรงเรียนต้องเข้าใจนโยบาย อำนาจหน้าที่ และกิจกรรมในหน่วยงาน มีความรู้ระบบงบประมาณ เข้าใจระเบียบการคลัง วัสดุอุปกรณ์ การเงิน มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความละเอียดรอบคอบ มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล หมั่นตรวจสอบการใช้งบประมาณอยู่เสมอ และรายงานการเงินอย่างเป็นระบบเป็นต้น^{๙๘}

(๙) การบริหารการงบประมาณ เป็นแผนงานการเงินที่แสดงถึงการประมาณการใช้จ่าย ในระยะเวลาหนึ่งหรือตามวัตถุประสงค์ และเป็นโครงการที่เป็นแนวทางของการเงิน หรือการจะได้เงินมาอย่างไรตามที่ต้องการและจะจ่ายอย่างไรนั่นเอง งบประมาณที่มีการวางแผนอย่างดีควรจะยืดหยุ่นได้ตามความต้องการของสถานการณ์ในโรงเรียน^{๙๙}

(๑๐) ผู้บริหารต้องมีการวางแผนการเงินการจัดทำงบประมาณที่สอดคล้องกับแผนการดำเนินงาน และพิจารณาจัดสรรเงินที่เป็นธรรมและโปร่งใส มีการบริหารสินทรัพย์ของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดการในการรับและจ่ายเงิน ทั้งเงินและงบประมาณ นอกงบประมาณที่

^{๙๕}สัมภาษณ์ พระครูไพบุลย์พิพัฒน์โสภณ (สุด สุขเมโธ), ผู้จัดการโรงเรียนวัดเขาย้อยไพบุลย์อุบลมภ์ จังหวัดเพชรบุรี, ๑๔ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๙๖}สัมภาษณ์ พระครูสุปัญญารณ (บุญมี กิตขปญโญ), ผู้จัดการโรงเรียนกบินทร์จริยาคม จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๙๗}สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิจจาภิวัฒน์ (ขรั้มย์ ธรรมวุฑฺโฒ), ผู้อำนวยการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๙๘}สัมภาษณ์ พระครูบรรเจดียานุการ (วรลพ ธรรมสิริ), ผู้อำนวยการโรงเรียนเมธีวุฒิกิจ จังหวัดลำพูน, ๙ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๙๙}สัมภาษณ์ พระครูโสภณสาธุกิจ (พันคำ จนทสโร), ผู้จัดการโรงเรียนศักดิ์สุนันท์วิทยา จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

สะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ มีการควบคุมการดำเนินงานทางการเงิน การบัญชี และพัสดุที่รัดกุม การตรวจสอบเงิน และสินทรัพย์ของสถานศึกษาที่ครอบคลุมและสม่ำเสมอ มีการเก็บรักษาเอกสาร หลักฐานทางการเงินของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและสะดวกต่อการค้นหาและอ้างอิงมีการกำหนด อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมทั้งการจัดการองค์การในการบริหารการเงินของสถานศึกษา ที่มีความชัดเจน และไม่ซ้ำซ้อน^{๑๐๐}

(๑๑) การบริหารการเงินของสถานศึกษาเน้นความเป็นอิสระ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ขอบข่ายภารกิจของการบริหารงบประมาณ การจัดทำและเสนอของบประมาณ ได้แก่ การวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษา การจัดทำแผนกลยุทธ์ หรือแผนพัฒนาการศึกษา การวิเคราะห์ความเหมาะสมการเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา การเบิกจ่ายและการอนุมัติงบประมาณ การโอนเงินงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผล การใช้เงินและผลการดำเนินงาน ได้แก่ การตรวจสอบติดตามการใช้เงินและผลการดำเนินการประเมินผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน^{๑๐๑}

(๑๒) การบริหารงบประมาณ เป็นการจัดทำแผนการบริหารเงินงบประมาณโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ การขอต้งงบประมาณ ค่าครุภัณฑ์ ค่าซ่อมแซมครุภัณฑ์ ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ค่าปรับปรุงและซ่อมแซมสิ่งก่อสร้าง การจัดสรรงบประมาณ และการจัดซื้อจัดจ้างเป็นต้น^{๑๐๒}

(๑๓) การบริหารงานการเงินการบัญชี การดำเนินการเกี่ยวข้องกับการบริหารงานการเงิน การดำเนินการเกี่ยวข้องกับการบริหารงานการบัญชี การบริหารพัสดุ การจัดหาพัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง การควบคุม การเบิกจ่ายและการบำรุงรักษาวัสดุ ครุภัณฑ์ การจำหน่ายวัสดุ ครุภัณฑ์ การตรวจรับและการรายงานเป็นต้น^{๑๐๓}

(๑๔) ผู้บริหารจัดตั้งงบประมาณหรือจัดทำแผนการใช้จ่ายเงิน พิจารณานำเสนอเพื่อขออนุมัติแผนการใช้ ติดตามและรายงานผลการใช้งบประมาณ บริหารเงินทั้งในและนอกงบประมาณให้บรรลุวัตถุประสงค์ จัดทำบัญชีแสดงสถานการณ์ใช้จ่ายเงิน ตรวจสอบการใช้จ่ายเงินภายใน

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ พระครูชลธรรมวงศ์ (วิทยา สุขโม), ผู้จัดการโรงเรียนห้วยคะทิวศิลป์ จังหวัดนครศรีธรรมราช, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ พระมหาประทีน ปรียติวุฑโฒ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวิสุทธิวิทยากร จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ นางเอมอร พุทธจันทร์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ ช่วยเนียม, ผู้จัดการโรงเรียนแจ้ห้วยวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

สถานศึกษา เก็บรักษาเงินได้ตามความต้องการของสถานศึกษา และเลือกประเภทการฝากเงินเป็นต้น
๑๐๔

(๑๕) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ได้แก่ การจัดการทรัพยากร การระดมทรัพยากร การจัดหารายได้และผลประโยชน์ กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา กองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน ได้แก่ การเบิกเงินจากคลัง การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน การจ่ายเงิน การนำส่งเงิน การกันเงินไว้เบิกเหลือมปี การบริหารบัญชี ได้แก่ การจัดทำบัญชีการเงิน การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ ได้แก่ การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษา การจัดหาพัสดุ การกำหนดรูปแบบรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะ และจัดซื้อจัดจ้าง การควบคุมดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ^{๑๐๕}

(๑๖) การบริหารงานพัสดุ ครุภัณฑ์ เปลี่ยนแปลงแก้ไขรายการครุภัณฑ์ กำหนดคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ จัดซื้อ จัดจ้างตามแผนการใช้จ่ายเงิน ผู้บริหารมีอำนาจในการสั่งซื้อ สั่งจ่ายได้ตามความต้องการของสถานศึกษา แต่งตั้งกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง แต่งตั้งกรรมการควบคุม การก่อสร้าง แต่งตั้งกรรมการตรวจการจ้าง แต่งตั้งกรรมการตรวจรับพัสดุ สั่งจ่ายพัสดุ ครุภัณฑ์ การเบิกจ่าย วัสดุ ครุภัณฑ์และอุปกรณ์การศึกษา จัดทำทะเบียนควบคุมพัสดุ ครุภัณฑ์ ผู้บริหารมีอำนาจในการรับบริจาควัสดุ ครุภัณฑ์ ได้ตามความเหมาะสมโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ^{๑๐๖}

(๑๗) การบริหารงบประมาณ เป็นการวางแผนหรือวางโครงการใช้จ่ายเงิน การบัญชีและการควบคุมดูแลค่าใช้จ่าย หรือตรวจสอบบัญชีโดยรอบคอบและรัดกุมเพื่อป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในโรงเรียน^{๑๐๗}

(๑๘) การบริหารงบประมาณ เป็นการบริหารจัดการด้านการเงินตามวัตถุประสงค์ รัฐควรจัดสรรเงินอุดหนุนให้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย จัดให้มีการระดมทุนทรัพยากรในการจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและเอกชนให้ได้มีส่วนร่วม บุคลากรที่ทำหน้าที่ทางการเงินควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจในการเงินการบัญชี ควรมีการนิเทศอย่างต่อเนื่อง ควรลดขั้นตอนเร่งรัดการเบิกจ่ายเงินของทางราชการให้เป็นไปตามกำหนด จัดสร้างเครือข่ายระดมทุนทั้งในและนอก

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ นายธีรศร เทียบปาน, ผู้อำนวยการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ นายอุดม ชำนิ, ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ นางพิศวง หอยสังข์, รองผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ นายวิชัย บุญสวัสดิ์, เจ้าหน้าที่โรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

ชุมชน โรงเรียนควรกำหนดมาตรการให้ทำแผนและดำเนินการตามแผนใช้จ่ายงบประมาณให้บรรลุวัตถุประสงค์^{๑๐๘}

สรุปได้ว่า การบริหารงบประมาณ คือผู้บริหารจะต้องกำกับดูแลเจ้าหน้าที่การเงิน งบประมาณ ให้รับผิดชอบดูแลเกี่ยวกับการจัดทำแผนการพัฒนาบุคลากรภายในโรงเรียนให้ปฏิบัติงานตามระยะเวลา ทั้งครู ลูกจ้าง ประสานงานกับบุคลากรทุกฝ่ายให้ดำเนินการตามภารกิจของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยเน้นการเบิกเงิน การจ่าย การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงินเดือนแก่บุคลากร ผู้บริหารควรจะสนับสนุนให้มีการจัดทำบัญชีการเงิน ให้ฝ่ายธุรการดำเนินการเงินการบัญชีให้ถูกต้องตามกฎหมาย ควรจะมีการประชุมปรึกษากับคณะกรรมการได้มีข้อเสนอแนะในการทำงานด้านการเงินอย่างทันสมัย เน้นโปร่งใส ตรวจสอบได้ บุคลากรทุกคนมีส่วนได้ส่วนเสียกับวิธีการดำเนินการอย่าง

ผู้บริหารต้องมีการวางแผนการเงินการจัดทำงบประมาณที่สอดคล้องกับแผนการดำเนินงาน และพิจารณาจัดสรรเงินที่เป็นธรรมและโปร่งใส มีการบริหารสินทรัพย์ของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดการในการรับและจ่ายเงิน ทั้งเงินและงบประมาณ นอกงบประมาณที่สะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ มีการควบคุมการดำเนินงานทางการเงิน การบัญชี และพัสดุที่รัดกุม การตรวจสอบเงิน และสินทรัพย์ของสถานศึกษาที่ครอบคลุมและสม่ำเสมอ มีการเก็บรักษาเอกสาร หลักฐานทางการเงินอย่างเป็นระบบและสะดวกต่อการค้นหาและอ้างอิงมีการกำหนด อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมทั้งการจัดการองค์การในการบริหารการเงินของสถานศึกษา ที่มีความชัดเจน และไม่ซ้ำซ้อน การบริหารการเงินคือการวางแผนการปฏิบัติงานด้านธุรการ มีการมอบหมายเจ้าหน้าที่เฉพาะ มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบงานธุรการ เพื่อให้การดำเนินการเงินเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม ตามกฎหมาย บุคคลผู้รับผิดชอบดูแลงานการเงิน การบัญชี ต้องเก็บรักษาหลักฐานการเงินในการเบิกจ่ายให้ถูกต้องตามกฎหมาย

การบริหารงบประมาณ เป็นแผนงานการเงินที่แสดงถึงการประมาณการใช้จ่ายในระยะเวลาหนึ่งหรือตามวัตถุประสงค์ และเป็นโครงการที่เป็นแนวทางของการเงิน หรือการจะได้เงินมาอย่างไรตามที่ต้องการและจะจ่ายอย่างไรนั่นเอง งบประมาณที่มีการวางแผนอย่างดีควรจะยืดหยุ่นได้ตามความต้องการของสถานการณ์ในโรงเรียน การบริหารงบประมาณ เป็นการจัดทำแผนการบริหารเงินงบประมาณโรงเรียนที่เกี่ยวกับงบประมาณ การขอตั้งงบประมาณ ค่าครุภัณฑ์ ค่าซ่อมแซมครุภัณฑ์ ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ค่าปรับปรุงและซ่อมแซมสิ่งก่อสร้าง การจัดสรรงบประมาณ และการจัดซื้อจัดจ้างเป็นต้น การบริหารการเงินการบัญชี การดำเนินการเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ นายอรรค์ แสงสมดี, ครูโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรงทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

การบริหารพัสดุ วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง การจัดหาพัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง การควบคุม การเบิกจ่ายและการบำรุงรักษาวัสดุ ครุภัณฑ์ การจำหน่ายวัสดุ ครุภัณฑ์ การตรวจรับ และการรายงานเป็นต้น

๔.๒.๓ การบริหารบุคคล

ประเด็นคำถามว่า “การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดด้านบุคคล ผู้บริหารมีแนวทางปฏิบัติอย่างไรบ้าง” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

(๑) การบริหารบุคคลแต่ละโรงเรียนจะต้องดำเนินการให้เป็นระบบ มีความคล่องตัว ติดตามผลประเมินผลได้ ไม่ควรจะยึดตัวบุคคลแต่ควรจะติดตามดูที่ผลงานเป็นหลัก การทำงานของบุคลากรมีความผูกพันกับโรงเรียนที่เกี่ยวข้องในฐานะเป็นสายสัมพันธ์อาจจะเคยเป็นศิษย์เก่า ซึ่งมีความมุ่งมั่นจะสร้างโรงเรียนให้มีความเจริญก้าวหน้าด้วยความเสียสละและความกตัญญูทดแทน^{๑๐๘}

(๒) การบริหารบุคคลมีการดำเนินการเกี่ยวกับนโยบาย การวางระเบียบ ข้อบังคับ เกี่ยวกับตัวบุคคลที่ปฏิบัติงานภายในโรงเรียน ด้วยการใช้สอยประโยชน์บุคคลให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่การงาน ความรู้ความสามารถเฉพาะบุคคล รวมถึงการรักษาและพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ^{๑๐๙}

(๓) การบริหารบุคคลคือการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความรู้ความสามารถทันสมัย ทั้งสติปัญญา ความเข้าใจ คบ การประพฤติปฏิบัติตนในการเรียนการสอน การใช้อุปกรณ์เครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยในการเรียนการสอน ให้ความรู้ความเข้าใจวิชาการแก่นักเรียน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการร่วมกัน เพิ่มทักษะและประสบการณ์เชิงพุทธให้นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ประกอบอาชีพได้ในอนาคต^{๑๑๐}

(๔) การบริหารบุคคลคือการส่งเสริมกิจกรรมารยาท การรักษาศีล การปฏิบัติธรรม การบริหารจัดการเชิงพุทธ เน้นให้บุคลากรทุกคนได้แสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนต่อส่วนรวมมากที่สุด โดยความคิดเห็นไม่ผิดกฎระเบียบและข้อกำหนด เป็นการส่งเสริมระบบคุณธรรม

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ พระธรรมโสภณ (โกศล สิริธโร), ผู้จัดการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ พระราชสิงหพรหมณี (โสภณ โสภโณ), ผู้จัดการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ พระราชธรรมมาลังการ (จันทร์ กตปุณโย), ผู้จัดการโรงเรียนวิสุทธีวิทยากร จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

โอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมนำความรู้ความสามารถออกมาแสดงให้แก่โรงเรียนให้มากที่สุด นอกจากนั้น ส่งเสริมให้บุคลากรได้ตั้งใจทำงานให้แก่โรงเรียนอย่างเต็มความรู้ความสามารถ^{๑๑๒}

(๕) การเรียนการสอนจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นก็ขึ้นอยู่กับครู ครูผู้สอนจะต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความร่วมมือ ร่วมใจในการพัฒนาการศึกษา ด้วยการวางแผนการทำงาน และกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความลงตัวกับภารกิจที่รับผิดชอบ สิ่งสำคัญที่จะทำให้ครูมีความรู้ความสามารถก็ขึ้นอยู่กับครู ว่าจะต้องมีแนวทางปฏิบัติอย่างไรควรจะเข้าฝึกอบรมเสริมประสบการณ์อย่างไรจึงจะได้เกิดสติปัญญาที่เพิ่มขึ้นตามแต่ละบุคคล^{๑๑๓}

(๖) การบริหารบุคคลจะดำเนินไปได้ด้วยความเรียบร้อยและประสิทธิภาพต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือคนหรือบุคลากร เงินหรืองบประมาณ วัสดุหรืออุปกรณ์ การจัดการหรือเทคนิคในการบริหาร บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ รับทราบผลงาน ให้คำปรึกษาแนะนำ ความเห็นชอบตามแผนงาน ช่วยแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคการบริหาร หาทางสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานให้พัฒนายิ่งขึ้น^{๑๑๔}

(๗) ครูต้องมีความรู้ความสามารถในวิชาที่ตนสอน มีความรู้ทางภาษาศาสตร์ มีความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีแต่ละท้องถิ่น มีความรู้รอบตัวทั้งการทำมาหากินของชาวบ้านเป็นต้น^{๑๑๕}

(๘) ครู ผู้สอนในโรงเรียนต้องดำเนินการสอนตามเนื้อหาของหลักสูตร ควบคุม ติดตาม ดูแลความประพฤติของนักเรียน จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จัดทำการวัดผลและประเมินผลการเรียน จัดทำบัญชีเรียกชื่อนักเรียน ร่วมมือปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย^{๑๑๖}

(๙) ผู้อำนวยการโรงเรียน กำกับดูแลบุคลากรภายในโรงเรียนให้เป็นไปตามนโยบาย วัตถุประสงค์ และกฎระเบียบ รวมทั้งการบรรจุแต่งตั้งและถอดถอนบุคลากร ทั้งครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ นอกจากนั้น วางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดวิธีดำเนินงาน ติดตามผลด้านวิชาการ

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ พระพิศาลสิกขกิจ (สุทิน ฉนทธโม), ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ พระครูไพบุลย์พิพัฒนโสภณ (สุต สุเมโธ), ผู้จัดการโรงเรียนวัดเขาย้อยไพบุลย์อุปัถม์ภัก จังหวัดเพชรบุรี, ๑๔ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ พระครูสุปัญญธารณ (บุญมี กิตฺตฺพลโย), ผู้จัดการโรงเรียนกบินทร์จริยาคม จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิจจาภิวัฒน์ (ขรัยมัย ธมฺมวฑฺโฒ), ผู้อำนวยการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ พระครูบวรเจตยานุกการ (วรลพ ธมฺมสิริ), ผู้อำนวยการโรงเรียนเมธีวุฒิกร จังหวัดลำพูน, ๙ มกราคม ๒๕๕๘.

ด้านธุรการ ด้านการปกครอง และด้านกิจกรรม ควบคุมการเรียนการสอน ติดต่อประสานงานสัมพันธ์กับหน่วยงานต่างๆ ควบคุมดูแลกฎระเบียบ และวัดผลการศึกษาให้เป็นไปตามหลักสูตร มอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่แต่ละคน บังคับบัญชาครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่อื่นๆ และการจัดประชุมคณะกรรมการ^{๑๑๗}

(๑๐) ผู้บริหารมีหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอน เช่น ผู้บริหารมีจักขุมหมายถึงมีปัญญามองการณ์ไกล คือความชำนาญในการใช้ความคิด วิเคราะห์ หมายถึงการจัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน คือความชำนาญเฉพาะด้าน นิสสัยสัมพันธ์ หมายถึงฟังพวาศัยคนอื่นได้ เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี คือความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์^{๑๑๘}

(๑๑) ครูมีการสอนที่ดีต้องประกอบด้วยลักษณะ คือ มีการเตรียมการสอน ครูที่ดีต้องมีการเตรียมการสอนก่อน การเตรียมการสอนเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้ครู เป็นคนมีความสามารถในการดำเนินการสอนของตนไปสู่จุดมุ่งหมาย การเตรียมการสอนเป็นการช่วยให้การสอนของครูดีขึ้น เพราะครูมีโอกาสนึกถึงบทเรียนก่อนว่า วันนี้จะสอนเนื้อเรื่องอะไรบ้าง จะสอนแนวไหน จะใช้อุปกรณ์อะไรในการสอน จะทำอย่างไรให้นักเรียนเข้าใจได้ง่าย นอกจากนั้น ครูต้องมียุทธศาสตร์การสอนที่ดี คือสอนจากสิ่งที่ยากไปหายาก สอนจากสิ่งที่หายากไปหาสิ่งที่ละเอียด สอนจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปหานามธรรม สอนจากสิ่งที่รู้แล้วไปหาสิ่งที่ยังไม่รู้ สอนให้เข้าใจเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจในการฟังและการเรียน สอนให้นักเรียนรู้จักใช้ปัญญาในการพิจารณาหาเหตุผล ดังนั้น ครูควรจะมีการบันทึกการสอน บันทึกก่อนทำการสอน และบันทึกหลังจากทำการสอนแล้ว^{๑๑๙}

(๑๒) ครู ควรจะมีบุคลิกภาพที่ดี คือมีอารมณ์มั่นคง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีเสียดั่งขัดแต่งกายเรียบร้อย ทำงานเป็นระเบียบ มีทัศนคติที่ดีต่อการสอนและบุคคลทั่วไป สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพต่างๆ ในหน้าที่การงานและสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป นอกจากนั้น ครูควรจะมีคุณธรรมประพฤติดี คือมีศีลธรรมและมารยาทเรียบร้อยดีงาม มีการเสียสละช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักวางตัววางตนให้เหมาะสมแก่กาลเทศะ ดังนั้น ครูควรจะรู้ความมุ่งหมายการศึกษา สอนให้รู้และเข้าใจจุดหมายปลายทางของการศึกษา สอนให้นักเรียนรู้จักคิดเป็น ทำเป็น^{๑๒๐}

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ พระครูโสภณสาธุกิจ (พันคำ จันทสโร), ผู้จัดการโรงเรียนศักดิ์สุนันท์วิทยา จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ พระครูชลธรรมวงศ์ (วิทยา สุขโม), ผู้จัดการโรงเรียนผัชนะทวิศิลป์ จังหวัดนครศรีธรรมราช, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ พระมหาประทีน ปริยตติวุฑโฒ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวิสุทธิวิทยากร จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ นางเอมอร พุทธจันทร์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

(๑๓) ครู ควรจะมีจิตวิทยาในการเรียนการสอน เป็นผู้เที่ยงตรง ให้ความสนใจนักเรียนทุกคน หมั่นเอาใจใส่ดูแลการเรียนการสอน ความประพฤติของนักเรียน มีการวัดผลการเรียนการสอน เพราะจะทำให้ครูได้ทราบผลการเรียนการสอนว่าเป็นอย่างไร นักเรียนมีความเข้าใจหรือไม่^{๑๒๑}

(๑๔) โรงเรียนที่มีหลักสูตรที่ดีพร้อม ทั้งอาคารเรียน วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน และสื่อการสอนที่ดีเลิศเพียงใดก็ตาม แต่การจัดการจะไม่ได้ผลดีหรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับครูผู้สอน ถ้าขาดครูที่ดี และใช้ครูไม่เป็น ดังนั้น ครูเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในระบบการศึกษา ครูมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน ครูบางคนมีความถนัดมีความสามารถสอนชั้น ป.๑ จึงควรสนับสนุนและส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ครูที่มีความปรารถนาดีต่อนักเรียน^{๑๒๒}

(๑๕) ผู้บริหารโรงเรียนเป็นตัวจักรสำคัญในการบริหารการศึกษา สิ่งสำคัญที่ผู้บริหารควรคำนึง ก็คือการใช้เทคนิคใหม่ๆ การปรับปรุงงานอยู่เสมอ ควรให้ความสำคัญกับงานศึกษาวิจัย ผู้บริหารจะต้องควบคุมดูแลการใช้สอยอาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ภายในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด^{๑๒๓}

(๑๖) การบริหารบุคคล ทำทะเบียนครู อาจารย์พิเศษ พนักงานของโรงเรียน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนในตำแหน่งอื่นๆ เช่น คณะกรรมการต่างๆ จัดทำและรวบรวมเอกสารคำสั่งบรรจุ แต่งตั้ง และการเปลี่ยนแปลง ตำแหน่ง หน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียนรวมทั้งการลาออก เกษียณอายุและพ้น หน้าที่โดยวิธีอื่นๆ เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน และสถิติการลาของบุคลากรในโรงเรียนและรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อ และการเข้ารับการฝึกอบรมครู ทั้งในและนอกประเทศ จัดทำสมุดประวัติของบุคลากรทุกประเภทในโรงเรียน และปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ จัดทำรายงานการมาปฏิบัติงานของครูประจำวัน ปฏิบัติงานอื่นตามของผู้บังคับบัญชามอบหมาย^{๑๒๔}

(๑๗) การบริหารบุคคล สรรวจและรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับจำนวนนักเรียนที่เข้าใหม่และลาออก จำนวนนักเรียนทั้งหมดแยกตามระดับชั้นและประเภทในแต่ละปีการศึกษา เก็บรวบรวมแฟ้มประวัติ และเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับนักเรียน สรรวจและประสานงานกับงานบรรณสาร และ

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ ช่วยเนียม, ผู้จัดการโรงเรียนแจ้ห่มวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ นายธีรศร เทียบปาน, ผู้อำนวยการโรงเรียนแจ้ห่มวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ นายอุดม ชำนิ, ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ นางพิศวง หอยสังข์, รองผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

ฝ่ายวิชาการจัดพิมพ์ รายชื่อนักเรียนพร้อมทั้งออกใบรับรองให้แก่นักเรียน จัดทำประกาศนียบัตร สำหรับนักเรียน เมื่อจบหลักสูตร ทำระเบียบผลการเรียนให้แก่เรียนที่จบหลักสูตร ตรวจสอบ ระเบียบผลการเรียนให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบันเสมอ ติดตามผลการเรียนซ่อมเสริมและรีเกรดจากฝ่าย วิชาการ เพื่อปรับปรุง งานระเบียบให้เป็นปัจจุบัน และตรงกับระเบียบของฝ่ายวิชาการ^{๑๒๕}

(๑๘) การบริหารบุคคล จัดทำแบบรายงานผลการเรียนของผู้จบหลักสูตรส่งกระทรวง ๑ ชุด จัดทำ รบ.๑ ให้แก่นักเรียนซึ่งลาออกจากโรงเรียนก่อนสำเร็จการศึกษา จัดทำแบบรายงานผลการ เรียนทั้งภาษาไทย (รบ.๑) และภาษาอังกฤษให้แก่เรียนตามความจำเป็น จัดทำหนังสือรับรองต่างๆ ให้แก่นักเรียน เช่น หนังสือรับรองการเป็นนักเรียน หนังสือรับรองความประพฤติ หนังสือรับรองเวลา เรียน จัดทำประวัตินักเรียนทุกชั้นที่เข้าใหม่ และปรับปรุงข้อมูลนักเรียน ให้เป็นปัจจุบัน รวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับการมาเรียนของนักเรียน และรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ ตรวจสอบและรายงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนที่จะลาออกจากโรงเรียน ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย มีหน้าที่จัดทำหลักฐานต่างๆ เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงหรือการดำเนินการของโรงเรียน สมุดหมายเหตุรายวัน สมุดเยี่ยมและปฏิทินปฏิบัติงานของโรงเรียน^{๑๒๖}

สรุปได้ว่า การบริหารบุคคล คือผู้บริหารมีหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอน เช่น ผู้บริหารมีจักขุมา หมายถึงมีปัญญามองการณ์ไกล คือความชำนาญในการใช้ความคิด วิเคราะห์ หมายถึงการจัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน คือความชำนาญเฉพาะด้าน นิสสัยสัมพันธ์ หมายถึงพึงพาอาศัยคนอื่นได้ เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี คือความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นตัวจักรสำคัญในการบริหารการศึกษา สิ่งสำคัญที่ผู้บริหารควรคำนึง ก็คือการใช้เทคนิคใหม่ๆ การปรับปรุงงานอยู่เสมอ ควรให้ความสำคัญกับงานศึกษาวิจัย ผู้บริหารจะต้อง ควบคุมดูแลการใช้สอยอาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ภายในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ผู้อำนวยการโรงเรียน กำกับดูแลบุคลากรภายในโรงเรียนให้เป็นไปตามนโยบาย วัตถุประสงค์ และกฎระเบียบ รวมทั้งการบรรจุแต่งตั้งและถอดถอนบุคลากร ทั้งครูผู้สอน และ เจ้าหน้าที่ นอกจากนั้น วางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดวิธีดำเนินงาน ติดตามผลด้านวิชาการ ด้านธุรการ ด้านการปกครอง และด้านกิจกรรม ควบคุมการเรียนการสอน ติดต่อประสานงานสัมพันธ์ กับหน่วยงานต่างๆ ควบคุมดูแลกฎระเบียบ และวัดผลการศึกษาให้เป็นไปตามหลักสูตร มอบหมาย งานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่แต่ละคน บังคับบัญชาครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ อื่นๆ และการจัดประชุมคณะกรรมการ การบริหารบุคคล สํารวจและรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับจำนวน

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ นายวิชัย บุญสวัสดิ์, เจ้าหน้าที่โรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ นายธำรงค์ แสงสมดี, ครูโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

นักเรียนที่เข้าใหม่และ ลาออก จำนวนนักเรียนทั้งหมดแยกตามระดับชั้นและประเภทในแต่ละปี การศึกษา เก็บรวบรวมแฟ้มประวัติ และเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับนักเรียน สำรองและประสานงานกับงานบรรณสาร และฝ่ายวิชาการจัดพิมพ์ รายชื่อนักเรียนพร้อมทั้งออกใบรับรองให้นักเรียน จัดทำประกาศนียบัตรสำหรับนักเรียน เมื่อจบหลักสูตร ทำระเบียบผลการเรียน (Transcript) ให้นักเรียนที่จบหลักสูตร ตรวจสอบระเบียบผลการเรียนให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบันเสมอ ติดตามผลการเรียนซ่อมเสริมและรีเกรดจากฝ่ายวิชาการ เพื่อปรับปรุง งานระเบียบให้เป็นปัจจุบัน และตรงกับระเบียบของฝ่ายวิชาการ

ครูต้องมีความรู้ความสามารถในวิชาที่ตนสอน มีความรู้ทางภาษาศาสตร์ มีความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีแต่ละท้องถิ่น มีความรู้รอบตัวทั้งการทำมาหากินของชาวบ้านเป็นต้น ครู ผู้สอนในโรงเรียนต้องดำเนินการสอนตามเนื้อหาของหลักสูตร ควบคุมติดตาม ดูแลความประพฤติของนักเรียน จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จัดทำการวัดผลและประเมินผลการเรียนจัดทำบัญชีเรียกชื่อนักเรียน ร่วมมือปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ครู ควรจะมีบุคลิกภาพที่ดี คือมีอารมณ์มั่นคง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีเสียดั่งขัด แต่งกายเรียบร้อย ทำงานเป็นระเบียบ มีทัศนคติที่ดีต่อการสอนและบุคคลทั่วไป สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพต่างๆ ในหน้าที่การงานและสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป นอกจากนั้น ครูควรจะมีคุณสมบัติดี คือมีศีลธรรมและมารยาทเรียบร้อยดีงาม มีการเสียสละช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักวางตัววางตนให้เหมาะสมแก่กาลเทศะ ดังนั้น ครูควรจะรู้ความมุ่งหมายการศึกษา สอนให้รู้และเข้าใจจุดหมายปลายทางของการศึกษา สอนให้นักเรียนรู้จักคิดเป็น ทำเป็น

๔.๒.๔ การบริหารทั่วไป

ประเด็นคำถามว่า “การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดด้านการบริหารทั่วไป ผู้บริหารมีนโยบายดำเนินการอย่างไรบ้าง” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) การบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นด้วยความต้องการของคนในชุมชน ด้วยความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ โรงเรียนจึงเป็นสถานที่ใกล้ชิดกับประชาชน และมีความสัมพันธ์กับทุกฝ่าย ดังนั้น โรงเรียนจึงมีวิสัยทัศน์ และพันธกิจให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ได้รับการศึกษาเล่าเรียนหนังสือ ตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด^{๑๒๗}

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ พระธรรมโสภณ (โกศล สิริธโร), ผู้จัดการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

(๒) ผู้บริหารมีภาระหน้าที่สำคัญในการบริหารงานทั่วไปภายในโรงเรียน เช่น งานอาคารสถานที่ งานชุมชนสัมพันธ์ งานพัฒนาอาคารเรียน ห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องคอมพิวเตอร์ และโต๊ะเก้าอี้ เป็นต้น ให้พร้อมใช้งาน^{๑๒๘}

(๓) พยายามจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่จอดรถ ถนนเดินภายในโรงเรียน ที่เก็บขยะมูลฝอย โต๊ะเก้าอี้นั่งเล่น ปลุกต้นไม้ให้เกิดความร่มเย็น ปรับภูมิทัศน์ให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างใกล้ชิด ด้วยการจัดโครงการร่วมกับชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนได้ส่วนเสียกับการบริหารงานของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง^{๑๒๙}

(๔) ผู้บริหารควรจะสำรวจความต้องการเบื้องต้นและความจำเป็นของโรงเรียน ด้วยการพิจารณานโยบายวิธีการดำเนินการ ทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค นอกจากนั้น ควรจะสำรวจความพร้อมของครู ผู้ให้การสนับสนุนกิจกรรม และเงินงบประมาณ^{๑๓๐}

(๕) ผู้บริหารควรจะพิจารณาปรับปรุงกิจกรรมมีผลดีต่อโรงเรียน ควรจะดึงผู้ปกครองนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น วัดพ่อ วันแม่ วันสำคัญๆ การเข้าค่ายคุณธรรม การทำบุญ ถวายทาน การรักษาศีล ปฏิบัติธรรมภายในโรงเรียน หรือกิจกรรมของโรงเรียนนั้นๆ^{๑๓๑}

(๖) ครูต้องจัดให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรายวิชาการกำหนดไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เป็นการเพิ่มความรู้จากการเรียนรู้เชิงปฏิบัติจริง สถานการณ์จริง เหตุการณ์จริง นอกจากนั้น ครู ควรจะกำกับดูแลนักเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ คำนึงถึงความรู้ความสามารถของนักเรียน^{๑๓๒}

(๗) ครูควรจะให้ให้นักเรียนเรียนรู้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากกิจกรรม สอนวิธีการแก้ไข เป็นการเรียนรู้ที่สนุกสนาน นอกตำราเรียนแต่ประกอบด้วยทักษะและประสบการณ์จริง ควรเน้นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎีหรือหลักการ นอกจากนั้น ครูควรอธิบายวิธีการแก้ไขอย่างไร ให้เกิด

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ พระราชสิงหพรหมณี (โสภณ โสภโณ), ผู้จัดการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ พระราชธรรมมาลังการ (จันทร์ กตปุณโย), ผู้จัดการโรงเรียนวิสุทธิวิทยาการ จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ พระพิศาลสิกขกิจ (สุทิน ฉนทธมโม), ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ พระครูไพบุลย์พิพัฒน์โสภณ (สุต สุเมโธ), ผู้จัดการโรงเรียนวัดเขาย้อยไพบุลย์อุปัถม์ จังหวัดเพชรบุรี, ๑๔ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ พระครูสุปัญญาภรณ์ (บุญมี กิตฺตฺพลโย), ผู้จัดการโรงเรียนกบินทร์จริยาคม จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ประโยชน์แก่นักเรียน แต่ควรเสริมด้วยหลักศีลธรรม ความกตัญญูต่อพ่อแม่ ครู และเพื่อนๆ ร่วมชั้นเรียน^{๑๓๓}

(๘) ครูควรคิดวางแผนล่วงหน้าหรือมีการปรึกษาหารือกันก่อนที่จะมีการกำหนดกิจกรรมใดๆ ออกมาเพื่อป้องกันความผิดพลาด การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นสิ่งที่ดีแต่ก็มีข้อเสียอยู่หลายประการ การจัดกิจกรรมแก่เด็กและนักเรียนนั้น ควรจะต้องให้มีความเหมาะสมกับอายุ ความรู้ความสามารถ ระดับการเรียนรู้การสอน เน้นสอดคล้องตามวิชาที่สอนเท่านั้น^{๑๓๔}

(๙) โรงเรียนการกุศลของวัด พยายามส่งเสริมให้ครูและผู้ปกครองมีความสัมพันธ์เชิงบวก สนับสนุนให้ครูออกไปเยี่ยมเยียนผู้ปกครอง เพื่อสร้างความสมัครสมานสามัคคีระหว่างโรงเรียนกับบ้าน รับฟังสภาพปัญหาของผู้ปกครองในท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการศึกษา คลี่คลายข้อสงสัยของผู้ปกครอง ทำให้ประชาชนหายความสงสัย ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมองเห็นความสำคัญของโรงเรียนมากขึ้น^{๑๓๕}

(๑๐) โรงเรียนการกุศลของวัด พยายามส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ส่งเสริมงานช่าง และส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นแก่เด็กนักเรียน รวมทั้งส่งเสริมการจัดกิจกรรมประจำวัน สำคัญๆ จัดนิทรรศการประจำโรงเรียนทุกปี เพื่อเปิดตัวให้สังคมทราบด้วยการจัดแข่งขันกีฬาทันทีภาคฤดูร้อน และเอกชน ร่วมทั้งการพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนโดยคณะครู และนักเรียน^{๑๓๖}

(๑๑) การบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดให้มีคุณภาพและเกิดประโยชน์แก่สังคมได้นั้น คณะกรรมการบริหารสถานศึกษาควรจะได้เข้ามาดูแล ติดตามผล ตรวจสอบการเรียนการสอน การใช้งบประมาณ เช่น การซ่อมบำรุงอาคารสถานที่ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มาก สร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรครู นอกจากนั้น ควรจะเพิ่มอัตราเงินเดือนให้ครู ดูแลคุณภาพอาหารเด็กนักเรียน ลดกิจกรรมที่ไม่จำเป็นลง ควรจะส่งเสริมให้บุคลากรได้เข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง^{๑๓๗}

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิจจาภิวัฒน์ (ขรัมย์ ธมฺมวฑฺฒโน), ผู้อำนวยการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ พระครูบวรเจตยานุกการ (วรลพ ธมฺมสิริ), ผู้อำนวยการโรงเรียนเมธีวุฒิกร จังหวัดลำพูน, ๙ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ พระครูโสภณสาธุกิจ (พันคำ จนฺทสโร), ผู้จัดการโรงเรียนศักดิ์สุนันท์วิทยา จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ พระครูชลธรรมวงศ์ (วิทยา สุขุมโม), ผู้จัดการโรงเรียนขังคะทวีศิลป์ จังหวัดนครศรีธรรมราช, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ พระมหาประทีน ปริยตติวุฑฺฒโน, ผู้อำนวยการโรงเรียนวิสุทธิวิทยาการ จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

(๑๒) การบริหารโรงเรียน บุคลากรต้องมีความรู้ทักษะประสบการณ์ในการบริหารงานบุคคล เป็นแบบอย่างที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีอารมณ์ขัน เป็นนักประชาธิปไตย ประนีประนอม อุดมคติ เป็นนักพูดที่ดี มีความสามารถในการประสานงาน มีความสามารถจูงใจให้คนร่วมกันทำงาน กล้าตัดสินใจ มุ่งมั่นพัฒนาองค์กร^{๑๓๘}

(๑๓) ผู้บริหารโรงเรียน แบบปฏิรูปคือการทำงานของผู้บริหารแบบนี้จะเป็นนักคิด นักพัฒนาปรับเปลี่ยนหน่วยงาน และพัฒนางานตลอดเวลา การดำเนินงานต้องทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก แบบประชาธิปไตย คือการบริหารงานที่ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาต้องพบกันครึ่งทาง หาแนวทางที่พึงประสงค์ให้ได้ ผู้บริหารจะต้องตัดสินใจปัญหาที่ไม่มีทางออกให้ได้ ผู้บริหารต้องมีบุคลิกภาพ การทำงานเป็นประชาธิปไตย แบบประสาน คือเป็นลักษณะของผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพมาก ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี การทำงานจะคำนึงถึงผลสำเร็จของงานเป็นสำคัญ รู้จักใช้ความสามารถ ของผู้ใต้บังคับบัญชา ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ให้เกียรติและยกย่องอย่างสมศักดิ์ศรี แบบประนีประนอม คือบุคลิกลักษณะของผู้บริหารแบบนี้จะพยายามไม่ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความขัดแย้ง สิ่งใดที่พอยอมได้ก็จะยอม แบบประชาธิปไตย คือผู้บริหารลักษณะนี้จะมีบุคลิกที่ว่าจะทำอะไร จะพูดที่ไหนจะเป็นเรื่องสำคัญทุกเรื่อง มีความสามารถในการโน้มน้าวจูงใจสูง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี แบบประสานสภาวะ คือผู้บริหารลักษณะนี้จะให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานทุกเรื่อง เป็นห่วงเป็นใยตลอดเวลา จะประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อขอความช่วยเหลือเป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน^{๑๓๙}

(๑๔) การบริหารโรงเรียน ผู้บริหารต้องเป็นนักวางแผนและกำหนดนโยบายที่ดี เป็นผู้ตัดสินใจและวินิจฉัยสั่งการที่ดี มีความรู้บริหารระบบสารสนเทศที่ทันสมัย มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร รู้จักมอบอำนาจและความรับผิดชอบ มีความคล่องแคล่ว ว่องไว และตื่นตัวอยู่เสมอ มีความรับผิดชอบต่องานสูง ไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรค กำกับดูแล ติดตามและประเมินผลเป็นต้น^{๑๔๐}

(๑๕) การบริหารงานโรงเรียน ผู้บริหารมีหน้าที่ควบคุมดูแล และรับผิดชอบการปฏิบัติงานสารบรรณให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องทันเวลา และประหยัด ปรับปรุงและแก้ไขปัญหาด้านงาน สารบรรณภายในขอบเขตความรับผิดชอบ เช่น ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการร่างและพิมพ์หนังสือโต้ตอบ จดหมายราชการ จดหมายทั่วไปให้บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติงานพิมพ์และอัดสำเนาเอกสารประกอบการประชุมและเอกสารอื่นที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของโรงเรียน ลงทะเบียน

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ นางอมอร พุทธจันทร์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ ช่วยเนียม, ผู้จัดการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ นายธวัช เทียบปาน, ผู้อำนวยการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

รับ สั้งหนังสือและเอกสารเข้าออก แยกประเภทจดหมาย ฝ่ายต่างๆ และเวียนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ
๑๔๑

(๑๖) การบริหารงานโรงเรียน ผู้บริหารมีหน้าที่ควบคุมดูแล และรับผิดชอบการปฏิบัติงานสารบรรณให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องทันเวลา และประหยัด ปรับปรุงและแก้ไขปัญหาด้านงาน สารบรรณภายในขอบเขตความรับผิดชอบ เช่น เก็บ ค้นหา ติดตามเรื่อง ให้ยืม และทำลายหนังสือหรือเอกสารต่างๆ ตามระเบียบงานสารบรรณ ตรวจสอบหลักฐานเกี่ยวกับการเบิกค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียน บุตรเงินช่วยเหลือบุตรเพื่อทำเรื่องเบิกเงินจากจังหวัด จัดเก็บเอกสารหลักฐาน ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวกับโรงเรียนให้เป็น ปัจจุบันอยู่เสมอ ติดตามและตรวจความถูกต้องของบัญชีเรียกชื่อจากครูประจำชั้น เพื่อให้ผู้อำนวยการลงชื่อและส่งทางอำเภอต่อไป ปฏิบัติงานอื่นตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย^{๑๔๒}

(๑๗) การบริหารงานธุรการโรงเรียน ได้แก่ การจัดการโรงเรียน การกำหนดเกี่ยวกับการเรียนการสอน การทำงานของครู การจัดกิจการนักเรียน เช่น บริการข่าวสาร เวลามาเรียนของนักเรียน รายงานถึงผู้ปกครอง งานที่เกี่ยวกับครู คนงาน เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก งานที่เกี่ยวกับหลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์การสอน กิจกรรมต่างๆ งานสารบรรณที่เกี่ยวข้องกับหนังสืองานงบประมาณ การเงิน พัสดุ ครุภัณฑ์ การทำสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการบริหารโรงเรียน เช่น วารสาร ประกาศ ทะเบียนครู สมุดลงเวลาทำงาน บัญชีจำนวนนักเรียน หลักฐานต่างๆ ของโรงเรียน^{๑๔๓}

(๑๘) การบริหารงานสารบรรณ ผู้บริหารต้องทำการร่างเขียน พิมพ์ จัดทำสำเนาฉบับที่ก ย่อเรื่อง เสนอ สั่งการ ตอบ เก็บเข้าที่และค้นหา การเงินโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องทราบประเภทของเงิน งบประมาณปัจจุบันจำแนกเป็นหมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำ หมวดค่าจ้างชั่วคราว หมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ หมวดค่าสาธารณูปโภค หมวดค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง หมวดเงินอุดหนุน และหมวดรายจ่ายอื่นๆ^{๑๔๔}

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ นายอุดม ขำนิ, ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ นางพิศวง หอยสังข์, รองผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ นายวิชัย บุญสวัสดิ์, เจ้าหน้าที่โรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ นายธำรงค์ แสงสมดี, ครูโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

สรุปได้ว่า การบริหารทั่วไป คือผู้บริหารมีภาระหน้าที่สำคัญในการบริหารงานทั่วไปภายในโรงเรียน เช่น งานอาคารสถานที่ งานชุมชนสัมพันธ์ งานพัฒนาอาคารเรียน ห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องคอมพิวเตอร์ และโต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้นให้พร้อมใช้งาน ผู้บริหารควรจะสำรวจความต้องการเบื้องต้นและความจำเป็นของโรงเรียน ด้วยการพิจารณานโยบายวิธีการดำเนินการ ทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค นอกจากนั้น ควรจะสำรวจความพร้อมของครู ผู้ให้การสนับสนุนกิจกรรม และเงินงบประมาณ ผู้บริหารควรพิจารณาปรับปรุงกิจกรรมมีผลดีต่อโรงเรียน ควรจะดึงผู้ปกครองนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น วัดพ่อ วันแม่ วันสำคัญๆ การเข้าค่ายคุณธรรม การทำบุญถวายทาน การรักษาศีล ปฏิบัติธรรมภายในโรงเรียนหรือกิจกรรมของโรงเรียนนั้นๆ

โรงเรียนการกุศลของวัด พยายามส่งเสริมให้ครูและผู้ปกครองมีความสัมพันธ์เชิงบวก สนับสนุนให้ครูออกไปเยี่ยมเยียนผู้ปกครอง เพื่อสร้างความสมัครสมานสามัคคีระหว่างโรงเรียนกับบ้าน รับฟังสภาพปัญหาของผู้ปกครองในท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการศึกษา คลี่คลายข้อสงสัยของผู้ปกครอง ทำให้ประชาชนหายความสงสัย ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมองเห็นความสำคัญของโรงเรียนมากขึ้น โรงเรียนการกุศลของวัด พยายามส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ส่งเสริมงานช่าง และส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นแก่เด็กนักเรียน รวมทั้งส่งเสริมการจัดกิจกรรมประจำวันสำคัญๆ จัดนิทรรศการประจำโรงเรียนทุกปี เพื่อเปิดตัวให้สังคมทราบด้วยการจัดแข่งขันกีฬาทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมทั้งการพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนโดยคณะครู และนักเรียน

ครูต้องจัดให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรายวิชาการกำหนดไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เป็นการเพิ่มความรู้จากการเรียนรู้เชิงปฏิบัติจริง สถานการณ์จริง เหตุการณ์จริง นอกจากนั้น ครู ควรจะกำกับดูแลนักเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ คำนึงถึงความรู้ความสามารถของนักเรียน ครูควรจะให้ให้นักเรียนเรียนรู้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากกิจกรรม สอนวิธีการแก้ไข เป็นการเรียนรู้ที่สนุกสนาน นอกตำราเรียนแต่ประกอบด้วยทักษะและประสบการณ์จริง ควรจะเน้นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎีหรือหลักการ นอกจากนั้น ครู ควรจะอธิบายวิธีการแก้ไขอย่างไร ให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน แต่ควรส่งเสริมด้วยหลักศีลธรรม ความกตัญญูต่อพ่อแม่ ครู และเพื่อนๆ ร่วมชั้นเรียน ครูควรจะคิดวางแผนล่วงหน้าหรือมีการปรึกษาหารือกันก่อนที่จะมีการกำหนดกิจกรรมใดๆ ออกมาเพื่อป้องกันความผิดพลาด การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นสิ่งที่ดีแต่ก็มีข้อเสียอยู่หลายประการ การจัดกิจกรรมแก่เด็กและนักเรียนนั้น ควรจะต้องให้มีความเหมาะสมกับอายุ ความรู้ความสามารถ ระดับการเรียนการสอน เน้นสอดคล้องตามวิชาที่สอนเท่านั้น

๔.๒.๕ การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ผู้บริหารองค์การพยายามใช้อำนาจทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองด้านรัฐประศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นการสร้างความสัมพันธ์เชิงรับและเชิงรุกเพื่อเชื่อมโยงหน่วยงานภายในระบบราชการ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบการบริหารกิจการบ้านเมืองได้โดยทางอ้อม ดังนั้น การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี คือการบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ไม่มีขั้นตอน การปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ จึงสอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งประกอบด้วย (๑) หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎข้อบังคับให้ทันสมัย เป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยอมปฏิบัติตามกฎหมาย กฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัว บุคคล (๒) หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยณรงคให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ยึดถือ หลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นตัวอย่างแก่สังคม ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเอง เพื่อให้ คนไทยมีความซื่อสัตย์สุจริต ขยันอดทน มีระเบียบวินัย ประกอบวิชาชีพสุจริต จนเป็นนิสัยประจำชาติ (๓) หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยปรับปรุงกลไกการทำงานของ องค์กรทุกองค์กรให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก เป็นกระบวนการให้ประชาชน ตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้ (๔) หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม รับรู้ แสดงความเห็นในการตัดสินใจ ไม่ว่าด้วยการแจ้งข้อความ หรือการได้ส่วนสาธารณะ การประชาสัมพันธ์ การแสดงประชามติ เป็นต้น (๕) หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิ หน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาบ้านเมือง การช่วยแก้ไข้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความเห็นที่แตกต่างกัน (๖) หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การจัดการทรัพยากรที่มี จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยณรงคให้คนไทยมีความประหยัด ใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า ทั้งสินค้า การบริการ ให้มีการแข่งขันกันได้ รักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์แบบยั่งยืน ซึ่งในการ ศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จริง สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ รูป/คน ที่มีผลงาน โดดเด่น ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล จึงได้ตั้งประเด็นคำถามตามลำดับขั้นตอน เพื่อศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. หลักนิติธรรม (Legality)

ประเด็นคำถามว่า “ตามหลักนิติธรรม ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ด้วยการกำหนดกฎระเบียบ วินัยอย่างไรบ้างเพื่อบริหารจัดการโรงเรียน” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการขับเคลื่อนองค์กร ผู้บริหารควรให้ความยุติธรรมกับทีมงาน การตัดสินใจก็ควรให้ทีมงานมีส่วนร่วม ชี้แจงให้ทุกคนเข้าใจถึงบทบาทและปัญหาที่แท้จริงในการปฏิบัติงานเพื่อการบริหารจัดการที่ดีตามหลักนิติธรรม^{๑๔๕}

(๒) บุคลากร เคารพสิทธิของผู้คนพลเมืองอย่างเสมอกัน มีระบบตัวแทนประชาชนที่จะสะท้อน ความคิดของผู้คนได้อย่างเที่ยงตรง มีรัฐบาลที่ไม่ถืออำนาจเป็นธรรม แต่ใช้อำนาจอย่างที่ไม่ประชาชนจะตรวจสอบได้ รัฐก็มีความเอื้ออาทรต่อประชาชน ไม่ดูถูกประชาชนด้วยการเอาความเท็จมาให้ และมีอารยธรรมพอที่จะแสดงความรับผิดชอบ หากบริหารงานผิดพลาดหรือไร้ประสิทธิภาพ^{๑๔๖}

(๓) นิติธรรมคือการทำให้กฎหมาย กฎกติกาเป็นที่ยอมรับของประชาชนให้มีการปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม คือความยุติธรรม ความเสมอภาค และความเป็นธรรม^{๑๔๗}

(๔) นิติธรรมเป็นหลักจริยธรรมพื้นฐานอย่างหนึ่ง การสร้างความยุติธรรมในการดำเนินงาน ควรเริ่มตั้งแต่ระดับนโยบายและกฎระเบียบต่างๆ ต้องมีความเสมอภาคและมีความเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติหรือเลือกที่รักมักที่ชัง ผู้บริหารควรดูแลผู้ปฏิบัติงานอย่างทั่วถึงเป็นธรรม ส่งเสริมผู้ทำดีและมีการตักเตือน หรือลงโทษผู้กระทำผิด^{๑๔๘}

(๕) นิติธรรมแสดงถึงความเสมอภาคตามระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคล เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีคุณสมบัติ มีพื้นฐานความรู้ตามที่กำหนดไว้ มีสิทธิสมัครเข้าสอบแข่งขันเพื่อบรรจุเข้ารับราชการได้ทุกคน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องชาติ ตระกูลและศาสนา เป็นการให้โอกาสแก่ผู้มีสิทธิเท่าเทียมกัน การกำหนดเงินเดือนหรือค่าตอบแทน การบรรจุแต่งตั้ง การปูนบำเหน็จความชอบ การเลื่อนขั้นเงินเดือน การดำเนินการทางวินัย และเรื่องอื่นๆ ทุกคนจะ

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ พระธรรมโสภณ (โกศล สิริธโร), ผู้จัดการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ พระราชสิงหพรหมณี (โสภณ โสภโณ), ผู้จัดการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ พระราชธรรมมาลังการ (จันทร์ กตปุญโญ), ผู้จัดการโรงเรียนวิสุทธีวิทยาการ จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ พระพิศาลสิกขกิจ (สุทิน ฉนทมโม), ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

ได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอหน้ากัน ด้วยระเบียบและมาตรฐานในการบริหารบุคคลอย่างเดียวกัน^{๑๔๙}

(๖) ผู้บริหารควรนำหลักนิติธรรมไปปฏิบัติการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยและวัฒนธรรมธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทย รณรงค์สร้างกระบวนการเรียนรู้ ปลุกฝังจิตสำนึก ค่านิยมวัฒนธรรมประชาธิปไตย วัฒนธรรมธรรมาภิบาลแก่เยาวชนและประชาชนทุกกลุ่มทุกภาคส่วนในสังคมอย่างต่อเนื่องจริงจัง^{๑๕๐}

(๗) ผู้บริหารควรจะนำหลักนิติธรรมไปสู่การพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำประชาธิปไตยที่มีคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาลในสังคมทุกระดับให้เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม เสริมสร้างการพัฒนาการเมืองให้โปร่งใสสุจริตเพื่อสนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย^{๑๕๑}

(๘) นิติธรรมคือการใช้กฎหมายอย่างเที่ยงตรง ยุติธรรม สามารถบังคับใช้กฎหมายกับทุกคนได้เสมอกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ^{๑๕๒}

(๙) นิติธรรมคือความเสมอภาค หมายถึงการได้รับส่วนในประโยชน์ต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน เพื่อจะได้ไม่เกิดการขัดแย้งผลประโยชน์ ซึ่งหลักนิติธรรม เป็นการตรากฎหมายและกฎข้อบังคับให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคมอันจะทำให้สังคมยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมายและกฎข้อบังคับเหล่านั้นโดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่อำนาจหรืออำนาจของตัวบุคคล^{๑๕๓}

(๑๐) ครู อาจารย์แนะนำให้ลูกศิษย์เป็นคนดี ให้เรียนดี บอกความรู้ในศิลปวิทยาทุกอย่าง ยกย่องให้ปรากฏในมิตรสหาย ทำความป้องกันในทิศทั้งหลาย^{๑๕๔}

(๑๑) นิติธรรมคือการมุ่งสร้างความมั่งคั่งและสันติสุข โดยเคารพกฎกติกาประกอบด้วยนิติกฎหมายและกฎเกณฑ์ของสังคม มิติการสอดส่องจากสาธารณชน และมีคุณค่าของวัฒนธรรม

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ พระครูไพฑูรย์พิพัฒน์โสภณ (สุด สุเมโธ), ผู้จัดการโรงเรียนวัดเขาย้อยไพฑูรย์อุบลรัตน์ จังหวัดเพชรบุรี, ๑๔ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ พระครูสุปัญญาภรณ์ (บุญมี กิตฺตฺปนฺโน), ผู้จัดการโรงเรียนกบินทร์จริยาคม จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิจจาภิวัฒน์ (ขรั่มย์ ธมฺมวฑฺฒโน), ผู้อำนวยการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ พระครูบวรเจตยานุการ (วรลพ ธมฺมสิริ), ผู้อำนวยการโรงเรียนเมธีวุฒิกร จังหวัดลำพูน, ๙ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ พระครูโสภณสาธุกิจ (พันคำ จันทสโร), ผู้จัดการโรงเรียนศักดิ์สุนันท์วิทยา จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ พระครูชลธรรมวงศ์ (วิทยา สุขุมโม), ผู้จัดการโรงเรียนขังคะทวิศิลป์ จังหวัดนครศรีธรรมราช, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

และจริยธรรม^{๑๕๕}

(๑๒) ตามหลักนิติธรรมประกอบด้วยกฎหมายและกฎเกณฑ์ที่มีความเป็นธรรม สามารถปกป้องคนดี และลงโทษคนไม่ดีได้ มีการปฏิรูปกฎหมายอย่างสม่ำเสมอให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว โปร่งใสและตรวจสอบได้และได้รับการยอมรับจากประชาชน^{๑๕๖}

(๑๓) การดำเนินการตามหลักนิติธรรม ผู้บริหารต้องมีการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขและเพิ่มเติมตามกฎหมายให้มีความทันสมัย ความรับผิดชอบ เจ้าหน้าที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ความพึงพอใจของประชาชน ซึ่งเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินความสำเร็จของหน่วยงาน การเป็นผู้นำกับดูแล แทนการควบคุม โอนงานบางอย่างไปให้องค์กรท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดกับประชาชน หรืองานบางอย่างก็ต้องแปรรูปให้เอกชนดำเนินการแทน^{๑๕๗}

(๑๔) บุคลากรในโรงเรียนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด เช่น การปฏิบัติตามคำสั่งมอบหมายงาน การแต่งกายตามระเบียบของโรงเรียน การปฏิบัติหน้าที่เวรยามรักษาการณ์กลางวันและกลางคืนอย่างเคร่งครัด และมีการรายงานผลทุกครั้ง^{๑๕๘}

(๑๕) นิติธรรมประกอบด้วยการร้องเรียนหรือร้องทุกข์ในการดำเนินการในเรื่องทั้งในและนอกโรงเรียน ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในสังคม เน้นการบริหารจัดการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด สังคมมีเสถียรภาพ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขด้วยหลักนิติธรรม^{๑๕๙}

(๑๖) นิติธรรมคือการตรากฎหมายที่ถูกต้องเป็นธรรม การบังคับใช้ให้เป็นไปตามกฎหมาย การกำหนดกฎกติกา การปฏิบัติตามกฎกติกาที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัด โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพและความยุติธรรม การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนา

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ พระมหาประทีน ปรียตติวุฑโฒ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวิสุทธีวิทยาการ จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ นางเอมอร พุทธจันทร์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ ช่วยเนียม, ผู้จัดการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ นายธริศร เทียบปาน, ผู้อำนวยการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ นายอุดม ขำนิ, ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

ตนเอง เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ^{๑๖๐}

(๑๓) นิติธรรม คือการใช้กฎหมายเป็นบรรทัดฐานและทุกคนเคารพกฎหมาย โดยกรอบของกฎหมายที่ใช้ในประเทศต้องมีความยุติธรรม และถูกบังคับใช้กับคนกลุ่มต่างๆ อย่างเสมอภาคเท่าเทียม^{๑๖๑}

(๑๔) นิติธรรม คือศึกษากฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา ผู้บริหารมีอำนาจบริหารอย่างอิสระ ในขณะเดียวกันก็รับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนอย่างเต็มที่ เพื่อป้องกันความผิดพลาด ผู้บริหารจำเป็นต้องทำความเข้าใจกฎหมายอย่างแท้จริง^{๑๖๒}

สรุปได้ว่า หลักนิติธรรม ผู้บริหารโรงเรียนควรนำหลักนิติธรรมไปปฏิบัติการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยและวัฒนธรรมธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทย ผนวกสร้างกระบวนการเรียนรู้ ปลุกฝังจิตสำนึก ค่านิยมวัฒนธรรมประชาธิปไตย วัฒนธรรมธรรมาภิบาลแก่เยาวชนและประชาชนทุกกลุ่มทุกภาคส่วนในสังคมอย่างต่อเนื่องจริงจัง ผู้บริหารโรงเรียน ควรจะนำหลักนิติธรรมไปสู่การพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำประชาธิปไตยที่มีคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาลในสังคมทุกระดับให้เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม เสริมสร้างการพัฒนาการเมืองให้โปร่งใสสุจริตเพื่อสนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย

ครู อาจารย์ แนะนำให้ลูกศิษย์เป็นคนดี ให้เรียนดี บอกความรู้ในศิลปวิทยาทุกอย่าง ยกย่องให้ปรากฏในมิตรสหาย ทำความป้องกันในทิศทั้งหลาย ครู อาจารย์ แนะนำให้ลูกศิษย์เป็นคนดี ให้เรียนดี บอกความรู้ในศิลปวิทยาทุกอย่าง ยกย่องให้ปรากฏในมิตรสหาย ทำความป้องกันในทิศทั้งหลาย

บุคลากรในโรงเรียนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด เช่น การปฏิบัติตามคำสั่งมอบหมายงาน การแต่งกายตามระเบียบของโรงเรียน การปฏิบัติหน้าที่เวรยาม รักษาการณ์กลางวันและกลางคืนอย่างเคร่งครัด และมีการรายงานผลทุกครั้ง นิติธรรม คือศึกษา กฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารมีอำนาจบริหารอย่างอิสระ ในขณะเดียวกันก็รับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนอย่างเต็มที่ เพื่อป้องกันความผิดพลาด ผู้บริหารจำเป็นต้องทำความเข้าใจกฎหมายอย่างแท้จริง

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ นางพิทวง หอยสังข์, รองผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ นายวิชัย บุญสวัสดิ์, เจ้าหน้าที่โรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ นายธำรงค์ แสงสมดี, ครูโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

๒. หลักคุณธรรม (Morality)

ประเด็นคำถามว่า “ตามหลักคุณธรรม ผู้บริหารมีความสำนึกรับผิดชอบต่อวิชาชีพครูอย่างไรบ้างเพื่อประโยชน์บริหารจัดการโรงเรียน” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) คุณธรรม หมายถึงศีลข้อปฏิบัติสำหรับมนุษย์ทุกคนที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ ได้แก่ ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ อทินนาทานา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์ กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการประพฤติดังทางประเวณี มุสาวาทา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการกล่าวเท็จ สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการดื่มสุราเมรัย และของมึนเมา ดังนั้น ศีลทั้ง ๕ ข้อนี้ จัดเป็นสิกขาบทคือข้อที่พึงศึกษาและปฏิบัติมิให้ขาดหรือต่างพร้อยด้วยประการทั้งปวง^{๑๖๓}

(๒) คุณธรรมคือคุณลักษณะที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนอย่างมืออาชีพ ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีบุคลิกภาพประชาธิปไตยใช้หลักเหตุผลในการบริหารงาน มีจิตสำนึกในความมุ่งมั่น มีใจกว้างเปิดโอกาสให้ครูมีเสรีภาพในการคิด ปฏิบัติการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนตามเป้าหมาย มีศักยภาพในการจัดการระบบบริหารโรงเรียน โดยการนำระบบคุณธรรมมาใช้ในโรงเรียนสร้างขวัญกำลังใจให้ครูมีกำลังใจที่จะเป็นครูดี ครูเก่ง ครูที่ปรึกษา^{๑๖๔}

(๓) ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการจัดการศึกษา เป็นเอกลักษณ์ขององค์กรในทางสร้างสรรค์ เป็นผู้นำในการบริหารคุณภาพ โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ลงมือทำและรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นผู้สร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เป็นผู้นำในการจัดหางบประมาณ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา^{๑๖๕}

(๔) คุณธรรมหมายถึงหลักอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ฉันทะ ความพึงพอใจหรือต้องการที่จะทำ หรือใฝ่ใจจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป วิริยะ ความเพียรพยายาม ประกอบการงาน จิตตะ ตั้งใจรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป วิมังสา ความไตร่ตรอง หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตรา หาเหตุผล และตรวจสอบข้อยัง

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ พระธรรมโสภณ (โกศล สิริธโร), ผู้จัดการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ พระราชสิงหพรหมณี (โสภณ โสภโณ), ผู้จัดการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ พระราชธรรมมาลังการ (จันทร์ กตปุณโย), ผู้จัดการโรงเรียนวิสุทธีวิทยาการ จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

หย่อนในสิ่งที่ทำนั้นมีการวางแผนวัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง^{๑๖๖}

(๕) ผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ผู้บริหารจะต้องทำงานร่วมกับบุคคลทั้งนอกและในสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญๆ คือ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความเสมอต้นเสมอปลาย ยกย่องชมเชย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความยืดหยุ่น เปิดเผยและเป็นกันเอง^{๑๖๗}

(๖) ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของครูและนักเรียน เป็นผู้นำด้านการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยี มาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ เป็นผู้นำในการพัฒนาวิชาการ เป็นผู้ประสานความร่วมมือกับชุมชน เป็นผู้นำในการบริหารงานแบบประชาธิปไตย โดยร่วมกันทำงานเป็นทีม และส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน^{๑๖๘}

(๗) บุคลากรมีความซื่อสัตย์ต่ออาชีพให้ความสำคัญกับผู้รับบริการอย่างเท่าเทียมกันและอีกทั้งยังส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมโดยจัดกิจกรรมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ นำนักเรียนเข้าค่ายปฏิบัติธรรม เข้าวัดทำบุญตักบาตร ฟังธรรม อย่างสม่ำเสมอ คุณธรรมทางกาย เช่น ช่วยเหลือผู้อื่นทำธุรกรรมที่ไม่มีโทษ ไม่เบียดเบียนช่วยเหลืองานสาธารณะประโยชน์เป็นต้น^{๑๖๙}

(๘) คุณธรรมทางวาจา เช่น ช่วยเหลือให้คำแนะนำทั้งในทางโลกและทางธรรมช่วยเจรจาเอาเป็นธุระให้สำเร็จประโยชน์^{๑๗๐}

(๙) คุณธรรมทางใจ เช่น ยินดีเมื่อผู้อื่นพลั้งพลาด ไม่นึกสมน้ำหน้าผู้อื่น ไม่ขโมยอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน^{๑๗๑}

(๑๐) คุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้บริหารให้ประพฤติแต่สิ่งที่ดีงาม ได้แก่ มีความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความจงรักภักดี และมีศีลธรรม มีสุขภาพดี คือมีสุขภาพกาย

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ พระพิศาลสิกขกิจ (สุทิน ฉนทธมโม), ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ พระครูไพบุลย์พิพัฒน์โสภณ (สุด สุเมโธ), ผู้จัดการโรงเรียนวัดเขาย้อยไพบุลย์อุบลมณี จังหวัดเพชรบุรี, ๑๔ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ พระครูสุปัญญญาณ (บุญมี กิตฺตฺพลฺโย), ผู้จัดการโรงเรียนกบินทร์จริยาคม จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิจจาภิวัฒน์ (ขรั่มย์ ธมฺมวฑฺฒโน), ผู้อำนวยการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ พระครูบวรเจตยานุกการ (วรลพ ธมฺมสิริ), ผู้อำนวยการโรงเรียนเมธีวุฒิกร จังหวัดลำพูน, ๙ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ พระครูโสภณสาธุกิจ (พันคำ จันทสโร), ผู้จัดการโรงเรียนศักดิ์สุนันท์วิทยา จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

และมีสุขภาพจิตดี สุขภาพจะเป็นเครื่องเสริมการปฏิบัติงานให้ถูกต้องและสม่ำเสมอ^{๑๗๒}

(๑๑) บุคลากรต้องมีความรู้สึกรับผิดชอบ มีจิตสำนึกในหน้าที่การงาน โดยถูกต้องและสุจริต ซึ่งหลักคุณธรรมเป็นการยึดมั่นในความถูกต้องดีงามโดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์จริงใจ ยึดมั่นอดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ^{๑๗๓}

(๑๒) การบริหารตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรมกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นต่อนักเรียนและประชาชนเป็นสำคัญ^{๑๗๔}

(๑๓) การบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาลต้องมีกฎเกณฑ์เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ของทุกภาคส่วนในสังคม ซึ่งกฎเกณฑ์นี้อาจหมายถึงรัฐธรรมนูญ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ รวมถึงกฎเกณฑ์ที่มีได้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น กฎเกณฑ์ทางธรรมเนียมประเพณี ศาสนา และศีลธรรมด้วย^{๑๗๕}

(๑๔) การบริหารตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ผู้บริหารจะต้องยึดมั่นในความถูกต้องดีงามในการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่าง มีความซื่อสัตย์ สุจริต จริงใจ ยึดมั่น อดทน มีระเบียบวินัย และประกอบอาชีพสุจริต^{๑๗๖}

(๑๕) การบริหารงานด้วยคุณธรรมจะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้คนและกระบวนการบริหารดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยราบรื่นบรรลุวัตถุประสงค์ได้ดียิ่งขึ้นและเป็นที่ยอมรับนับถือของเพื่อนร่วมงาน ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อร่วมงานเกิดขวัญกำลังใจ รู้สึกมั่นใจในการปฏิบัติงานซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๗๗}

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ พระครูชลธรรมวงศ์ (วิทยา สุธมโม), ผู้จัดการโรงเรียนฆังคะทวีศิลป์ จังหวัดนครราชสีมา, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ พระมหาประทีป ปรียัตติวุฑฒ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวิสุทธิวิทยาการ จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ นางเอมอร พุทธจันทร์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ ช่วยเนียม, ผู้จัดการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ นายธีรศร เทียบปาน, ผู้อำนวยการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ นายอุดม ขำนิ, ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

(๑๖) ผู้บริหารต้องจัดทำแผนการบริหารโรงเรียน กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากร กำหนดนโยบาย การวางแผนงาน อำนาจการ การสั่งการ ให้คำปรึกษาหารือ พัฒนาและส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียน เป็นตัวอย่างในด้านศีลธรรม คุณธรรม และค่านิยมที่ดีงาม^{๑๗๘}

(๑๗) ผู้บริหารตรวจสอบ ควบคุมดำเนินการเกี่ยวกับการลา การครบเกษียณอายุ ตรวจรับรองเวลา รับรองเงินเดือน ค่าจ้าง รับรองการเป็นครู อาจารย์ ลูกจ้าง ดำเนินการเกี่ยวกับการอุปสมบท การขอยกเว้นการเกณฑ์ทหารให้แก่ครู ดำเนินการขอพระราชทานเพลิงศพตามหลักคุณธรรม^{๑๗๙}

(๑๘) ผู้บริหารควรควบคุมและเก็บรักษาเอกสารการเงินที่สำคัญ พร้อมทั้งจัดทำทะเบียนเรื่องตามระเบียบงานสารบรรณ รับและจ่ายเงินทั้งงบประมาณ และเงินนอกงบประมาณ ทำหลักฐานการรับ จ่ายเงินหรือหลักทรัพย์อื่น เก็บรักษาเงินและหลักทรัพย์ต่างๆ จัดทำเช็คตรวจสอบ การส่งจ่ายเช็คตามหลักคุณธรรม^{๑๘๐}

สรุปได้ว่า หลักคุณธรรม ผู้บริหารจำเป็นต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดีประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญๆ คือ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความเสมอต้นเสมอปลาย ยกย่องชมเชย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความยืดหยุ่น เปิดเผยและเป็นกันเอง ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของครูและนักเรียน เป็นผู้นำด้านการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ เป็นผู้นำในการพัฒนาวิชาการ เป็นผู้ประสานความร่วมมือกับชุมชน เป็นผู้นำในการบริหารงานแบบประชาธิปไตย โดยร่วมกันทำงานเป็นทีม และส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน

บุคลากรปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ มีความซื่อสัตย์ต่ออาชีพให้มีความสำคัญกับผู้รับบริการอย่างเท่าเทียมกัน อีกทั้งยังส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมโดยจัดกิจกรรม โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ นำนักเรียนเข้าค่ายปฏิบัติธรรม เข้าวัดทำบุญตักบาตร ฟังธรรมอย่างสม่ำเสมอ คุณธรรมทางกาย เช่น ช่วยเหลือผู้อื่นทำธุรการงานที่ไม่มีโทษ ไม่นิ่งดูตายช่วยเหลืองานสาธารณะประโยชน์ เป็นต้น บุคลากรต้องมีความรู้สึกรับผิดชอบ มีจิตสำนึกในหน้าที่การงาน โดยถูกต้องและสุจริต ซึ่งหลักคุณธรรมเป็นการยึดมั่นในความถูกต้องดีงามโดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชน

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ นางพิศวง หอยสังข์, รองผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ นายวิชัย บุญสวัสดิ์, เจ้าหน้าที่โรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ นายอรรค์ แสงสมดี, ครูโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

พัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์จริงใจ ยึดมั่นอดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

ผู้บริหารควบคุมดำเนินการเกี่ยวกับการลา การครบเกษียณอายุ ตรวจรับรองเวลารับรองเงินเดือน ค่าจ้าง รับรองการเป็นครู อาจารย์ ลูกจ้าง ดำเนินการเกี่ยวกับการอุปสมบท การขอยกเว้นการเกณฑ์ทหารให้แก่ครู ดำเนินการขอพระราชทานเพลิงศพตามหลักคุณธรรม ผู้บริหารควรควบคุมและเก็บรักษาเอกสารการเงินที่สำคัญ พร้อมทั้งจัดทำทะเบียนเรื่องตามระเบียบงานสารบรรณ รับและจ่ายเงินทั้งงบประมาณ และเงินนอกงบประมาณ ทำหลักฐานการรับ จ่ายเงินหรือหลักทรัพย์อื่น เก็บรักษาเงินและหลักทรัพย์ต่างๆ ของสถานศึกษา จัดทำเช็ค ตรวจสอบ การส่งจ่ายเช็คตามหลักคุณธรรม

๓. หลักความโปร่งใส (Transparency)

ประเด็นคำถามว่า “ตามหลักความโปร่งใส ผู้บริหารมีความปราศจากอคติ เพราะรักชอบเกลียด กลัวด้วยการดำเนินการเรียนการสอนอย่างไรบ้างเพื่อส่งเสริมบุคลากรในโรงเรียนการกุศลของวัด” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) ความโปร่งใสคือการบริหารจัดการโรงเรียนต้องมีเหตุผลโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้โดยองค์กรหรือหน่วยงานอื่นๆ เพื่อตรวจสอบการทำงาน โดยพร้อมถูกตรวจสอบไม่ว่าจะเป็นจากองค์กรภายในหรือองค์กรภายนอก เพื่อวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนว่าถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์ มาตรฐานหรือไม่^{๑๘๑}

(๒) ความโปร่งใสระดับการบริหาร บุคลากรของสถานศึกษาต้องสามารถเข้าไปสอบถามได้ถึง การดำเนินการเงิน ทรัพย์สิน และการบริหารของผู้บริหาร ในระดับวิชาการจะต้องมีการประกันคุณภาพทั้งงานวิชาการ งานวิจัย การเรียนการสอน และการวัดผลการศึกษา ซึ่งนักเรียนสามารถสอบถามครู อาจารย์ได้ถึง การให้คะแนนรวมถึงงานวิจัย ต้องมีระบบควบคุมคุณภาพที่โปร่งใส มีการตีพิมพ์เผยแพร่ได้^{๑๘๒}

(๓) ความโปร่งใสเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานของหน่วยงานให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ พระธรรมโสภณ (โกศล สิริจรโร), ผู้จัดการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ พระราชสิงหพรหมณี (โสภณ โสภโณ), ผู้จัดการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน^{๑๘๓}

(๔) การบริหารตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี การทำงานทุกขั้นตอนต้องยึดหลักโปร่งใส เพื่อสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการปรับปรุงกลไกการทำงานร่วมกันให้สามารถตรวจสอบ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย สร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก^{๑๘๔}

(๕) การบริหารที่มีความสุจริตและโปร่งใส รวมถึงการมีระเบียบวิธีดำเนินการที่เปิดเผยตรงไปตรงมา ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง ถูกต้องและมีประสิทธิภาพซึ่งหมายถึงผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดไม่ว่าหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแล หรือประชาชนสามารถเข้าตรวจสอบและติดตามผลได้^{๑๘๕}

(๖) ความโปร่งใสประกอบด้วยการสำรวจความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการของรัฐและเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ จำนวนเรื่องกล่าวหา ร้องเรียน หรือสอบสวนเจ้าหน้าที่รัฐ เกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจของส่วนราชการมีความชัดเจนเป็นที่ยอมรับ ส่วนราชการเป็นตัวชี้วัดผล การปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมและเปิดเผยต่อสาธารณะ^{๑๘๖}

(๗) ส่งเสริมความเป็นธรรม และความเสมอภาค มีการกระจาย การพัฒนาอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ และมีระบบการรับเรื่องราวร้องทุกข์ที่ชัดเจน มีความโปร่งใสข้อมูลต่างๆ ต้องตรงกับข้อเท็จจริงของการดำเนินการและสามารถตรวจสอบได้ มีการดำเนินการที่เปิดเผยชัดเจน และเป็นไปตามที่กำหนดไว้ ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ เปิดโอกาสให้สตรีทั้งในเมืองและชนบทเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากขึ้น^{๑๘๗}

(๘) การบริหารและการตัดสินใจโดยคณะบุคคล การศึกษาเป็นการบริการสาธารณะ เพื่อให้การบริหารและตัดสินใจมีความถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารควรดำเนินโดยใช้อำนาจ

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ พระราชธรรมมาลังการ (จันทร์ กตปุณโย), ผู้จัดการโรงเรียนวิสุทธวิทยาการ จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ พระพิศาลสิกขกิจ (สุทิน ฉนทธมโม), ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ พระครูไพบุลย์พิพัฒน์โสภณ (สุต สุเมโธ), ผู้จัดการโรงเรียนวัดเขาย้อยไพบุลย์อุบลมัย จังหวัดเพชรบุรี, ๑๔ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ พระครูสุปัญญาภรณ์ (บุญมี กิตฺตฺขปฺโน), ผู้จัดการโรงเรียนกบินทร์จริยาคม จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิจจาภิวัฒน์ (ขรั่มย์ ธมฺมวฑฺฒโน), ผู้อำนวยการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

คณะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินใจมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จัดระบบบัญชีให้ครบถ้วนถูกต้อง ผู้บริหารจำเป็นจะต้องทำระบบบัญชีให้ครบถ้วน ความถูกต้องตามระบบและระเบียบเพื่อการบริหารของตนเป็นไปด้วยความโปร่งใสและสุจริต^{๑๘๘}

(๙) ความโปร่งใสเกี่ยวกับการตรวจสอบภายใน ตรวจสอบเงินสดคงเหลือประจำวันที่ทำ การตรวจสอบ ตรวจสอบหลักฐานการรับเงิน ตรวจสอบหลักฐานและใบสำคัญการจ่ายเงิน ตรวจสอบการลงบัญชีต่างๆ ตรวจสอบทะเบียนต่างๆ ตรวจสอบบัญชีพัสดุครุภัณฑ์ ตรวจสอบหลักฐานการฝากเงิน กับธนาคาร รายงานการตรวจสอบและเสนอแนะวิธีการแก้ไขการปฏิบัติ อาจจะมีเปลี่ยนแปลงแนว การจัดงานต่างไปจากข้างต้นที่กล่าวมาบ้าง ทั้งนี้แล้วแต่ผู้บริหารที่จะพิจารณาตามขนาดงานที่ต้อง ปฏิบัติ^{๑๘๙}

(๑๐) ความโปร่งใสทางสติปัญญา เช่น ผู้บริหารช่วยแสดงความเห็นอย่างตรงไปตรงมา ช่วยแก้ไขปัญหาเดือดร้อนแก่คนที่ไม่ทำผิด ช่วยคิดหาแนวทางที่ถูกต้อง ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ บุคลากรตามกำลังสติปัญญา^{๑๙๐}

(๑๑) ความโปร่งใสภายในโรงเรียนได้ดำเนินการจัดทำโครงการตรวจสอบภายใน สถานศึกษาซึ่งคณะกรรมการประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ มีการกำกับ ติดตามประเมินผลการดำเนินงานทุกโครงการที่ เกี่ยวกับงบประมาณที่ใช้ในกิจกรรม โดยมีการรายงานผลการดำเนินงานอย่างเปิดเผยต่อสาธารณชน ในคราวประชุมผู้ปกครอง การประชุมภาคี ๔ ฝ่าย การประชุมคณะกรรมการ^{๑๙๑}

(๑๒) ความโปร่งใสเกี่ยวกับการเงิน ผู้บริหารการศึกษาพึงกระทำการจ่ายเงินเดือนแก่ บุคลากรในโรงเรียนทุกระดับตำแหน่งหน้าที่การงาน ผู้บริหารจะต้องจัดการเกี่ยวกับการวางแผน อัตราค่าจ้างของครู อาจารย์ และบุคลากรอื่นๆ ของโรงเรียน การใช้จ่ายทางด้านอื่นๆ ของโรงเรียน ได้แก่ การจัดการเกี่ยวกับการใช้จ่ายทางด้านการบริหารอาหารกลางวันแก่นักเรียน การจัดการ

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ พระครูบวรเจตยานุการ (วรพล ธมฺมสิริ), ผู้อำนวยการโรงเรียนเมธีวุฒิกร จังหวัด ลำพูน, ๙ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๘๙} สัมภาษณ์ พระครูโสภณสาธุกิจ (พันคำ จันทสโร), ผู้จัดการโรงเรียนศักดิ์สุนันท์วิทยา จังหวัด ลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ พระครูชลธรรมวงศ์ (วิทยา สุขุมโม), ผู้จัดการโรงเรียนขังคะทวีศิลป์ จังหวัด นครศรีธรรมราช, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๙๑} สัมภาษณ์ พระมหาประทีน ปรียตติวุฑโฒ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวิสุทธิวิทยากร จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

เกี่ยวกับการบริการห้องสมุด^{๑๙๒}

(๑๓) ความโปร่งใสเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาสิ่งนี้ช่วยแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันได้ ทั้งในภาครัฐและเอกชน สื่อจะเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการตรวจสอบและรายงานผลงานดำเนินงาน โดยการนำเสนอข่าวสารที่ถูกต้องให้แก่สังคมได้รับทราบ^{๑๙๓}

(๑๔) ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความโปร่งใสให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก ให้มีการปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศให้มีความถูกต้อง เป็นปัจจุบัน ตรงกับความเป็นจริง และพร้อมที่จะเปิดเผยแก่บุคคลทั่วไป ส่วนความสำคัญลำดับท้ายสุด คือผู้บริหาร คณะกรรมการ สถานศึกษา ครูผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้สภาพการณ์และปัญหาของโรงเรียนทุกเรื่อง อย่างโปร่งใสไม่ปิดบัง^{๑๙๔}

(๑๕) ผู้บริหารได้ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักความโปร่งใสในเรื่องบริหารงานวิชาการ เป็นไปด้วยความชัดเจน เป็นไปตามหลักสูตร และกฎระเบียบการวัดผลการเรียนรู้ การบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมด้วยความโปร่งใส ผู้บริหารสามารถชี้แจงถึงเหตุผลการบริหารและการปรับปรุงพัฒนาได้ การบริหารจัดการซื้อ จัดจ้าง และการงบประมาณเป็นไปตามแผนที่กำหนดอย่างเป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้ การบริหารงานบุคลากรด้วยความโปร่งใส แสดงหลักเกณฑ์วิธีการประเมินผลงานของบุคลากรที่ชัดเจน^{๑๙๕}

(๑๖) องค์ประกอบการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ความโปร่งใส ประเมินจากความคิดเห็นของประชาชนผู้รับบริการ หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามประสบการณ์ในการรับบริการจากหน่วยงานภาครัฐ และจากข้อมูลเอกสารหลักฐานเชิงประจักษ์ บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงในการดำเนินงานของหน่วยงาน ความรับผิดชอบ ประเมินจากความคิดเห็นของประชาชน ผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามประสบการณ์ในการรับบริการจากหน่วยงานภาครัฐ การทุจริตคอร์รัปชัน ประเมินจากการรับรู้และประสบการณ์โดยตรงของประชาชน ผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่มีต่อการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐ วัฒนธรรมคุณธรรม ประเมินจากความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ ภายในหน่วยงานภาครัฐ และจากข้อมูลเอกสารหลักฐานเชิง

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ นางเอมอร พุทธจันทร์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ ช่วยเนียม, ผู้จัดการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ นายธริศร เทียบปาน, ผู้อำนวยการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๙๕} สัมภาษณ์ นายอุดม ขำนิ, ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

ประจักษ์ บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงในการดำเนินงานของหน่วยงาน คุณธรรมในการทำงาน ประเมินจากความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงานภาครัฐที่มีต่อการดำเนินงานของหน่วยงาน^{๑๙๖}

(๑๗) ผู้บริหารต้องตัดสินใจและการดำเนินการอยู่บนกฎระเบียบชัดเจน การดำเนินงานของรัฐบาลในด้านนโยบาย ควรจะให้สาธารณะชนสามารถได้รับทราบว่าการดำเนินงานของรัฐนั้นมาจากความตั้งใจในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ผู้บริหารต้องจัดให้มีการวางแผนการสร้างทางเลือกหรือแนวทางดำเนินการไว้ล่วงหน้า เพื่อใช้ในการตัดสินใจในอนาคต การจัดองค์การ การกำหนดโครงสร้างหน่วยงานและระบุหน้าที่โดยการผสมผสานระหว่างวัตถุ คนและเงิน การบังคับบัญชา การทำให้เกิดการดำเนินงานตามที่ได้มีการกำหนดไว้ ซึ่งการบังคับบัญชาที่ดีนั้นจะต้องมีการติดต่อสื่อสาร ๒ ทาง กล่าวคือการยอมให้ผู้บังคับบัญชาสามารถแสดงความคิดเห็นได้ การประสานงาน การรวมความพยายามของผู้ปฏิบัติงานและช่วยสนับสนุนให้เกิดการติดต่อสื่อสารระหว่างกันเพื่อให้การทำงานสำเร็จ นอกจากนั้น การควบคุม การติดตามการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์^{๑๙๗}

(๑๘) ความโปร่งใส ผู้บริหารต้องจัดระบบการบริหารและการตัดสินใจที่สุจริตเปิดเผยให้ผู้รับบริการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง ทันสมัย สามารถตรวจสอบได้จากภายในและภายนอกทั้งกระบวนการทำงาน กฎเกณฑ์กติกาต่างๆ มีความเปิดเผยตรงไปตรงมา สารสนเทศ ในสังคมสามารถถ่ายโอนได้อย่างอิสระ ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับทราบได้^{๑๙๘}

สรุปได้ว่า หลักความโปร่งใส ผู้บริหารต้องมีความโปร่งใสให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกให้มีการปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศให้มีความถูกต้อง เป็นปัจจุบัน ตรงกับความเป็นจริง และพร้อมที่จะเปิดเผยแก่บุคคลทั่วไป ส่วนความสำคัญลำดับท้ายสุด คือผู้บริหาร คณะกรรมการ สถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้สภาพการณ์และปัญหาของโรงเรียนทุกเรื่อง อย่างโปร่งใส ไม่ปิดบัง ผู้บริหารได้ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักความโปร่งใสในเรื่องบริหารงานวิชาการ เป็นไปด้วยความชัดเจน เป็นไปตามหลักสูตร และกฎระเบียบการวัดผลการเรียนรู้ การบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมด้วยความโปร่งใส ผู้บริหารสามารถชี้แจงถึงเหตุผลการบริหารและการปรับปรุงพัฒนาได้ การบริหารจัดการซื้อ จัดจ้าง และการงบประมาณเป็นไปตามแผนที่กำหนดอย่างเป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้ การบริหารงานบุคลากรด้วยความโปร่งใส แสดงหลักเกณฑ์วิธีการประเมินผลงานของ

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ นางพิศวง หอยสังข์, รองผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ นายวิชัย บุญสวัสดิ์, เจ้าหน้าที่โรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๙๘} สัมภาษณ์ นายธำรงค์ แสงสมดี, ครูโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

บุคลากรที่ชัดเจน

ความโปร่งใส ผู้บริหารต้องจัดระบบการบริหารและการตัดสินใจที่สุจริตเปิดเผย ให้ผู้รับบริการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง ทันสมัย สามารถตรวจสอบได้จากภายในและภายนอก ทั้งกระบวนการทำงาน กฎเกณฑ์กติกาต่างๆ มีความเปิดเผยตรงไปตรงมา สารสนเทศ ในสังคม สามารถถ่ายโอนได้อย่างอิสระ ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับทราบได้

ความโปร่งใสเกี่ยวกับการตรวจสอบภายใน ตรวจสอบเงินสดคงเหลือประจำวันที่ทำ การตรวจสอบ ตรวจสอบหลักฐานการรับเงิน ตรวจสอบหลักฐานและใบสำคัญการจ่ายเงิน ตรวจสอบการลงบัญชี ต่างๆ ตรวจสอบทะเบียนต่างๆ ตรวจสอบบัญชีพัสดุครุภัณฑ์ ตรวจสอบหลักฐานการฝากเงินกับ ธนาคาร รายงานการตรวจสอบและเสนอแนะวิธีการแก้ไขการปฏิบัติ อาจจะมีเปลี่ยนแปลงแนว การจัดงานต่างไปจากข้างต้นที่กล่าวมาบ้าง ทั้งนี้แล้วแต่ผู้บริหารที่จะพิจารณาตามขนาดงานที่ต้องปฏิบัติ

๔. หลักการมีส่วนร่วม (Participation)

ประเด็นคำถามว่า “ตามหลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรภายใน โรงเรียนการกุศล ตรวจสอบผลการดำเนินงานอย่างไรบ้าง” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์ เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีทัศนคติที่ดีต่อการ บริหาร เนื่องจากผู้บริหารมีบทบาทสูงสุดต่อการเปลี่ยนแปลงในองค์กร ผู้บริหารต้องมีความรู้ความ เข้าใจและทัศนคติที่ดีเป็นเบื้องต้นจึงจะสามารถนำการบริหารลักษณะนี้มาใช้ในหน่วยงานได้^{๑๙๙}

(๒) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้า ร่วมเป็นคณะกรรมการของหน่วยงาน หรือเข้าร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของ หน่วยงาน หรือเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบ การบริหาร จัดการศึกษาในระดับกระทรวง ทบวง กรม จังหวัด อำเภอและสถานศึกษา^{๒๐๐}

(๓) การมีส่วนร่วมเป็นความเกี่ยวข้องในด้านจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลที่มีต่อกิจกรรม ของกลุ่ม เป็นตัวกระตุ้นให้ทำงานสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการเข้าไป ช่วยเหลือและทำประโยชน์ และการรับผิดชอบเป็นต้น^{๒๐๑}

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ พระธรรมโสภณ (โกศล สิริธโร), ผู้จัดการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๐๐} สัมภาษณ์ พระราชสิงหพรหมณี (โสภณ โสภโณ), ผู้จัดการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๐๑} สัมภาษณ์ พระราชธรรมมาลังการ (จันทร์ กตปุณโย), ผู้จัดการโรงเรียนวิสุทธีวิทยากร จังหวัด ลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

(๔) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนในโครงการการศึกษา เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท การมีส่วนร่วมในด้านนโยบาย การให้ข้อมูล การให้คำแนะนำและการ ร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในด้านปฏิบัติการ เช่น แรงงาน เงิน วัสดุอุปกรณ์ประชาสัมพันธ์และ ประสานงาน^{๒๐๒}

(๕) การมีส่วนร่วม ผู้บริหารมีส่วนร่วมในการตัดสินใจประกอบด้วยขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ประกอบด้วยการสนับสนุนทรัพยากรการบริหารและการประสาน ความร่วมมือ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล^{๒๐๓}

(๖) การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับชุมชน ความศรัทธาของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน หากโรงเรียน สร้างความศรัทธาให้กับชุมชนได้ ผลการเรียนรู้ดี นักเรียนสามารถสอบชิงทุนหรือสอบเข้าสถาบันที่มี ชื่อเสียงได้ โรงเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศ ครู อาจารย์ เอาใจใส่ต่อเด็ก โรงเรียนชนะการประกวด ผลงานทางวิชาการ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ชุมชนเกิดความศรัทธาต่อโรงเรียน^{๒๐๔}

(๗) ชุมชนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของโรงเรียนและต้องมีหน้าที่ต่อโรงเรียน ความรู้สึกดังกล่าวมักจะอยู่ในรูปของโรงเรียนของเรา การเป็นศิษย์เก่า การเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมใน การก่อตั้งและทำนุบำรุงโรงเรียน การเป็นผู้ปกครองนักเรียน^{๒๐๕}

(๘) ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร และครูมีความสัมพันธ์อันดีกับ ชุมชน ให้เกียรติและกำลังใจแก่ผู้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน โรงเรียนมีครูเก่าหรือศิษย์เก่าปฏิบัติ หน้าที่เป็นครูอยู่ในโรงเรียน ครูสนใจและเอาใจใส่การเรียนการสอน^{๒๐๖}

(๙) การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับผลงานและวิธีปฏิบัติของโรงเรียน เช่น โรงเรียนมีชื่อเสียงด้าน วิชาการ มีความเชื่อถือในเรื่องการเงิน โรงเรียนมีการพัฒนาในด้านต่างๆ^{๒๐๗}

^{๒๐๒} สัมภาษณ์ พระพิศาลสิกขกิจ (สุทิน ฉนทธมโม), ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๐๓} สัมภาษณ์ พระครูไพบูลย์พิพัฒน์โสภณ (สุต สุเมโธ), ผู้จัดการโรงเรียนวัดเขาย้อยไพบูลย์อุบลมภ์ จังหวัดเพชรบุรี, ๑๔ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๐๔} สัมภาษณ์ พระครูสุปัญญาภรณ์ (บุญมี กิตขปณโณ), ผู้จัดการโรงเรียนกบินทร์จริยาคม จังหวัด ปราจีนบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๐๕} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิจจาภิวัฒน์ (ขรั้มย์ ธมมวฑฺฒโณ), ผู้อำนวยการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๐๖} สัมภาษณ์ พระครูบวรเจตยานุกการ (วรลพ ธมมสิริ), ผู้อำนวยการโรงเรียนเมธีวุฒิกร จังหวัด ลำพูน, ๙ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๐๗} สัมภาษณ์ พระครูโสภณสาธุกิจ (พันคำ จันทสโร), ผู้จัดการโรงเรียนศักดิ์สุนันท์วิทยา จังหวัด ลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

(๑๐) การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับคณะกรรมการ ได้แก่ เวลาที่อยู่อาศัย การมีถิ่นกำเนิดหรือมีที่พักอาศัยในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ การเป็นศิษย์เก่า การมีบุตรหลานเรียนอยู่ในโรงเรียน ความคาดหวังต่อโรงเรียน การมีความสัมพันธ์กับโรงเรียน และความห่วงใยต่อสวัสดิภาพเด็ก^{๒๐๘}

(๑๑) การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับโรงเรียน การปฏิบัติต่อคณะกรรมการ การให้เกียรติและการให้โอกาสในการมีส่วนร่วม การเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน การปฏิบัติงานของครู การเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอน และความสามัคคีในหมู่คณะครู ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ความมีชื่อเสียงของโรงเรียน และการบริหารการเงินที่โปร่งใส^{๒๐๙}

(๑๒) การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับโรงเรียน คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน ความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความซื่อสัตย์ และเป็นคนในท้องถิ่นโดยกำเนิด คุณลักษณะของครู คือครูมีความประพฤติ มีความรู้ความสามารถ มีความเอาใจใส่ต่อเด็ก มีมนุษยสัมพันธ์ดี และมีความเสียสละ^{๒๑๐}

(๑๓) ผู้บริหารมีทักษะในการบริหารดี เนื่องจากการบริหารลักษณะนี้จำเป็นต้องใช้ทักษะของผู้บริหารมากระตุ้นและดึงศักยภาพของผู้ใต้บังคับบัญชาออกมาใช้เพื่อประโยชน์ของสถานศึกษา โดยทักษะที่จำเป็นคือทักษะในการสื่อสาร ทักษะการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและทักษะในการปรับปรุงพัฒนาตนเอง^{๒๑๑}

(๑๔) บุคลากรมีความรู้ความสามารถ เนื่องจากการบริหารแบบมีส่วนร่วมคือการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินงาน ดังนั้น สถานศึกษาใดที่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถดีก็จะสามารถใช้วิธีการบริหารแบบนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๑๒}

(๑๕) บุคลากรมีความรักความผูกพันต่อสถานศึกษาและทุ่มเทการทำงานให้กับสถานศึกษาเนื่องจากความรักความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันทำให้บุคลากรทุ่มเทการทำงานให้กับสถานศึกษานั้นๆ^{๒๑๓}

^{๒๐๘} สัมภาษณ์ พระครูชลธรรมวงศ์ (วิทยา สุธมโม), ผู้จัดการโรงเรียนฆังคะทวีศิลป์ จังหวัดนครราชสีมา, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๐๙} สัมภาษณ์ พระมหาประทีน ปรียติวุฑโฒ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวิสุทธิวิทยาการ จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๑๐} สัมภาษณ์ นางเอมอร พุทธจันทร์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๑๑} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ ช่วยเนียม, ผู้จัดการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๑๒} สัมภาษณ์ นายธริศร เทียบปาน, ผู้อำนวยการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๑๓} สัมภาษณ์ นายอุดม ขำนิ, ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

(๑๖) โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชน หน่วยงาน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การศึกษาร่วมกัน โดยมีการประชุมปรึกษาหารือในรูปแบบคณะกรรมการ การประชุมคณะกรรมการ ผู้ปกครองเครือข่าย การประชุมภาคี ๔ ฝ่าย ซึ่งได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายเป็นอย่างดี คือ ประชาชนและบุคลากรในองค์กรจะต้องมีส่วนร่วมในการทำงาน โดยมุ่งผลแห่งความประสบความสำเร็จร่วมกัน^{๒๑๔}

(๑๗) การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของโรงเรียน ด้วยการแสดงความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การปรึกษา พิจารณ์ และการแสดงประชามติ^{๒๑๕}

(๑๘) การบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจ ปัญหาสำคัญในการบริหารจัดการโรงเรียน^{๒๑๖}

สรุปได้ว่า หลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารมีทักษะในการบริหารดี เนื่องจากการบริหาร ลักษณะนี้จำเป็นต้องใช้ทักษะของผู้บริหารมากระตุ้นและดึงศักยภาพของผู้ใต้บังคับบัญชาออกมาใช้ เพื่อประโยชน์ของสถานศึกษา โดยทักษะที่จำเป็นคือทักษะในการสื่อสาร ทักษะการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและทักษะในการปรับปรุงพัฒนาตนเอง บุคลากรมีความรู้ความสามารถ เนื่องจากการบริหารแบบมีส่วนร่วมคือการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินงาน ดังนั้นสถานศึกษาใดที่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถดีก็จะสามารถใช้วิธีการบริหารแบบนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บุคลากรมีความรักความผูกพันต่อสถานศึกษาและทุ่มเทการทำงานให้กับสถานศึกษา เนื่องจากความรักความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันทำให้บุคลากรทุ่มเท การทำงานให้กับสถานศึกษานั้นๆ โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชน หน่วยงาน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การศึกษาร่วมกัน โดยมีการประชุมปรึกษาหารือในรูปแบบคณะกรรมการ การประชุมคณะกรรมการ ผู้ปกครอง เครือข่าย การประชุมภาคี ๔ ฝ่าย ซึ่งได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายเป็นอย่างดี คือประชาชนและบุคลากรในองค์กรจะต้องมีส่วนร่วมในการทำงาน โดยมุ่งผลแห่งความประสบความสำเร็จร่วมกัน

^{๒๑๔} สัมภาษณ์ นางพิศวง หอยสังข์, รองผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๑๕} สัมภาษณ์ นายวิชัย บุญสวัสดิ์, เจ้าหน้าที่โรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๑๖} สัมภาษณ์ นายอรรค์ แสงสมดี, ครูโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

การบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจดำเนินการสำคัญในการบริหารจัดการโรงเรียน

๕. หลักความรับผิดชอบ (Responsibility)

ประเด็นคำถามว่า “ตามหลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์รับฟังความคิดเห็นของบุคลากรภายในโรงเรียนการกุศลอย่างไรบ้างเพื่อระดมความคิดเห็นในการตัดสินใจดำเนินการ” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) บุคลากรในโรงเรียนทุกคนมีความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ มีความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม ร่วมแก้ไขปัญหการบริหารจัดการ มีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาและเคารพในความคิดที่แตกต่าง โดยมีการประชุมวางแผนการทำงาน การแก้ไขปัญหา การส่งเสริมพัฒนาทางด้านทักษะต่างๆ ของนักเรียน ร่วมกันดำเนินการทุกเดือนทั้งในฝ่ายงานและทั้งโรงเรียน ผู้บริหารต้องมีการรับผิดชอบต่องานทุกอย่างในโรงเรียน ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อน ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัด^{๒๑๗}

(๒) ความรับผิดชอบเป็นการตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมการใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน^{๒๑๘}

(๓) ความรับผิดชอบหมายถึงความพร้อมรับการตรวจสอบ ได้แก่ ตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจในปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาตลอดจนการเคารพในการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน^{๒๑๙}

(๔) การส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้เป็นสังคมที่มีความรับผิดชอบ คือบุคลากรทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ทางราชการ มีจิตสำนึกต่อหน้าที่ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้รับบริการ และส่วนรวมเป็นสำคัญ รวมทั้งยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานดังกล่าว ทั้งที่เป็น

^{๒๑๗} สัมภาษณ์ พระธรรมโสภณ (โกศล สิริธโร), ผู้จัดการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๑๘} สัมภาษณ์ พระราชสิงหพรหมณี (โสภณ โสภโณ), ผู้จัดการโรงเรียนธรรมราชาศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๑๙} สัมภาษณ์ พระราชธรรมมาลังการ (จันทร์ กตปุณโย), ผู้จัดการโรงเรียนวิสุทธีวิทยาการ จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

ผลดีและผลเสีย และพร้อมต่อการรับการตรวจสอบจากสาธารณะ^{๒๒๐}

(๕) ความรับผิดชอบหมายถึงการทำหน้าที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย การทำตามที่ตนเองได้พูดหรือได้ให้คำมั่นสัญญาไว้ และการยอมรับในสิ่งที่ตนเองได้พูดหรือกระทำลงไป ทั้งในด้านที่เป็นผลดีและด้านที่เป็นข้อบกพร่อง^{๒๒๑}

(๖) ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จต้องมีความสามารถบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การกระตุ้น แนะนำครูเป็นรายบุคคล ให้ทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารงานบุคคล ได้แก่ ความสามารถจัดระเบียบ บรรจุแต่งตั้ง กำหนดหน้าที่ พัฒนาบุคคล และมุ่งส่งเสริมสร้างขวัญกำลังใจ ส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตรความสัมพันธ์กับชุมชน สามารถสื่อความเข้าใจกับบุคคลในชุมชน การบริหารงานธุรการ สามารถจัดการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ทรัพย์สินต่างๆ ของโรงเรียน^{๒๒๒}

(๗) ผู้บริหารต้องจัดให้มีเวรยามรักษาความปลอดภัย รักษาการณ์ปฏิบัติหน้าที่ในวันเปิดทำการปกติและในวันหยุดราชการ ทั้งกลางวันและกลางคืน โดยให้หัวหน้าหน่วยงานจัดเจ้าหน้าที่เวรรักษาความปลอดภัย ปฏิบัติหน้าที่ในวันปฏิบัติราชการปกติ ส่วนในวันหยุดราชการและเวลากลางคืน ให้ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของเลขาธิการคณะกรรมการหรือหัวหน้าหน่วยงานโดยเคร่งครัด^{๒๒๓}

(๘) ผู้บริหารต้องห้ามครู ลูกจ้างหรือบุคคลภายนอกนอนพักค้างคืนในบริเวณ เว้นแต่เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยหรือยามรักษาการณ์ที่ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่ง ห้ามมิให้บุคคลใดนำทรัพย์สินออกจากสถานที่ราชการ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากหัวหน้าหน่วยงาน ห้ามมิให้บุคคลใดๆ เสพของมีนเมา เล่นการพนัน หรือนำสิ่งของมาจำหน่ายในสถานที่โดยเด็ดขาด^{๒๒๔}

(๙) ผู้บริหารควรให้หัวหน้าหน่วยงานจัดลำดับความสำคัญ พร้อมสถานที่เก็บเอกสาร และทรัพย์สินเพื่อการเก็บรักษาให้ปลอดภัยและสะดวกแก่การขนย้ายเมื่อจะมีภัยพิบัติเกิดขึ้น ให้หัวหน้าหน่วยงานควบคุมดูแลการปฏิบัติการ โดยให้ครูและลูกจ้างเข้ามาปฏิบัติราชการในวันเปิดทำการปกติได้ ตั้งแต่เวลา ๐๗.๐๐-๑๘.๐๐ น. หากมีความจำเป็นพิเศษ จะอยู่ปฏิบัติงาน

^{๒๒๐} สัมภาษณ์ พระพิศาลสิกขกิจ (สุทิน ฉนทธโม), ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๒๑} สัมภาษณ์ พระครูไพบุลย์พิพัฒน์โสภณ (สุต สุเมโธ), ผู้จัดการโรงเรียนวัดเขาย้อยไพบุลย์อุบลมภ์ จังหวัดเพชรบุรี, ๑๔ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๒๒} สัมภาษณ์ พระครูสุปัญญาภรณ์ (บุญมี กิตฺตฺพลโย), ผู้จัดการโรงเรียนกบินทร์จริยาคม จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๒๓} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิจจาภิวัฒน์ (ขรัยมัย ธมฺมวฑฺฒโน), ผู้อำนวยการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๒๔} สัมภาษณ์ พระครูบวรเจตยานุกการ (วรลพ ธมฺมสิริ), ผู้อำนวยการโรงเรียนเมธีวุฒิกร จังหวัดลำพูน, ๙ มกราคม ๒๕๕๘.

นอกเหนือจากเวลาดังกล่าว หรือในวันหยุดต้องได้รับอนุญาตจากหัวหน้าหน่วยงานก่อน^{๒๒๕}

(๑๐) ผู้บริหารควรให้หัวหน้าหน่วยงานจัดให้มีสถานที่สำหรับการติดต่อราชการของบุคคลภายนอก ซึ่งมาติดต่อราชการในหน่วยงานและให้เฝ้ารักษาความปลอดภัยหรือยามรักษาการณ์ตรวจสอบหรือให้แสดงบัตรประจำตัว พร้อมทั้งให้ผู้มาติดต่อราชการลงชื่อและเวลามาและกลับในสมุด มาติดต่อไว้เป็นหลักฐาน^{๒๒๖}

(๑๑) หากมีการก่อสร้างปรับปรุง ซ่อมแซมหรือกระทำกิจกรรมอื่นใดในสถานที่ให้หัวหน้าหน่วยงานจัดให้มีผู้ควบคุมงานทั้งเวลาและนอกเวลางาน ถ้ามีเหตุการณ์ผิดปกติ ให้รายงานให้หัวหน้างานทราบทันที^{๒๒๗}

(๑๒) บุคลากรต้องมีการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการดับเพลิงให้เพียงพอ ได้แก่ เครื่องเคมีดับเพลิง น้ำบันได สายยางและอื่นๆ ที่จำเป็น โดยให้จัดหรือติดตั้งไว้ ณ ที่ที่เห็นได้ง่ายชัดเจนเพื่อสะดวกต่อการใช้ และตรวจสอบอุปกรณ์ให้พร้อมที่จะใช้การได้เป็นอย่างดี ทุกระยะ ๓ เดือน^{๒๒๘}

(๑๓) ควรจัดให้มีระบบสัญญาณแจ้งภัย เมื่อมีเหตุร้ายหรืออัคคีภัย พร้อมทั้งตรวจสอบระบบไฟฟ้า ระบบประปา เครื่องปรับอากาศ และบริเวณที่ล่อแหลมต่ออัคคีภัย ทุกระยะ ๓ เดือน รวมทั้งให้ปฏิบัติตามแผนป้องกัน และระงับอัคคีภัย^{๒๒๙}

(๑๔) ผู้บริหารมีหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานในโรงเรียน คือการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป กำกับดูแลให้บุคลากรทำงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม^{๒๓๐}

(๑๕) ผู้บริหารตั้งงบประมาณ เช่น ค่าครุภัณฑ์ ค่าซ่อมแซมครุภัณฑ์ ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ค่าปรับปรุงและซ่อมแซมสิ่งก่อสร้าง การจัดสรรงบประมาณ และการจัดซื้อจัดจ้าง เป็นต้น

^{๒๒๕} สัมภาษณ์ พระครูโสภณสาธุกิจ (พันคำ จันทสโร), ผู้จัดการโรงเรียนศักดิ์สุนันท์วิทยา จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๒๖} สัมภาษณ์ พระครูชลธรรมวงศ์ (วิทยา สุขโม), ผู้จัดการโรงเรียนขึงคะทวิศิลป์ จังหวัดนครราชสีมา, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๒๗} สัมภาษณ์ พระมหาประทีน ปรียติวุฑโฒ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวิสุทธิวิทยาการ จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๒๘} สัมภาษณ์ นางเอมอร พุทธจันทร์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๒๙} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ ช่วยเนียม, ผู้จัดการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๓๐} สัมภาษณ์ นายธวัช เทียบปาน, ผู้อำนวยการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

ให้เป็นไปตามกฎระเบียบของโรงเรียน^{๒๓๑}

(๑๖) ผู้บริหารงบประมาณการเงิน ต้องพิจารณาถึงการจัดตั้งงบประมาณหรือจัดทำแผนการใช้จ่ายเงิน พิจารณานำเสนอเพื่อขออนุมัติแผนการใช้จ่ายเงิน ติดตามและรายงานผลการใช้จ่ายเงิน งบประมาณ การบริหารเงินทั้งในและนอกงบประมาณให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ จัดทำบัญชีแสดงสถานการณ์ใช้จ่ายเงิน ตรวจสอบการใช้จ่ายเงินภายในสถานศึกษา เก็บรักษาเงินได้ตามความต้องการของสถานศึกษา เลือกประเภทการฝากเงิน เบิกจากเงินประเภทต่างๆ เลือกใช้บริการธนาคารได้ตามความเหมาะสมของพื้นที่ นำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อขอเปลี่ยนรายการใช้จ่ายเงินตามแผนการใช้จ่ายเงินในกรณีที่มีเหตุอันสมควร^{๒๓๒}

(๑๗) ผู้บริหารกำกับดูแลรายได้และผลประโยชน์ของสถานศึกษา รวมทั้งผลประโยชน์ที่เกิดจากที่ราชพัสดุ เบี้ยปรับ ที่เกิดจากการผิดสัญญาการซื้อทรัพย์สิน หรือจ้างทำที่ดำเนินการโดยใช้เงินงบประมาณให้สถานศึกษาสามารถจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นๆ ได้ตามระเบียบที่กระทรวงการคลังที่กำหนด^{๒๓๓}

(๑๘) ผู้บริหารงานพัสดุ ครุภัณฑ์ ควรจะต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงแก้ไขรายการครุภัณฑ์ กำหนดคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ จัดซื้อ จัดจ้างตามแผนการใช้จ่ายเงิน มีอำนาจในการสั่งซื้อ สั่งจ่ายได้ตามความต้องการของสถานศึกษา แต่งตั้งกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง แต่งตั้งกรรมการควบคุมการก่อสร้าง แต่งตั้งกรรมการตรวจการจ้าง แต่งตั้งกรรมการตรวจรับพัสดุ สั่งจ่ายพัสดุ ครุภัณฑ์ การเบิกจ่าย วัสดุ ครุภัณฑ์และอุปกรณ์การศึกษา จัดทำทะเบียนควบคุมพัสดุ ครุภัณฑ์ มีอำนาจในการรับบริจาควัสดุ ครุภัณฑ์ ได้ตามความเหมาะสมโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา^{๒๓๔}

สรุปได้ว่า หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารขอตั้งงบประมาณ เช่น ค่าครุภัณฑ์ ค่าซ่อมแซมครุภัณฑ์ ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ค่าปรับปรุงและซ่อมแซมสิ่งก่อสร้าง การจัดสรรงบประมาณ และการจัดซื้อจัดจ้างเป็นต้น ให้เป็นไปตามกฎระเบียบของโรงเรียน ผู้บริหารงบประมาณและการเงิน จะต้องพิจารณาถึงการจัดตั้งงบประมาณหรือจัดทำแผนการใช้จ่ายเงิน พิจารณานำเสนอ

^{๒๓๑} สัมภาษณ์ นายอุดม ขำนิ, ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๓๒} สัมภาษณ์ นางพิศวง หอยสังข์, รองผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๓๓} สัมภาษณ์ นายวิชัย บุญสวัสดิ์, เจ้าหน้าที่โรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๓๔} สัมภาษณ์ นายธำรงค์ แสงสมดี, ครูโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

เพื่อขออนุมัติแผนการใช้ ติดตามและรายงานผลการใช้งบประมาณ บริหารเงินทั้งในและนอกงบประมาณให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ จัดทำบัญชีแสดงสถานการณ์ใช้จ่ายเงิน ตรวจสอบการใช้จ่ายเงินภายในสถานศึกษา เก็บรักษาเงินได้ตามความต้องการของสถานศึกษา เลือกประเภทการฝากเงิน เบิกจากเงินประเภทต่างๆ เลือกใช้บริการธนาคารได้ตามความเหมาะสมของพื้นที่ นำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อขอเปลี่ยนรายการใช้จ่ายเงินตามแผนการใช้จ่ายเงินในกรณีที่มีเหตุอันสมควร

ผู้บริหารกำกับดูแลรายได้และผลประโยชน์ของสถานศึกษา รวมทั้งผลประโยชน์ที่เกิดจากที่ราชพัสดุ เบี้ยปรับ ที่เกิดจากการผิดสัญญาการซื้อทรัพย์สิน หรือจ้างทำที่ดำเนินการโดยใช้เงินงบประมาณให้สถานศึกษาสามารถจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นๆ ได้ตามระเบียบที่กระทรวงการคลังที่กำหนด ผู้บริหารงานพัสดุ ครุภัณฑ์ ควรจะต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงแก้ไขรายการครุภัณฑ์ กำหนดคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ จัดซื้อ จัดจ้างตามแผนการใช้จ่ายเงิน มีอำนาจในการสั่งซื้อ สั่งจ่ายได้ตามความต้องการของสถานศึกษา แต่งตั้งกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง แต่งตั้งกรรมการควบคุมการก่อสร้าง แต่งตั้งกรรมการตรวจการจ้าง แต่งตั้งกรรมการตรวจรับพัสดุ สั่งจ่ายพัสดุ ครุภัณฑ์ การเบิกจ่าย วัสดุ ครุภัณฑ์และอุปกรณ์การศึกษา จัดทำทะเบียนควบคุมพัสดุ ครุภัณฑ์ มีอำนาจในการรับบริจาควัสดุ ครุภัณฑ์ ได้ตามความเหมาะสมโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

บุคลากรต้องมีการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการดับเพลิงให้เพียงพอ ได้แก่ เครื่องเคมีดับเพลิง น้ำบันได สายยาง และอื่นๆ ที่จำเป็น โดยให้จัดหรือติดตั้งไว้ ณ ที่ที่เห็นได้ง่ายชัดเจน เพื่อสะดวกต่อการใช้ และตรวจสอบอุปกรณ์ให้พร้อมที่จะใช้การได้เป็นอย่างดี ทุกกระยะ ๓ เดือน บุคลากรในโรงเรียนทุกคนมีความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ มีความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม ร่วมแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการ มีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาและเคารพในความคิดที่แตกต่าง โดยมีการประชุมวางแผนการทำงาน การแก้ไขปัญหา การส่งเสริมพัฒนาทางด้านทักษะต่างๆ ของนักเรียน ร่วมกันดำเนินการทุกเดือนทั้งในฝ่ายงานและทั้งโรงเรียน ผู้บริหารต้องมีการรับผิชอบงานทุกอย่างในโรงเรียน ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อน ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัด

๖. หลักความคุ้มค่า (Value)

ประเด็นคำถามว่า “ตามหลักความคุ้มค่า ผู้บริหารมีความประหยัดในการใช้จ่ายงบประมาณโรงเรียนอย่างคุ้มค่าอย่างไรบ้างเพื่อส่งเสริมนโยบายการศึกษาคุณใหม่” ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้สัมภาษณ์เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้บริหารต้องถือประโยชน์ความคุ้มค่า เป็นผู้ขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ควรจะส่งเสริมให้บุคลากรและผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของพลังงานทรัพยากรธรรมชาติ โดยประชาสัมพันธ์ทางเสียงกระจายข่าว แผ่นพับประชาสัมพันธ์และป้ายนิเทศ โดยให้ช่วยประหยัด น้ำ ประหยัดไฟฟ้า และจัดกิจกรรมให้นักเรียนรักษสิ่งแวดล้อมโดยน่านักเรียนร่วมปลูกต้นไม้ทั้งใน โรงเรียนและสถานที่สำคัญในวันสำคัญ^{๒๓๕}

(๒) ความคุ้มค่าเป็นการบริหารจัดการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า มีคุณภาพ สามารถพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ให้สมบูรณ์ยั่งยืน^{๒๓๖}

(๓) การบริหารงบประมาณให้มีประสิทธิภาพเกิดความคุ้มค่าผู้บริหารต้องพิจารณาถึง การวางแผนงบประมาณเริ่มต้นกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของการวางแผนงบประมาณ การกำหนดผลผลิตและการคำนวณต้นทุน การจัดระบบจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารการเงินและการ ควบคุมงบประมาณ การรายงานทางการเงินและผลดำเนินงาน การบริหารสินทรัพย์ การตรวจสอบ ภายใน สถานศึกษาต้องมีฝ่ายรับผิดชอบในการตรวจสอบภายใน มีอิสระในการดำเนินงาน มีหน้าที่ ความรับผิดชอบที่ชัดเจน เน้นการตรวจสอบทางการเงิน และผลดำเนินงาน^{๒๓๗}

(๔) ผู้บริหารต้องพิจารณาถึงการบริหารเวลา การดำเนินงานให้บรรลุผลตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาศัยปัจจัย ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ ซึ่งเป็นการ ทำงานอย่างเป็นระบบโดยใช้เวลาน้อย แต่ให้ผลคุ้มค่ามากที่สุด ซึ่งหลักการบริหารเวลามีอยู่ ๔ ประการ ทำทันเวลา ทำถูกเวลา ทำตามเวลา ทำตรงเวลา นอกจากนั้น การบริหารเวลาให้เกิด ประสิทธิภาพ คือ การวางแผน การจัดเวลาให้เหมาะกับคน การสั่งการ การควบคุมในการทำงาน^{๒๓๘}

(๕) การบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ผู้บริหาร จะต้องมีการบริหารจัดการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพ

^{๒๓๕} สัมภาษณ์ พระธรรมโสภณ (โกศล สิริธโร), ผู้จัดการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๓๖} สัมภาษณ์ พระราชสิงหรมณี (โสภณ โสภโณ), ผู้จัดการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๓๗} สัมภาษณ์ พระราชธรรมมาลังการ (จันทร์ กตปุญโญ), ผู้จัดการโรงเรียนวิสุทธีวิทยาการ จังหวัด ลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๓๘} สัมภาษณ์ พระพิศาลสิกขกิจ (สุทิน ฉนทมโม), ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

การศึกษาของเด็กและเยาวชน^{๒๓๙}

(๖) การบำรุงรักษาล่วงหน้า เป็นการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ตั้งแต่การออกแบบและการก่อสร้าง คือ ตอนออกแบบสถาปนิกจะคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาให้น้อย และการก่อสร้างก็จะพยายามตัดการบำรุงรักษาอันไม่จำเป็นออกไป การบำรุงรักษาปกติ เป็นกิจกรรมที่ครอบคลุมถึงการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมและการดูแลสิ่งเหล่านั้นเป็นประจำทุกวัน เช่น การเก็บกวาดทำความสะอาดการกำจัดขยะ การตัดหญ้า การตรวจตราประตูหน้าต่าง และการขันที่จับประตูให้แน่น เป็นต้น^{๒๔๐}

(๗) การป้องกัน เป็นการหาทางทำให้อาคารสถานที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้รับการบำรุงรักษาต่ำกว่าปกติ เช่น การทาสีกันสนิม บนสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทำด้วยเหล็กจะทำให้สิ่งของนั้นๆ ใช้งานได้นานกว่าปกติ เป็นต้น^{๒๔๑}

(๘) การแก้ไข เป็นการแก้ไขสิ่งที่ชำรุดเสียหายตั้งแต่เริ่มแรกที่สำรวจตรวจพบ ซึ่งจะเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาใหญ่ตามมาในภายหลัง ถ้าตรวจพบว่าราวบันไดโยกไถ่พังก็เริ่มซ่อมหรือเปลี่ยนใหม่มีฉนวนกันนักเรียนอาจจะตกบันไดได้รับอันตรายได้^{๒๔๒}

(๙) การประหยัด พิจารณาในเรื่องการบำรุงรักษาบริเวณใช้สอย การจัดสนามเด็กเล่นใช้ร่วมกันได้ การใช้แสงธรรมชาติมากที่สุด การประหยัดไฟฟ้า การประหยัดน้ำใช้แบบปรับปรุงดูแลสิ่งของต่างๆ และตัวอาคารน้อย ควรใช้สิ่งของที่เหมือนกัน และตรวจตราซ่อมแซมง่าย มีบริเวณที่ไม่ใช่น้อยที่สุด หรือใช้เนื้อที่ทุกส่วนได้อย่างเต็มที่^{๒๔๓}

(๑๐) ความรับผิดชอบของผู้บริหารจัดการสำนักงานให้มีความคล่องตัวในการบริหารและการเรียนการสอน จัดบรรยากาศในอาคารเรียนและอาคารประกอบ จัดบรรยากาศในบริเวณโรงเรียน วางแผนการใช้ประโยชน์ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการในอาคารเรียน โรงฝึกงาน โรงอาหาร หอประชุม โรงพลศึกษา จัดบำรุงรักษา ซ่อมแซมและพัฒนาอาคารสถานที่ จัดเวรยามรักษาความปลอดภัยของ

^{๒๓๙} สัมภาษณ์ พระครูไพฑูรย์พิพัฒน์โสภณ (สุต สุเมโธ), ผู้จัดการโรงเรียนวัดเขาย้อยไพฑูรย์อุปถัมภ์ จังหวัดเพชรบุรี, ๑๔ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๔๐} สัมภาษณ์ พระครูสุปัญญธารณ์ (บุญมี กิตฺตฺปนฺโน), ผู้จัดการโรงเรียนกบินทร์จริยาคม จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๔๑} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิจจาภิวัฒน์ (ขรัมย์ ธมฺมวฑฺฒโน), ผู้อำนวยการโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๔๒} สัมภาษณ์ พระครูบวรเจตยานุกการ (วรลพ ธมฺมสิริ), ผู้อำนวยการโรงเรียนเมธีวุฒิกร จังหวัดลำพูน, ๙ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๔๓} สัมภาษณ์ พระครูโสภณสาธุกิจ (พันคำ จันทสโร), ผู้จัดการโรงเรียนศักดิ์สุนันท์วิทยา จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

โรงเรียน^{๒๔๔}

(๑๑) ความคุ้มค่าประกอบด้วยความพึงพอใจของผู้รับบริการ ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ^{๒๔๕}

(๑๒) การบริหารจัดการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดทั้งต้นทุน ผู้บริหารต้องทำงานโดยคำนึงถึงประสิทธิภาพ นั่นคือการคำนึงถึงต้นทุน ทำงานอย่างคุ้มค่าในเชิงของงบประมาณ บุคลากร และเวลา^{๒๔๖}

(๑๓) ผู้บริหารควรจะกำหนดมีทิศทางในการทำงาน ดังนั้น ผู้บริหารต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว สามารถดำเนินการบริหารตามแผนที่กำหนดไว้รวมทั้งการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามแผนเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย^{๒๔๗}

(๑๔) ผู้บริหารโรงเรียนไม่ว่าจะขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ จำเป็นจะต้องมีปัจจัยขั้นพื้นฐานเพื่อเป็นทรัพยากรการบริหาร เช่น คน ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ร่วมกันทำงาน เงิน ได้แก่ งบประมาณที่ใช้ในการบริหารทุกๆ ส่วนขององค์การ วัสดุสิ่งของ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้สอย อาคารสถานที่ และการจัดการ ได้แก่ การบริหารงานของโรงเรียนทั้งปวง^{๒๔๘}

(๑๕) ผู้บริหารต้องมีความรู้ด้านวิชาการ มีทักษะมีประสบการณ์ด้านการบริหารงาน สามารถใช้ความรู้ และประสบการณ์แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันทั่วทั้งที่มีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการโรงเรียนที่เหมาะสม^{๒๔๙}

(๑๖) ผู้บริหารงบประมาณ ต้องเข้าใจนโยบาย อำนาจหน้าที่ และกิจการในหน่วยงาน

^{๒๔๔} สัมภาษณ์ พระครูชลธรรมวงศ์ (วิทยา สุธมโม), ผู้จัดการโรงเรียนฆังคะทวีศิลป์ จังหวัดนครศรีธรรมราช, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๔๕} สัมภาษณ์ พระมหาประทีน ปรียติวุฑโฒ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวิสุทธิวิทยาการ จังหวัดลำปาง, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๔๖} สัมภาษณ์ นางเอมอร พุทธจันทร์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๔๗} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ ช่วยเนียม, ผู้จัดการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๔๘} สัมภาษณ์ นายธริศร เทียบปาน, ผู้อำนวยการโรงเรียนแจ้งวิทยา จังหวัดสงขลา, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๔๙} สัมภาษณ์ นายอุดม ขำนิ, ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

มีความรู้ระบบงบประมาณ เข้าใจระเบียบคลัง วัสดุ การเงิน มีความซื่อสัตย์ สุจริต^{๒๕๐}

(๑๗) ผู้บริหารงานบุคคลต้องมีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการบริหารงานบุคคล เป็นแบบอย่างที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์^{๒๕๑}

(๑๘) ผู้บริหารงานทั่วไปต้องเป็นนักวางแผน และกำหนดนโยบายที่ดี เป็นผู้ที่ตัดสินใจ และวินิจฉัยสั่งการที่ดี มีความรู้ และบริหารโดยใช้ระบบสารสนเทศที่ทันสมัย^{๒๕๒}

สรุปได้ว่า หลักความคุ้มค่า ผู้บริหารต้องพิจารณาถึงการบริหารเวลา การดำเนินงานให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาศัยปัจจัย ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ ซึ่งเป็นการทำงานอย่างเป็นระบบโดยใช้เวลาน้อย แต่ให้ผลคุ้มค่ามากที่สุด ซึ่งหลักการบริหารเวลามีอยู่ ๔ ประการ ทำทันเวลา ทำถูกเวลา ทำตามเวลา ทำตรงเวลา นอกจากนั้น การบริหารเวลาให้เกิดประสิทธิภาพคือ การวางแผน การจัดเวลาให้เหมาะกับคน การสั่งการ การควบคุมในการทำงาน การป้องกัน เป็นการหาทางทำให้อาคารสถานที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้รับการบำรุงรักษา ซ่อมแซมดีกว่าปกติ เช่น การทาสีกันสนิม บนสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทำด้วยเหล็กจะทำให้สิ่งของนั้นๆ ใช้งานได้นานกว่าปกติ เป็นต้น

การแก้ไข เป็นการแก้ไขสิ่งที่ชำรุดเสียหายตั้งแต่เริ่มแรกที่สำรวจตรวจพบ ซึ่งจะเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาใหญ่ตามมาในภายหลัง ถ้าตรวจพบว่าร้าวบันไดโยกใกล้พังก็เริ่มซ่อม หรือเปลี่ยนใหม่มิฉะนั้นนักเรียนอาจจะตกบันไดได้รับอันตรายได้ การประหยัด พิจารณาในเรื่องการบำรุงรักษาบริเวณใช้สอย การจัดสนามเด็กเล่นใช้ร่วมกันได้ การใช้แสงธรรมชาติมากที่สุด การประหยัดไฟฟ้า การประหยัดน้ำใช้ปรับปรุงดูแลสิ่งของต่างๆ และตัวอาคารน้อย ควรใช้สิ่งของเหมือนกัน และตรวจตราซ่อมแซมง่าย มีบริเวณที่ไม่ใช้น้อยที่สุด หรือใช้เนื้อที่ทุกส่วนได้อย่างเต็มที่ ความรับผิดชอบของผู้บริหารจัดการสำนักงานให้มีความคล่องตัวในการบริหารและการเรียนการสอน จัดบรรยากาศในอาคารเรียนและอาคารประกอบ จัดบรรยากาศในบริเวณโรงเรียน วางแผนการใช้ประโยชน์ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการในอาคารเรียน โรงฝึกงาน โรงอาหาร หอประชุม โรงพลศึกษา จัดบำรุงรักษา ซ่อมแซมและพัฒนาอาคารสถานที่ จัดเวรยามรักษาความปลอดภัยของโรงเรียน

ความคุ้มค่าประกอบด้วยความพึงพอใจของผู้รับบริการ ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ การบริหารจัดการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดทั้งต้นทุน ผู้บริหาร

^{๒๕๐} สัมภาษณ์ นางพิศวง หอยสังข์, รองผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๕๑} สัมภาษณ์ นายวิชัย บุญสวัสดิ์, เจ้าหน้าที่โรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๕๒} สัมภาษณ์ นายธำรงค์ แสงสมดี, ครูโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรทองฯ จังหวัดปราจีนบุรี, ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

ต้องทำงานโดยคำนึงถึงประสิทธิภาพ นั่นคือการคำนึงถึงต้นทุน ทำงานอย่างคุ้มค่าในเชิงของงบประมาณ บุคลากรและเวลา

๔.๓ การสนทนากลุ่มเฉพาะ

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) งานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล” ผู้วิจัย ได้สนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๙ รูป/คน เพื่อศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ณ โรงเรียนวัดใหม่กรงทอง ตำบลศรีมหาโพธิ อำเภอสรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗ เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงได้วิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายอธิบายและพรรณนาความ ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ตั้งประเด็นคำถามตามลำดับขั้นตอน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประโยชน์เป็นแนวทางการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๓.๑ การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัย ได้สนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อศึกษาข้อมูลการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดเมื่อกล่าวถึงการบริหารจัดการโรงเรียน เป็นกระบวนการจัดสรรทรัพยากรทั้งปวงเพื่อไปสู่เป้าหมายการศึกษา นอกจากนั้นแล้วการบริหารโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่บุคคลหลายกลุ่มเข้ามาเกี่ยวข้องเชื่อมสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ บุคลากรทุกตำแหน่งต้องร่วมมือกันทำงาน เพื่อพัฒนาสติปัญญาเด็กและเยาวชน ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนทุกแห่งมีภาระกิจสำคัญ ๔ ประการ คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป นอกจากนั้นแล้วขอบข่ายการบริหารโรงเรียน เช่น การพัฒนาการเรียนการสอนตามหลักสูตรปัจจุบัน งานธุรการที่เกี่ยวกับการเงินและการบริการ งานที่เกี่ยวกับบุคลากร อาคารสถานที่ การจัดรถรับส่งนักเรียน การจัดระบบบริหารทั้งภายในโรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ตั้งประเด็นคำถามตามลำดับขั้นตอน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. การบริหารวิชาการ

ประเด็นคำถามว่า “โรงเรียนการกุศลของวัดผู้บริหารดำเนินการอย่างไรบ้างด้านการบริหารวิชาการ” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

(๑) แนวทางการบริหารงานวิชาการเชิงพัฒนาซึ่งมีสาระสำคัญ หลักสูตรให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ แบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ ตรวจสอบดูเนื้อหาว่าสอดคล้องกับหลักสูตรเพียงใดการเพิ่มเติมเนื้อหากระทำโดยผู้สอนตามความเหมาะสมกับยุค

สมัยนั้นๆ ประมวลการสอนควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม ข้อสอบวิชาต่างๆ ต้องออกให้ครอบคลุมเนื้อหาและให้สอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตร การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร สำหรับหลักสูตรเมื่อใช้ไประยะเวลาหนึ่ง ก็จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมและทันสมัยอยู่เสมอหรืออาจปรับปรุงอยู่ตลอดเวลาก็ได้^{๒๕๓}

(๒) ผู้บริหารโรงเรียนต้องส่งเสริมการบริหารวิชาการให้เกิดประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้โรงเรียนบริหารงานวิชาการได้อย่างคล่องตัว สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน โรงเรียนและท้องถิ่น เพื่อให้โรงเรียนได้มาตรฐานและมีคุณภาพโดยมีระบบการประกันคุณภาพและประเมินคุณภาพภายในโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น เพื่อให้โรงเรียนได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจากนักเรียน ผู้ปกครอง องค์กรและหน่วยงานอื่นๆ^{๒๕๔}

(๓) การบริหารวิชาการ เป็นภาระหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งของผู้บริหารโรงเรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนโดยตรง และเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานภายในโรงเรียน เช่น การจัดบุคลากรครูเข้าสอน การจัดทำแผนการเรียนการสอน การจัดตารางการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร การวัดและประเมินผล การเรียนการสอน เป็นต้น^{๒๕๕}

(๔) การบริหารวิชาการซึ่งประกอบด้วยการวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี และสามารถปฏิบัติได้ จึงต้องมีการจัดเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และการส่งเสริมการจัดหลักสูตร และโปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และคุณภาพ การวัดและประเมินผล เพื่อใช้เป็นเครื่องมือตรวจสอบและวิเคราะห์ผล การเรียน^{๒๕๖}

(๕) การวัด เป็นกระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขให้กับวัตถุสิ่งของหรือบุคคลตามความมุ่งหมายและเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่จะวัดนั้น เช่น การวัด

^{๒๕๓} สทนากลุ่มเฉพาะ พระราชพุทธรูป (ประเทือง อาภาธโร), ผู้จัดการโรงเรียนวินิตศึกษา จังหวัดลพบุรี, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๕๔} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปริยัติวิโรนาการ (ประศักดิ์ อคคปณโณ), ผู้จัดการโรงเรียนวัดชัยพฤกษ์ มาลา กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๕๕} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาอำนาจ ปวทุฒโน ดร., วัดมหาพฤฒาราม กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๕๖} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สุภกิจ โสพิต, อาจารย์ประจำโรงเรียนเตรียมบาลีสาธิตวัดโพธิ์ กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ความสามารถทองสมองด้านต่างๆ การวัดคุณสมบัติทางกายภาพ เช่น น้ำหนัก ขนาดของวัตถุ ผลที่ได้จากการวัดเป็นจำนวนตัวเลข จุดมุ่งหมายของการวัดผลนั้น เป็นการตรวจสอบการสอนของครู อาจารย์ และการเรียนของผู้เรียน ในด้านการเรียนรู้ คือด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะปฏิบัติ และด้านเจตคติ^{๒๕๗}

(๖) การประเมินผล เป็นการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพ คุณค่าความจริงและการกระทำ บางที่ขึ้นอยู่กับวัดเพียงอย่างเดียว เช่น คะแนนสอบ แต่โดยทั่วไปจะเป็นการรวมการวัดหลายทาง โดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดจากการสังเกต การตรวจผลงาน การสัมภาษณ์ หรือการทดสอบประกอบการพิจารณา การประเมินผลแต่ละครั้ง จะประกอบด้วยผลการวัดที่ได้จากกระบวนการต่างๆ เกณฑ์พิจารณา และการตัดสินใจ เป็นการชี้ขาดหรือสรุปผลการเปรียบเทียบผลของการวัดกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้^{๒๕๘}

(๗) การบริหารวิชาการ ด้านพุทธิพิสัยเป็นจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่ต้องการมุ่งศึกษาเกี่ยวกับความสามารถทางสมอง หรือทางสติปัญญาของผู้เรียนตามความสามารถความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่าเป็นต้น^{๒๕๙}

(๘) การบริหารวิชาการด้านจิตพิสัยเป็นจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ต้องการศึกษาถึงพฤติกรรมทางด้านอารมณ์และสังคม โดยจำแนกออกตามการรับรู้ การตอบสนอง การสร้างค่านิยม การจัดระบบค่านิยม และการสร้างลักษณะนิสัยของบุคคลเป็นต้น^{๒๖๐}

(๙) การบริหารวิชาการด้านทักษะพิสัยเป็นจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่มุ่งศึกษาถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายของผู้เรียน โดยสังเกตพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างกล้ามเนื้อ ระบบประสาท และความสามารถทางสมองที่มีความสามารถในการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว เป็นผลมาจากการฝึกหัดบ่อยๆ แล้วสามารถทำได้ตัวอย่างรวดเร็ว เป็นการฝึกภาคปฏิบัติของผู้เรียน สำหรับทักษะพิสัยเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ คือการรับรู้ การตระเตรียม

^{๒๕๗} สทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวสาพร จันทาพูน ผู้อำนวยการโรงเรียนมานิตวิทยา, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๕๘} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.เสรี แสงลับ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดมหาพุทธาราม จังหวัดศรีสะเกษ, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๕๙} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สัญญา ศรีวิเชียร, ผู้จัดการโรงเรียนมัธยมวัดควนวิเศษมูลนิธิ จังหวัดตรัง, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๖๐} สทนากลุ่มเฉพาะ นายเรืองฤทธิ์ อนุพันธ์พงศ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนเมตตาศึกษาฯ จังหวัดเชียงใหม่, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ความพร้อม การตอบสนองตามแนวทางที่กำหนดได้ ความสามารถด้านกลไก การตอบสนองที่ซับซ้อน
ความสามารถในการดัดแปลง และความสามารถในการริเริ่มเป็นต้น^{๒๖๑}

สรุปได้ว่า การบริหารวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนต้องส่งเสริมการบริหารวิชาการให้เกิด
ประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้โรงเรียนบริหารงานวิชาการได้อย่างคล่องตัว สอดคล้องกับ
ความต้องการของนักเรียน โรงเรียนและท้องถิ่น เพื่อให้โรงเรียนได้มาตรฐานและมีคุณภาพโดยมีระบบ
การประกันคุณภาพและประเมินคุณภาพภายในโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรและ
กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น เพื่อให้
โรงเรียนได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจากนักเรียน ผู้ปกครอง องค์กรและ
หน่วยงานอื่นๆ การวัด เป็นกระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขให้กับวัตถุประสงค์ของหรือบุคคลตามความ
มุ่งหมายและเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่จะวัดนั้น เช่น การวัด
ความสามารถทองสมองด้านต่างๆ การวัดคุณสมบัติทางกายภาพ เช่น น้ำหนัก ขนาดของวัตถุ ผลที่ได้
จากการวัดเป็นจำนวนตัวเลข จุดมุ่งหมายของการวัดผลนั้น เป็นการตรวจสอบการสอนของครู
อาจารย์ และการเรียนของผู้เรียน ในด้านการเรียนรู้ คือด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะปฏิบัติ
และด้านเจตคติ

การประเมินผล เป็นการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพ คุณค่าความจริงและการกระทำ
บางที่ขึ้นอยู่กับวิธีการวัดเพียงอย่างเดียว เช่น คะแนนสอบ แต่โดยทั่วไปจะเป็นการรวมการวัดหลายทาง
โดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดจากการสังเกต การตรวจผลงาน การสัมภาษณ์ หรือการทดสอบ
ประกอบการพิจารณา การประเมินผลแต่ละครั้ง ประกอบด้วยผลการวัดที่ได้จากกระบวนการต่างๆ
เกณฑ์พิจารณา และการตัดสินใจ เป็นการชี้ขาดหรือสรุปผลการเปรียบเทียบผลของการวัดกับเกณฑ์ที่
กำหนดไว้

การบริหารวิชาการ ด้านพุทธิพิสัยเป็นจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่ต้องการมุ่งศึกษา
เกี่ยวกับความสามารถทางสมอง หรือทางสติปัญญาของผู้เรียนตามความสามารถความรู้ ความจำ
ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่าเป็นต้น การบริหารวิชาการ
ด้านจิตพิสัยเป็นจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่ต้องการศึกษาถึงพฤติกรรมทางด้านอารมณ์และสังคม
โดยจำแนกออกตามการรับรู้ การตอบสนอง การสร้างค่านิยมการจัดระบบค่านิยม และการสร้าง
ลักษณะนิสัยของบุคคลเป็นต้น

^{๒๖๑} สทนทากลุ่มเฉพาะ นายพิพัฒน์ เสนาพิทักษ์กุล, ผู้อำนวยการโรงเรียนสมานคุณวิทยา, ๒๑
ธันวาคม ๒๕๕๗.

๒. การบริหารงบประมาณ

ประเด็นคำถามว่า “โรงเรียนการกุศลของวัดผู้บริหารมีวิธีการทำงานงบประมาณอย่างไรบ้างด้านการเงินงบประมาณ” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

(๑) ผู้บริหารควรจัดการวางแผนงบประมาณ โดยจัดทำแผนกลยุทธ์ กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย นอกจากนั้นควรคำนวณต้นทุนกิจกรรม โดยวิธีคำนวณต้นทุนในแต่ละกิจกรรมและต้นทุนต่อหน่วยผลผลิตอย่างถูกต้อง การจัดซื้อ การจัดจ้าง ระบบการจัดซื้อจัดจ้าง โดยจัดซื้อจัดจ้างที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้^{๒๖๒}

(๒) การควบคุมทางการเงินงบประมาณ โดยกำหนดรายการโครงสร้าง มีเอกสารหลักฐานที่จำเป็น มีระบบควบคุมการเบิกจ่ายและการบริหารจัดการงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน เป็นการนำเสนอข้อมูลทางการเงินเพื่อแสดงฐานะทางการเงินของโรงเรียน การบริหารสินทรัพย์ โดยมีระบบการบริหารสินทรัพย์ที่มีประสิทธิภาพและมีคู่มือการดำเนินงานบริหารสินทรัพย์ การควบคุมภายใน โดยมีระบบตรวจสอบภายในที่มีความอิสระและมีประสิทธิภาพ^{๒๖๓}

(๓) การบริหารงบประมาณ คือการประสานแผนและดำเนินการตรวจสอบ ติดตาม และนิเทศให้เป็นไปตามแผนการตรวจสอบ ติดตามของสถานศึกษาโดยเฉพาะโครงการที่มีความเสี่ยงสูง การจัดทำข้อสรุปผลการตรวจสอบ ติดตามและนิเทศ พร้อมทั้งเสนอข้อปัญหาที่อาจทำให้การดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จ เพื่อเร่งแก้ไขปัญหให้ทันตามสถานการณ์ การรายงานผลการดำเนินการตรวจสอบต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปข้อมูลสารสนเทศที่ได้และจัดรายงานข้อมูลการใช้งบประมาณ ผลการดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นรายไตรมาสต่อเขตพื้นที่การศึกษา^{๒๖๔}

(๔) การบริหารการเงิน มีความซับซ้อนและมีผลกระทบทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยภายในและภายนอกก่อนในการตัดสินใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

^{๒๖๒} สทนากลุ่มเฉพาะ พระราชพุทธิวรารณ (ประเทือง อาภาธโร), ผู้จัดการโรงเรียนวินิตศึกษา จังหวัดลพบุรี, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๖๓} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปริยัติวิโรปการ (ประศักดิ์ อคคปณโณ), ผู้จัดการโรงเรียนวัดชัยพฤกษ์ มาลา กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๖๔} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาอำนาจ ปวทุฒโน ดร., วัดมหาพฤฒาราม กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ของการจัดการงานการเงิน ผู้บริหารจึงต้องยึดหลัก ๓ ประการ คือการหาแหล่งงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ และการปฏิบัติตามนโยบายการเงิน^{๒๖๕}

(๕) การบริหารงบประมาณ ผู้บริหารต้องเข้าใจนโยบาย อำนาจหน้าที่ และกิจกรรมในหน่วยงาน มีความรู้ระบบงบประมาณ เข้าใจระเบียบคลัง วัสดุ การเงิน มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความละเอียดรอบคอบ มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล หมั่นตรวจสอบการใช้งบประมาณอยู่เสมอ และรายงานการเงินอย่างเป็นระบบเป็นต้น^{๒๖๖}

(๖) แนวทางการปฏิบัติสำหรับผู้บริหารโรงเรียน การตรวจสอบ ติดตามการใช้งบประมาณ และผลการดำเนินงาน การจัดทำแผนการตรวจสอบการใช้จ่ายเงิน ทั้งเงินงบประมาณ และเงินนอกงบประมาณ ของสถานศึกษาให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ และแผนการใช้งบประมาณรายไตรมาส จัดทำแผนตรวจสอบ ติดตามผลการดำเนินงานตามข้อตกลงการให้บริการ ผลผลิตของสถานศึกษาให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ และแผนการใช้งบประมาณรายไตรมาส จัดทำแผนการกำกับ ตรวจสอบ ติดตามและป้องกันความเสี่ยง สำหรับโครงการที่มีความเสี่ยงสูง^{๒๖๗}

(๗) ผู้บริหารต้องรับผิดชอบในการจัดทำงบการเงิน รายงานงบการเงินของผู้ตรวจสอบบัญชี ถือเป็นเครื่องมือช่วยตรวจสอบงบการเงินของโรงเรียน ตั้งยอดบัญชีระหว่างปีงบประมาณ ทั้งการตั้งยอดภายหลังการปิดบัญชี งบประมาณปีก่อน และการตั้งยอดก่อนปิดบัญชีปีงบประมาณปีก่อน จัดทำกระดาดำการโดยปรับปรุงบัญชีเงินงบประมาณ โอนปิดบัญชีเงินนอกงบประมาณเข้าบัญชีทุน และบัญชีเงินรับฝากและเงินประกัน ตั้งยอดบัญชีสินทรัพย์ที่เป็นบัญชีวัสดุหรือบัญชีสินค้าคงเหลือ และบัญชีสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนพร้อมทั้งจัดทำใบสำคัญการลงบัญชีทั่วไปโดยใช้จำนวนเงินตามรายการหลังการปรับปรุง บันทึกเปิดบัญชีคงค้าง โดยบันทึกรายการด้านเดบิตในบัญชีแยกประเภทสินทรัพย์และค่าใช้จ่าย และบันทึกรายการด้านเครดิตในบัญชีแยกประเภทหนี้สินทุน รายได้^{๒๖๘}

^{๒๖๕} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สุภกิจ โสทัต, อาจารย์ประจำโรงเรียนเตรียมบาลีสาธิตวัดโพธิ์ กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๖๖} สทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวสาพร จันทาพูน, ผู้อำนวยการโรงเรียนมานิตวิทยา, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๖๗} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.เสรี แสงลับ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดมหาพุทธาราม จังหวัดศรีสะเกษ, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๖๘} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สัญญา ศรีวิเชียร, ผู้จัดการโรงเรียนมัธยมวัดควนวิเศษมูลนิธิ จังหวัดตรัง, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

(๘) การควบคุมพัสดุเป็นงานแขนงหนึ่งของการบริหารพัสดุ เป็นส่วนที่มีความสำคัญ คือ การควบคุมการดำเนินงานเพื่อให้พัสดุตามความต้องการ โดยมีความสัมพันธ์กับพัสดุที่มีอยู่ในขณะนั้น ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการประมาณการด้านงบประมาณ การจัดหาและการแจกจ่ายพัสดุต่อไป การควบคุมพัสดุทางบัญชีเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลต่างๆ เพื่อให้การพยากรณ์หรือการพิจารณากำหนดความต้องการเป็นไปอย่างถูกต้องและประหยัด^{๒๖๙}

(๙) การควบคุมบำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ จัดทำทะเบียนคุมทรัพย์สินให้เป็นปัจจุบัน กำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ทรัพย์สิน กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บควบคุม และเบิกจ่ายให้เป็นไปตามระบบและแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปีอย่างสม่ำเสมอทุกปี ตรวจสอบสภาพและบำรุงรักษา ซ่อมแซมทั้งก่อนและหลังการใช้งาน สำหรับทรัพย์สินที่มีสภาพไม่สามารถใช้งานได้ ให้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นพิจารณาและทำการจำหน่ายหรือขอรื้อถอน กรณีเป็นสิ่งปลูกสร้าง^{๒๗๐}

สรุปได้ว่า การบริหารงบประมาณ ผู้บริหารควรจัดการวางแผนงบประมาณ โดยจัดทำแผนกลยุทธ์ กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย นอกจากนั้น ควรจะคำนวณต้นทุนกิจกรรม โดยวิธีคำนวณต้นทุนในแต่ละกิจกรรมและต้นทุนต่อหน่วยผลผลิตอย่างถูกต้อง การจัดซื้อ การจัดจ้าง ระบบการจัดซื้อจัดจ้าง โดยจัดซื้อจัดจ้างที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้

ผู้บริหารต้องรับผิดชอบในการจัดทำงบการเงิน รายงานงบการเงินของผู้ตรวจสอบบัญชี จะถือเป็นเครื่องมือช่วยตรวจสอบงบการเงินของโรงเรียน ตั้งยอดบัญชีระหว่างปีงบประมาณ ทั้งการตั้งยอดภายหลังการปิดบัญชี งบประมาณปีก่อน และการตั้งยอดก่อนปิดบัญชีปีงบประมาณปีก่อน จัดทำกระดาดำการโดยปรับปรุงบัญชีเงินงบประมาณ โอนปิดบัญชีเงินนอกงบประมาณเข้าบัญชีทุน และบัญชีเงินรับฝากและเงินประกัน ตั้งยอดบัญชีสินทรัพย์ที่เป็นบัญชีวัสดุหรือบัญชีสินค้าคงเหลือ และบัญชีสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนพร้อมทั้งจัดทำใบสำคัญการลงบัญชีทั่วไปโดยใช้จำนวนเงินตามรายการหลังการปรับปรุง บันทึกเปิดบัญชีคงค้าง โดยบันทึกรายการด้านเดบิตในบัญชีแยกประเภทสินทรัพย์และค่าใช้จ่าย และบันทึกรายการด้านเครดิตในบัญชีแยกประเภทหนี้สินทุน รายได้

การควบคุมทางการเงินงบประมาณ โดยกำหนดรายการโครงสร้าง มีเอกสารหลักฐานที่จำเป็น มีระบบควบคุมการเบิกจ่ายและการบริหารจัดการงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน เป็นการนำเสนอข้อมูลทางการเงินเพื่อแสดงฐานะทางการเงินของ

^{๒๖๙} สทนากลุ่มเฉพาะ นายเรืองฤทธิ์ อนุพันธ์พงศ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนเมตตาศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๗๐} สทนากลุ่มเฉพาะ นายพิพัฒน์ เสนาพิทักษ์กุล, ผู้อำนวยการโรงเรียนสมานคุณวิทยา, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

โรงเรียน การบริหารสินทรัพย์ โดยมีระบบการบริหารสินทรัพย์ที่มีประสิทธิภาพ และมีคู่มือการดำเนินงานบริหารสินทรัพย์ การควบคุมภายใน โดยมีระบบตรวจสอบภายในที่มีความอิสระและมีประสิทธิภาพ การควบคุมบำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ จัดทำทะเบียนคุมทรัพย์สินให้เป็นปัจจุบัน กำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ทรัพย์สิน กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บควบคุม และเบิกจ่ายให้เป็นไปตามระบบและแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปีอย่างสม่ำเสมอทุกปี ตรวจสอบสภาพและบำรุงรักษา ซ่อมแซมทั้งก่อนและหลังการใช้งาน สำหรับทรัพย์สินที่มีสภาพไม่สามารถใช้งานได้ ให้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นพิจารณาและทำการจำหน่ายหรือขอรื้อถอน กรณีเป็น สิ่งปลูกสร้าง

๓. การบริหารบุคคล

ประเด็นคำถามว่า “โรงเรียนการกุศลของวัดผู้บริหารมีแนวทางปฏิบัติอย่างไรบ้างด้านบุคลากร” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้บริหาร เป็นผู้กำหนดทิศทาง วิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่มุ่งเน้นคุณภาพผู้เรียน และมีการสื่อสารทิศทาง วิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ และสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นบุคลากรให้มีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีมส่งเสริมให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ ^{๒๗๑}

(๒) การบริหารบุคคลต้องมีมุมมองเชิงระบบการบริหารจัดการโรงเรียน ผู้บริหารควรจะสร้างระบบบริหารจัดการที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับแผนการปฏิบัติงานภายในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง มีกระบวนการเป็นตัวชี้วัดการทำงานทั้งเชิงรับและเชิงรุกให้มีความสอดคล้องกับการบริหารจัดการทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ^{๒๗๒}

(๓) ผู้บริหารและครู ควรจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาการบริหารวิชาการ โดยการส่งเสริมการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีการเรียนการสอน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน รวมทั้งการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในและภายนอก เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการให้แก่คณะครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ภายในโรงเรียน ตามหลักการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ด้ายกฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายและสิ่งแวดล้อมเป็นต้น ^{๒๗๓}

^{๒๗๑} สনทนากลุ่มเฉพาะ พระราชพุทธิวรารณ (ประเทือง อาภาธโร), ผู้จัดการโรงเรียนวินิตศึกษา จังหวัดลพบุรี, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๗๒} สনทนากลุ่มเฉพาะ พระปริยัติวิโรปการ (ประศักดิ์ อดิคุปณโณ), ผู้จัดการโรงเรียนวัดชัยพฤกษ์ มาลา กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๗๓} สনทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาอำนาจ ปวทุฒโน ดร., วัดมหาพฤฒาราม กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

(๔) การบริหารบุคคลควรจะมีการแบ่งงานกันทำแต่ละฝ่ายงาน เพื่อส่งเสริมความสามารถ ความมั่นใจ และความถูกต้องแม่นยำ ช่วยให้ผลผลิตของงานเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งการบริหารงานจำเป็นต้องมีการสั่งการ คำสั่งหรือกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นลายลักษณ์อักษรวางไว้เพื่อให้ผู้ปฏิบัติรับทราบและปฏิบัติตาม^{๒๗๔}

(๕) การบริหารบุคคล เป็นเรื่องเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียน เพื่อให้บุคลากรมาปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการจัดแบ่งหน่วยงานที่กำหนดเอาไว้^{๒๗๕}

(๖) การให้คุณค่ากับคณะครู บุคลากร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการบริหารโรงเรียนเพื่อแสดงถึงจุดแข็งในมองเห็นคุณค่าของคณะครูและบุคลากร โดยการสร้างความผูกพัน สร้างความพึงพอใจ สร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรทุกฝ่าย จัดสภาพแวดล้อมการทำงานในโรงเรียน โดยการเพิ่มสวัสดิการ ฯลฯ ที่มีความจำเป็นพื้นฐานให้แก่บุคลากรในโรงเรียนอย่างเหมาะสม^{๒๗๖}

(๗) การบริหารบุคคลเน้นหลักคุณธรรม มีความคงเส้นคงวา ไม่มีอคติ ไม่เห็นแก่หน้าใคร เน้นหลักการ ยึดถือผลงานเป็นหลัก หลักการนี้ถือเอาความรู้ความสามารถ การปฏิบัติตน และผลการทำงานเป็นเครื่องวัดความดี ความชอบ โดยไม่เอาความรู้สึกรู้สึกหรือความรู้สึกมักคั่น ส่วนตนเป็นตัวกำหนด^{๒๗๗}

(๘) กระบวนการบริหารงานบุคคลมีความชัดเจน และเป็นที่รับรู้รับทราบโดยบุคลากรทุกคนขององค์กร กระบวนการนี้ถือเป็นกติกาที่ทุกคนรับรู้รับทราบ เช่น ความชัดเจนเรื่องการประเมินผล กระบวนการทางวินัยกระบวนการพิจารณาแต่งตั้งโยกย้าย เป็นต้น^{๒๗๘}

(๙) ตำแหน่งที่การทำงานของหน่วยงานทางการศึกษา ได้แก่ ครู ผู้ช่วยครู อาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ นอกจากนั้น ตำแหน่งหน้าที่การทำงานของผู้บริหาร

^{๒๗๔} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สุภกิจ โสทัต, อาจารย์ประจำโรงเรียนเตรียมบาลีสาธิตวัดโพธิ์ฯ กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๗๕} สทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวสาพร จันทาพูน, ผู้อำนวยการโรงเรียนมานิตวิทยา, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๗๖} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.เสรี แสงลับ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดมหาพุทธาราม จังหวัดศรีสะเกษ, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๗๗} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สัญญา ศรีวิเชียร, ผู้จัดการโรงเรียนมัธยมวัดควนวิเศษมูลนิธิ จังหวัดตรัง, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๗๘} สทนากลุ่มเฉพาะ นายเรืองฤทธิ์ อนุพันธ์พงศ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนเมตตาศึกษาฯ จังหวัดเชียงใหม่, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

สถานศึกษา ได้แก่ รองผู้อำนวยการ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองอธิการบดี และอธิการบดี^{๒๗๙}

สรุปได้ว่า การบริหารงานบุคคล เป็นผู้กำหนดทิศทาง วิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่มุ่งเน้นคุณภาพผู้เรียน และมีการสื่อสารทิศทาง วิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ และสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นบุคลากรให้มีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีมส่งเสริมให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ ผู้บริหารและครู ในโรงเรียน ควรจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาการบริหารวิชาการ โดยการส่งเสริมการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีการเรียนการสอน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน รวมทั้งการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในและภายนอก เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการให้แก่คณะครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ภายในโรงเรียน ตามหลักการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ด้วยกฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายและสิ่งแวดล้อมเป็นต้น

การบริหารบุคคลต้องมีมุมมองเชิงระบบการบริหารจัดการโรงเรียน ผู้บริหารควรสร้างการบริหารบุคคล เป็นเรื่องเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียน เพื่อให้บุคลากรมาปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการจัดแบ่งหน่วยงานที่กำหนดเอาไว้ การบริหารบุคคล เน้นหลักคุณธรรม มีความคงเส้นคงวา ไม่มีอคติ ไม่เห็นแก่หน้าใคร เน้นหลักการ ยึดถือผลงานเป็นหลัก หลักการนี้ถือเอาความรู้ความสามารถ การปฏิบัติตน และผลการทำงานเป็นเครื่องวัดความดี ความชอบ โดยไม่เอาความรู้สึกหรือความรู้สึกมักคั่น ส่วนตนเป็นตัวกำหนด

ตำแหน่งที่การงานของหน่วยงานทางการศึกษา ได้แก่ ครู ผู้ช่วยครู อาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ นอกจากนั้น ตำแหน่งหน้าที่การงานของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ รองผู้อำนวยการ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองอธิการบดี และอธิการบดี

๔. การบริหารทั่วไป

ประเด็นคำถามว่า “โรงเรียนการกุศลของวัดผู้บริหารมีนโยบายดำเนินการอย่างไรบ้างด้านการบริหารทั่วไป” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

(๑) การบริหารงานโรงเรียนในรูปแบบของคณะกรรมการ การบริหารงานโรงเรียนอยู่ภายใต้สภาโรงเรียนราษฎร์ของวัด เพื่อการกุศลเดียวกัน เพื่อให้เป็นเอกภาพและสามารถช่วยเหลือกัน

^{๒๗๙} สทนทากลุ่มเฉพาะ นายพิพัฒน์ เสนาพิทักษ์กุล, ผู้อำนวยการโรงเรียนสมานคุณวิทยา, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ได้ สำหรับงานวิชาการต้องการพัฒนาทั้ง ๔ ด้าน คือด้านจริยศึกษา ด้านพลศึกษา ด้านการงานและอาชีพ ด้านการเรียนการสอนหลักสูตรใหม่^{๒๘๐}

(๒) วัตถุประสงค์การบริหารทั่วไป เพื่อจัดตั้งเป็นศูนย์รวมโรงเรียนเพื่อการกุศลและส่งเสริมพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เพื่อทำหน้าที่ประสานงานระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันดำเนินการ กำหนดนโยบายและพัฒนาคุณภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อร่วมมือกันดำเนินงานตามโครงการที่จัดขึ้นร่วมกัน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาโรงเรียน การส่งเสริมกิจกรรมพระพุทธศาสนา พิจารณาเสนอแนวทางความคิดเห็นและปัญหาที่เกิดขึ้นแก่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน^{๒๘๑}

(๓) สภาพการบริหารของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เป็นโรงเรียนเอกชนที่วัดเป็นเจ้าของ และมีเจ้าอาวาสเป็นผู้รับใบอนุญาตโดยตำแหน่ง การบริหารโรงเรียนอยู่ในรูปของคณะกรรมการอำนวยการ กรรมการบริหารโรงเรียน ผู้จัดการ ผู้อำนวยการ การจัดการศึกษาแบบให้เปล่า โดยไม่เก็บค่าธรรมเนียมการเรียน รัฐให้การอุดหนุนค่า ใช้จ่ายรายหัวนักเรียน^{๒๘๒}

(๔) การบริหารงานธุรการเป็นงานบริการและสนับสนุนการเรียนการสอน เพื่อการบริการงานภายในโรงเรียนให้มีความคล่องตัว ส่งผลให้การเรียนการสอนเป็นไปตามเป้าหมาย เช่น การวางแผน การบริหารงานธุรการ การบริหารงานพัสดุ การบริหารการเงินและบัญชี ตลอดจนการบริหารงานทะเบียนสถิติ เป็นต้น^{๒๘๓}

(๕) การบริหารโรงเรียนการกุศลของวัด ที่วัดหรือมูลนิธิได้จัดตั้งขึ้น เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเด็กและเยาวชนในชุมชนท้องถิ่น บางโรงเรียนก็มีนักเรียนเฉพาะชายล้วน หรือเฉพาะหญิงล้วน บางโรงเรียนมีนักเรียน ทั้งพระภิกษุ สามเณร และเด็กนักเรียน นอกจากนั้น โรงเรียนการกุศลของวัดเป็นการสงเคราะห์ทุนแก่เด็กและเยาวชน โดยพระสังฆาธิการให้การสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน ผู้กำลังศึกษาทั่วประเทศ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษาเป็นต้น^{๒๘๔}

^{๒๘๐} สทนากลุ่มเฉพาะ พระราชพุทธิวรารณ (ประเทือง อาภาธโร), ผู้จัดการโรงเรียนวินิตศึกษาฯ จังหวัดลพบุรี, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๘๑} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปริยัติวิโรปการ (ประศักดิ์ อคคพลโย), ผู้จัดการโรงเรียนวัดชัยพฤกษ์ มาลา กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๘๒} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาอำนาจ ปวฑฒโน ดร., วัดมหาพฤฒาราม กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๘๓} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สุภกิจ โสพัฑ, อาจารย์ประจำโรงเรียนเตรียมบาลีสาธิตวัดโพธิ์ กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๘๔} สทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวสาพร จันทาพูน, ผู้อำนวยการโรงเรียนมานิตวิทยา, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

(๖) กระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพที่ใช้หลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจรโดยให้สถานศึกษาต้องร่วมกันวางแผนและดำเนินการตามแผน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา การตรวจสอบสถานศึกษาจะต้องร่วมกันตรวจสอบเพื่อพัฒนาปรับปรุงให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา^{๒๘๕}

(๗) การบริหารสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนต้องปรับปรุงให้เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพ เช่น บริเวณโรงเรียนต้องสวยงามร่มรื่น มีที่นั่งเล่น ที่ปลอดภัย ปลอดภัยจากฝุ่นละอองหรือแสงแดดจัด ทางเดินปลอดภัยจากอุบัติเหตุ สนามกีฬาและสนามเด็กเล่นมีการป้องกันอุบัติเหตุ มีระบบการจัดเก็บขยะและบำบัดน้ำเสีย โรงอาหารถูกหลักสุขาภิบาล มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาดและเพียงพอ ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอและระบายอากาศดี ไม่มีแหล่งเพาะพันธุ์ยุง มีห้องน้ำสะอาดเพียงพอ และอาคารได้รับการซ่อมแซมปรับปรุงให้ปลอดภัยเป็นต้น^{๒๘๖}

(๘) การบริหารทั่วไป ผู้บริหารต้องเป็นนักวางแผน และกำหนดนโยบายที่ดี เป็นผู้ตัดสินใจและวินิจฉัยสั่งการที่ดี มีความรู้ และบริหารระบบสารสนเทศที่ทันสมัย เป็นผู้ที่มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร รู้จักมอบอำนาจ และความรับผิดชอบแก่ผู้ที่เหมาะสม มีความคล่องแคล่ว ว่องไว และตื่นตัวอยู่เสมอ มีความรับผิดชอบงานสูง ไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรค กำกับติดตามและประเมินผล^{๒๘๗}

(๙) การบริหารอาคารสถานที่ เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารมีหน้าที่ดูแลรักษาทั้งการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์อาคารสถานที่ที่เหมาะสมสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า ตบแต่งสร้างบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย สะอาด สดชื่น ร่มรื่น สวยงาม เป็นสถานที่สัปปายะแก่บุคลากรทั้งภายในและภายนอก ซึ่งขอบข่ายของการบริหารอาคารสถานที่ ได้แก่ การก่อสร้างอาคารสถานที่ การใช้สอยอาคารสถานที่ การบำรุงรักษา และการควบคุมดูแลอาคารสถานที่เป็นต้น^{๒๘๘}

สรุปได้ว่า การบริหารงานทั่วไป ผู้บริหารต้องเป็นนักวางแผน และกำหนดนโยบายที่ดี เป็นผู้ตัดสินใจและวินิจฉัยสั่งการที่ดี มีความรู้ และบริหารโดยใช้ระบบสารสนเทศที่ทันสมัย เป็นผู้ที่มี

^{๒๘๕} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.เสรี แสงลับ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดมหาพุทธาราม จังหวัดศรีสะเกษ, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๘๖} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สัญญา ศรีวิเชียร, ผู้จัดการโรงเรียนมัธยมวัดควนวิเศษมูลนิธิ จังหวัดตรัง, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๘๗} สทนากลุ่มเฉพาะ นายเรืองฤทธิ์ อนุพันธ์พงศ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนเมตตาศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๘๘} สทนากลุ่มเฉพาะ นายพิพัฒน์ เสนาพิทักษ์กุล, ผู้อำนวยการโรงเรียนสมานคุณวิทยา, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร รู้จักมอบอำนาจ และความรับผิดชอบแก่ผู้ที่เหมาะสม มีความคล่องแคล่ว ว่องไว และตื่นตัวอยู่เสมอ มีความรับผิดชอบงานสูง ไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรค กำกับติดตามและประเมินผล สภาพการบริหารของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเป็นโรงเรียนเอกชนที่วัดเป็นเจ้าของ และมีเจ้าอาวาสเป็นผู้รับใบอนุญาตโดยตำแหน่ง การบริหารโรงเรียนอยู่ในรูปของคณะกรรมการอำนวยการ กรรมการบริหารโรงเรียน ผู้จัดการ ผู้อำนวยการ การจัดการศึกษาแบบให้เปล่า โดยไม่เก็บค่าธรรมเนียมการเรียน รัฐให้การอุดหนุนค่า ใช้จ่ายรายหัวนักเรียน

การบริหารโรงเรียนการกุศลของวัด ที่วัดหรือมูลนิธิได้จัดตั้งขึ้น เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเด็กและเยาวชนในชุมชนท้องถิ่น บางโรงเรียนก็มีนักเรียนเฉพาะชายล้วน หรือเฉพาะหญิงล้วน บางโรงเรียนมีนักเรียน ทั้งพระภิกษุ สามเณร และเด็กนักเรียน นอกจากนี้ โรงเรียนการกุศลของวัดเป็นการสงเคราะห์ทุนแก่เด็กและเยาวชน โดยพระสังฆาธิการให้การสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน ผู้กำลังศึกษาทั่วประเทศ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา และมีธยมศึกษาเป็นต้น การบริหารสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนต้องปรับปรุงให้เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพ เช่น บริเวณโรงเรียนต้องสวยงามร่มรื่น มีที่นั่งเล่น ที่ปลอดภัย ปลอดภัยจากฝุ่นละอองหรือแสงแดดจัดทางเดินปลอดภัยจากอุบัติเหตุ สนามกีฬาและสนามเด็กเล่นมีการป้องกันอุบัติเหตุ มีระบบการจัดเก็บขยะและบำบัดน้ำเสีย โรงอาหารถูกหลักสุขาภิบาล มีน้ำดื่มน้ำใช้ที่สะอาดและเพียงพอ ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอและระบายอากาศดี ไม่มีแหล่งเพาะพันธุ์ยุง มีห้องน้ำสะอาดเพียงพอ และอาคารได้รับการซ่อมแซมปรับปรุงให้ปลอดภัยเป็นต้น

การบริหารงานอาคารสถานที่ เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารมีหน้าที่ดูแลรักษาทั้งการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์อาคารสถานที่ให้เหมาะสมสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า ตบแต่งสร้างบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย สะอาด สดชื่น ร่มรื่น สวยงาม เป็นสถานที่สัปปายะแก่บุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ซึ่งขอบข่ายของการบริหารงานอาคารสถานที่ ได้แก่ การก่อสร้างอาคารสถานที่ การใช้สอยอาคารสถานที่ การบำรุงรักษา และการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ เป็นต้น

๔.๓.๒ การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

ผู้วิจัย ได้สนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อศึกษาข้อมูลการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นการใช้อำนาจทางการเมืองการปกครองเชิงรัฐประศาสตร์ เพื่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระบบราชการที่โปร่ง เพื่อเป็นเครื่องมือตรวจสอบการบริหารจัดการของชาติ ซึ่งตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ประกอบด้วยหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความ

โปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า นอกจากนั้นแล้ว ผู้บริหารตามหลักธรรมาภิบาลต้องมีวิสัยทัศน์แสดงถึงความเป็นประชาธิปไตย ทั้งความคิดเห็น ความร่วมมือ ความรับผิดชอบ ความโปร่งใส ความชอบธรรม และความยุติธรรมเป็นต้น โดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก เพื่อความเจริญก้าวหน้าที่ยั่งยืนในครอบครัว กลุ่มคน ชุมชนท้องถิ่น องค์กร หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นต้น ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นคำถามตามลำดับขั้นตอน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. หลักนิติธรรม

ประเด็นคำถามว่า “ผู้บริหารมีกำหนดกฎระเบียบวินัยอย่างไรบ้างเพื่อบริหารจัดการโรงเรียนตามหลักนิติธรรม” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) หลักนิติธรรมควรจะมีการจัดทำแผนประจำปีให้สอดคล้องกับนโยบายการบริหารโรงเรียนกุศลของวัด และมีการกำหนดเกณฑ์การเรียนการสอนที่เหมาะสม ประเมินผลงานทางวิชาการของครู^{๒๘๙}

(๒) หลักนิติธรรมควรจะมีมาตรการป้องกันการทำทุจริตคอร์รัปชัน ควรจะพิจารณากระบวนการดำเนินการให้รอบคอบที่เกี่ยวข้องกับกฎระเบียบ กฎหมายและสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นควรจะมีการกำหนดเรื่องการจัดซื้อ จัดจ้าง ให้มีความเหมาะสม เน้นมีประสิทธิภาพ^{๒๙๐}

(๓) หลักนิติธรรมควรส่งเสริมบุคลากรภายในโรงเรียนให้ได้รับการยกระดับความรู้ความสามารถ มีความเข้าใจสิทธิหน้าที่การงานชัดเจน รวมทั้งมีการกำหนดเป้าหมายการทำงานมาตรฐานชีวิตอย่างชัดเจน^{๒๙๑}

(๔) หลักนิติธรรมควรจะมีการรับสมัครบุคลากรทั้งครู เจ้าหน้าที่ และนักเรียนตามกฎระเบียบ ปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน โดยมีการเลือกปฏิบัติ^{๒๙๒}

^{๒๘๙} สทนากลุ่มเฉพาะ พระราชพุทธิวรารณ (ประเทือง อาภาธโร), ผู้จัดการโรงเรียนวินิตศึกษา จังหวัดลพบุรี, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๙๐} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปริยัติวิโรปการ (ประศักดิ์ อคคปณโณ), ผู้จัดการโรงเรียนวัดชัยพฤกษ์ มาลา กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๙๑} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาอำนาจ ปวทุฒโน ดร., วัดมหาพฤฒาราม กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๙๒} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สุภกิจ โสทัต, อาจารย์ประจำโรงเรียนเตรียมบาลีสาธิตวัดโพธิ์ กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

(๕) ความยุติธรรมมีความเสมอภาคไม่ลำเอียงในการปฏิบัติต่อผู้ได้บังคับบัญชา การให้รางวัลหรือการลดโทษ ซึ่งตรงกับหลักการบริหารคือเว้นจากอคติ เว้นจากการลำเอียงอันเป็นเหตุให้เสียความเป็นธรรม อันเนื่องมาจากความรักใคร่กัน ไม่ชอบกัน เนื่องจากความเกลียดหรือความกลัว บุคคลใดล่วงละเมิดความยุติธรรมเพราะอคติ ยศของบุคคลนั้นย่อมเสื่อมลง บุคคลใดไม่ล่วงละเมิดความยุติธรรมเพราะอคติ ยศของบุคคลนั้นย่อมบริบูรณ์เป็นต้น^{๒๙๓}

(๖) วินัย เป็นกฎระเบียบที่สำคัญอย่างยิ่งให้บุคลากรได้ประพฤติปฏิบัติตามอย่างมีเหตุผลตลอดจนการแก้ไขความประพฤติของบุคลากรให้ตั้งอยู่ในกฎระเบียบที่ดีงาม ทั้งการกำกับดูแล การให้คำแนะนำ การดำเนินคดี และการลงโทษ ดังนั้น วินัย คือคุณลักษณะที่มีอยู่ภายในจิตใจของบุคคลที่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้ประพฤติตามที่สังคมกำหนดไว้ โดยไม่ถือว่าเป็นการบังคับให้กระทำ^{๒๙๔}

(๗) รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ^{๒๙๕}

(๘) ผู้บริหารต้องรู้จักติดตามและประเมินผลงาน การรายงานเพื่อให้ทราบผลการปฏิบัติงานในแต่ละโครงการ ของแต่ละบุคคล และคณะบุคคลผู้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่ รับผิดชอบไปปฏิบัติงานในระดับต่างๆ เป็นระยะๆ เพื่อให้สามารถทราบปัญหา และเพื่อพิจารณา วินิจฉัยแก้ไข ปัญหาปัจจุบัน และป้องกันปัญหาในอนาคต^{๒๙๖}

(๙) หลักนิติธรรม เป็นการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัย และเป็นธรรมแก่บุคลากรในโรงเรียน ประชาชนยอมรับ และสังคมพร้อมใจปฏิบัติตามได้ โดยถือว่าเป็นการบริหารงานภายใต้กฎหมายเดียวกัน ไม่ใช่ตามอำเภอใจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น^{๒๙๗}

^{๒๙๓} สทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวสาพร จันทาพูน, ผู้อำนวยการโรงเรียนมานิตวิทยา, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๙๔} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.เสรี แสงลับ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดมหาพุทธาราม จังหวัดศรีสะเกษ, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๙๕} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สัณญา ศรีวิเชียร, ผู้จัดการโรงเรียนมัธยมวัดควนวิเศษมูลนิธิ จังหวัดตรัง, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๙๖} สทนากลุ่มเฉพาะ นายเรืองฤทธิ์ อนุพันธ์พงศ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนเมตตาศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๙๗} สทนากลุ่มเฉพาะ นายพิพัฒน์ เสนาพิทักษ์กุล, ผู้อำนวยการโรงเรียนสมานคุณวิทยา, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

สรุปได้ว่า หลักนิติธรรม ผู้บริหารต้องรู้จักติดตามและประเมินผลงาน การรายงาน เพื่อให้ทราบผลการปฏิบัติงานในแต่ละโครงการ ของแต่ละบุคคล และคณะบุคคลผู้รับมอบหมาย อำนาจหน้าที่ รับผิดชอบไปปฏิบัติงานในระดับต่างๆ เป็นระยะๆ เพื่อให้สามารถทราบปัญหา และเพื่อพิจารณา วินิจฉัยแก้ไขปัญหาล่าสุด และป้องกันปัญหาในอนาคต หลักนิติธรรม เป็นการกำหนด กฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัย และเป็นธรรมแก่บุคลากรในโรงเรียน ประชาชนยอมรับ และ สังคมพร้อมใจปฏิบัติตามได้ โดยถือว่าการบริหารงานภายใต้กฎหมายเดียวกัน ไม่ใช่ตามอำเภอใจ ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น

หลักนิติธรรมควรส่งเสริมบุคลากรภายในโรงเรียนให้ได้รับการยกระดับความรู้ ความสามารถ มีความเข้าใจสิทธิหน้าที่การงานชัดเจน รวมทั้งมีการกำหนดเป้าหมายการทำงาน มาตรฐานชีวิตอย่างชัดเจน หลักนิติธรรมควรจะมีการรับสมัครบุคลากรทั้งครู เจ้าหน้าที่ และนักเรียน ตามกฎระเบียบ ปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน โดยมีการเลือกปฏิบัติ ความยุติธรรมมีความเสมอภาค ไม่ลำเอียงในการปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชา การให้รางวัลหรือการลดโทษ ซึ่งตรงกับหลักการบริหารคือ เว้นจากอคติ เว้นจากการลำเอียงอันเป็นเหตุให้เสียความเป็นธรรม อันเนื่องมาจากความรักใคร่กัน ไม่ชอบ กัน เนื่องจากความเกลียดหรือความกลัว บุคคลใดล่วงละเมิดความยุติธรรมเพราะอคติ ยศของบุคคลนั้นย่อม เสื่อมลง บุคคลใดไม่ล่วงละเมิดความยุติธรรมเพราะอคติ ยศของบุคคลนั้นย่อมบริบูรณ์เป็นต้น

รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ พอเพียงและมีประสิทธิภาพ

๒. หลักคุณธรรม

ประเด็นคำถามว่า “ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อบุคลากรครูอย่างไรบ้างเพื่อประโยชน์ บริหารจัดการโรงเรียนตามหลักคุณธรรม” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อประโยชน์เป็นแนวทาง ในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) หลักคุณธรรมควรจะมีการจัดให้มีระบบทดสอบการศึกษาให้มีความยุติธรรมแก่ ผู้เรียน ส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบร่วมกัน ส่งเสริมให้มีการสอดแทรกคุณธรรมใน การเรียนการสอน รมณรงค์ให้ครู นักเรียน รับรู้เรื่องสื่อลามก ยาเสพติด และเกมส์ออนไลน์^{๒๙๘}

^{๒๙๘} สทนากลุ่มเฉพาะ พระราชพุทธวรารณ (ประเทือง อาภาโร), ผู้จัดการโรงเรียนวินิตศึกษา จังหวัดลพบุรี, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

(๒) หลักคุณธรรมควรส่งเสริมครู นักเรียนให้ป้องกันโรคร้าย โรคระบาด และโรคอื่นๆ รวมทั้งส่งเสริมให้ครู นักเรียนจัดกิจกรรมพิเศษเสริมตามวิชาที่สอนประจำ เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงความรู้ความสามารถ^{๒๙๙}

(๓) หลักคุณธรรมควรมีแนวทางปฏิบัติระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองนักเรียน ได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความเข้าใจในการเรียนการสอนอย่างเปิดเผย เพื่อสร้างความสามัคคี รวมทั้งปัญหาอุปสรรคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตามควรจะให้บุคลากรภายในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วยทุกครั้ง^{๓๐๐}

(๔) หลักคุณธรรมควรมีการพัฒนาธรรมองค์กรที่ประกอบด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต บำเพ็ญประโยชน์ส่วนรวม มีจิตอาสาพัฒนาสังคม เน้นจิตสำนึกในบุญกุศลปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน มีการจัดสรรงบประมาณตามความจำเป็นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอย่างพอเพียง^{๓๐๑}

(๕) ควรจะมีระบบคุณธรรมปรับใช้กับการบริหารงาน เน้นการจัดทำหลักฐานข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับทะเบียน ประวัติ ผลงานของโรงเรียนการกุศลของวัดให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ แนวทางปฏิบัติ การพิจารณาความดีความชอบแก่บุคลากรทุกฝ่ายอย่างชัดเจน^{๓๐๒}

(๖) ควรจะมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมพิเศษให้แก่เด็กนักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง สอนนักเรียนให้อ่านออก เขียนได้ คิดเป็น สามารถประยุกต์หลักธรรมมาใช้ดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมกับอายุ^{๓๐๓}

(๗) การบริหารตน คือกระบวนการที่มีส่วนสำคัญ จงเตือนตนด้วยตนเอง คือการใช้สติมอด้านใน เมื่อรู้จักตนทั้งในข้อดีและข้อด้อยแล้วก็จะส่งผลให้การบริหารตนเกิดผลสมบูรณ์ได้ ดังนั้น ผู้บริหารควรมีความสุจริต กล่าวคือกายสุจริต หมายถึงความสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้องประพฤติ

^{๒๙๙} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปริยัติวิโรปการ (ประศักดิ์ อคคปณโณ), ผู้จัดการโรงเรียนวัดชัยพฤกษ์ มาลา กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๐๐} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาอำนาจ ปวฑฒโน ดร., วัดมหาพฤฒาราม กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๐๑} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สุภกิจ โสทัต, อาจารย์ประจำโรงเรียนเตรียมบาลีสาธิตวัดโพธิ์ กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๐๒} สทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวสาพร จันทาพูน, ผู้อำนวยการโรงเรียนมานิตวิทยา, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๐๓} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.เสรี แสงลับ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดมหาพุทธาราม จังหวัดศรีสะเกษ, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ชอบด้วยกาย วชิรสุจริต หมายถึงความสุจริตทางวาจาพูดสิ่งที่ตั้งามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยวาจา มโนสุจริต หมายถึงความสุจริตทางใจคิดสิ่งที่ตั้งามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยใจ^{๓๐๔}

(๘) ผู้บริหาร ต้องใช้ความเที่ยงตรง ใช้หลักคุณธรรม จดเว้นไม่ประพฤติสิ่งที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม โดยต้องละเว้นอคติ ๔ คือ ลำเอียงเพราะรักใคร่ ชอบพอคนนี้มากกว่าคนโน้น เรียกว่าฉันทาคติ ลำเอียงเพราะไม่ชอบ โกรธ เรียกว่าโทสาคติ ลำเอียงเพราะความง้อเขาเบาปัญญาของตนเองโดยไม่รู้จริง เรียกว่า โมหาคติ ลำเอียงเพราะกลัว เช่น กลัวอำนาจ กลัวอิทธิพลเป็นต้น เรียกว่าภยาคติ^{๓๐๕}

(๙) หลักคุณธรรม หมายถึงการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยการส่งเสริมบุคลากรภายในโรงเรียนให้ยึดถือหลักคุณธรรมประจำใจเพื่อปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาตนให้มีความซื่อสัตย์จริง มีความขยันอดทน เคารพระเบียบวินัย ตั้งใจประกอบอาชีพสุจริต^{๓๐๖}

สรุปได้ว่า หลักคุณธรรม ผู้บริหารต้องใช้ความเที่ยงตรง ใช้หลักคุณธรรม จดเว้นไม่ประพฤติสิ่งที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม โดยต้องละเว้นอคติ ๔ คือ ลำเอียงเพราะรักใคร่ ชอบพอคนนี้มากกว่าคนโน้น เรียกว่าฉันทาคติ ลำเอียงเพราะไม่ชอบ โกรธ เรียกว่าโทสาคติ ลำเอียงเพราะความง้อเขาเบาปัญญาของตนเองโดยไม่รู้จริง เรียกว่า โมหาคติ ลำเอียงเพราะกลัว เช่น กลัวอำนาจ กลัวอิทธิพลเป็นต้น เรียกว่าภยาคติ หลักคุณธรรมควรส่งเสริมครู นักเรียนให้ป้องกันโรคภัย โรคระบาด และโรคอื่นๆ รวมทั้งส่งเสริมให้ครู นักเรียนจัดกิจกรรมพิเศษเสริมตามวิชาที่สอนประจำ เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงความรู้ความสามารถ

การบริหารตน คือกระบวนการที่มีส่วนสำคัญ จงเตือนตนด้วยตนเอง คือการใช้สติมองด้านใน เมื่อรู้จักตนทั้งในข้อดีและข้อด้อยแล้วก็จะส่งผลให้การบริหารตนเกิดผลสมบูรณ์ได้ ดังนั้น ผู้บริหารควรจะมี ความสุจริต กล่าวคือกายสุจริต หมายถึงความสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ตั้งามถูกต้องประพฤติชอบด้วยกาย วชิรสุจริต หมายถึงความสุจริตทางวาจาพูดสิ่งที่ตั้งามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยวาจา มโนสุจริต หมายถึงความสุจริตทางใจคิดสิ่งที่ตั้งามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยใจ ควรจะมีระบบคุณธรรมปรับใช้กับการบริหารงาน เน้นการจัดทำหลักฐานข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับทะเบียน ประวัติ ผลงานของ

^{๓๐๔} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สัญญา ศรีวิเชียร, ผู้จัดการโรงเรียนมัธยมวัดควนวิเศษมูลนิธิ จังหวัดตรัง, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๐๕} สทนากลุ่มเฉพาะ นายเรืองฤทธิ์ อนุพันธ์พงศ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนเมตตาศึกษา จังหวัด เชียงใหม่, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๐๖} สทนากลุ่มเฉพาะ นายพิพัฒน์ เสนาพิทักษ์กุล, ผู้อำนวยการโรงเรียนสมานคุณวิทยา, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

โรงเรียนการกุศลของวัดให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ แนวทางปฏิบัติ การพิจารณาความดีความชอบแก่บุคลากรทุกฝ่ายอย่างชัดเจน

หลักคุณธรรม หมายถึงการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยการส่งเสริมบุคลากรภายในโรงเรียนให้ยึดถือหลักคุณธรรมประจำใจเพื่อปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาตนให้มีความซื่อสัตย์จริงใจ มีความขยันอดทน เคารพระเบียบวินัย ตั้งใจประกอบอาชีพสุจริต

๓. หลักความโปร่งใส

ประเด็นคำถามว่า “ผู้บริหารมีความปราศจากอคติอย่างไรบ้างเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักความโปร่งใส” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) หลักความโปร่งใสควรจะมีการวางแผนทั้งเชิงรับและเชิงรุก ขั้นตอนการดำเนินการด้านวิชาการที่ชัดเจน มีการจัดทำตัวชี้วัดผลงาน ประเมินผลการเรียนการสอนตามไตรมาส มีการกำกับดูแลฐานข้อมูลการเรียนการสอนทั้งระดับนโยบาย และระดับพื้นฐานตามภูมิปัญญาท้องถิ่น^{๓๐๗}

(๒) หลักความโปร่งใสควรจะต้องมีการจัดซื้อ จัดจ้างบุคลากรภายในโรงเรียนอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน เปิดเผยข้อมูลให้แก่บุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เห็นชัด นอกจากนั้นควรจะมีการเปิดเผยการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ทราบความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง^{๓๐๘}

(๓) หลักความโปร่งใสควรจะมีการเปิดเผยการประเมินผลการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน มีการแจ้งเหตุผล กฎเกณฑ์ แนวทางการทำงานให้แก่บุคลากรได้ทราบ มีการเปิดเผยผลการประเมินการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง^{๓๐๙}

^{๓๐๗} สทนากลุ่มเฉพาะ พระราชพุทธิวรารณ (ประเทือง อาภาธโร), ผู้จัดการโรงเรียนวินิตศึกษา จังหวัดลพบุรี, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๐๘} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปริยัติวิโรปการ (ประศักดิ์ อคคปณโณ), ผู้จัดการโรงเรียนวัดชัยพฤกษ์ มาลา กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๐๙} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาอำนาจ ปวทุฒโน ดร., วัดมหาพฤฒาราม กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

(๔) หลักความโปร่งใสควรจะมีการเปิดเผยวิธีการทำงานตามขั้นตอน แนวทางปฏิบัติทั้งการรับสมัครบุคลากร นักเรียน อย่างตรงไปตรงมา มีการรายงานผลการดำเนินการประจำปี มีการเผยแพร่ฐานข้อมูลสำคัญๆ ออกสู่สาธารณชนได้ทราบ^{๓๑๐}

(๕) หลักความโปร่งใส ความไม่เห็นแก่ตัว การไม่ฉวยโอกาสเอาเปรียบเพื่อความสุขผลประโยชน์ หรือความปลอดภัยเฉพาะส่วนตน ซึ่งตรงกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา คือ ทาน การให้ บริจาค การบริจาค หรือการเสียสละเพื่อส่วนรวม^{๓๑๑}

(๖) หลักความโปร่งใส ความซื่อสัตย์สุจริต การซื่อตรง มั่นคงอยู่ในศีลธรรม รักษาสิ่งและเกียรติยศ ตลอดจนเป็นที่เชื่อถือ ไว้วางใจได้ ในเรื่องการทำงานและมีความรักดี ต่อผู้ใหญ่มากกว่าผู้ร่วมงานตลอดจนผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งตรงกับหลักอาชวัง คือความซื่อตรงต่อตนเองต่อการงาน และต่อบุคคลอื่น และมีความตั้งอยู่ในสุจริต^{๓๑๒}

(๗) หลักความโปร่งใส ความอดทน คือทนต่อความเคร่งเครียดต่างๆ ทั้งทางกายและใจ เช่น อดทนต่อความเจ็บปวด เหนื่อยอ่อน ทนต่อความทุกข์ เดือดร้อน และความยากลำบากไม่ยอมแพ้ รวมทั้งความกล้าหาญ ทั้งทางกายและทางใจ คือตระหนักถึงความกลัวแต่ก็ยังสามารถเผชิญกับอันตรายได้ด้วย ความสงบ มั่นคง ควบคุมตัวเองได้ ทั้งยังสำนึกในความรับผิดชอบที่ต้องทำการในเหตุการณ์นั้นด้วย ซึ่งตรงกับหลักขันติคือความอดทน อดกลั้น รู้จักข่มใจและห้ามใจตนเอง ทนต่อกิเลสและความทุกข์ มีสติ ควบคุมจิตใจให้คงที่อยู่ที่ตามปกติ ไม่ให้กำเริบ อ่อนไหวในเมื่อเผชิญกับยุ่งยาก ความลำบากหรือภัยอันตราย เป็นธรรมที่จะฟันฝ่าอุปสรรคไปจนจุดหมายปลายทางได้ แสดงถึงความเข้มแข็งและกล้าหาญ^{๓๑๓}

(๘) ครู อาจารย์ผู้สอนมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อการปลูกฝังจริยธรรมโรงเรียน เช่น การจัดโรงเรียนและสิ่งแวดล้อมให้อำนวยต่อการเรียนการสอน บุคลากรในสถานศึกษาเป็นตัวอย่าง ดำเนินการอบรมสั่งสอนนักเรียนทั้งนอกและในห้องเรียนไม่ขาดตอน จัดแนวปฏิบัติจริยธรรมใน

^{๓๑๐} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สุภกิจ โสทัต, อาจารย์ประจำโรงเรียนเตรียมบาลีสาธิตวัดโพธิ์ กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๑๑} สทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวสาพร จันทาพูน, ผู้อำนวยการโรงเรียนมานิตวิทยา, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๑๒} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.เสรี แสงลับ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดมหาพุทธาราม จังหวัดศรีสะเกษ, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๑๓} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สัญญา ศรีวิเชียร, ผู้จัดการโรงเรียนมัธยมวัดควนวิเศษมูลนิธิ จังหวัดตรัง, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

โรงเรียนให้สอดคล้องกับสังคมภายนอกอย่างเหมาะสม กำหนดกฎระเบียบโรงเรียนในเรื่องต่างๆ ให้สอดคล้องกับจริยธรรม^{๓๑๔}

(๙) หลักความโปร่งใส เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของบุคลากรภายในโรงเรียน โดยการปรับปรุงกลไกการทำงานของโรงเรียนให้มีความโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้^{๓๑๕}

สรุปได้ว่า หลักความโปร่งใสควรจะมีการวางแผนทั้งเชิงรับและเชิงรุก ขั้นตอนการดำเนินการด้านวิชาการที่ชัดเจน มีการจัดทำตัวชี้วัดผลงาน ประเมินผลการเรียนการสอนตามไตรมาส มีการกำกับดูแลฐานข้อมูลการเรียนการสอนทั้งระดับนโยบาย และระดับพื้นฐานตามภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักความโปร่งใส ความไม่เห็นแก่ตัว การไม่ฉวยโอกาสเอาเปรียบเพื่อความสุขผลประโยชน์ หรือความปลอดภัยเฉพาะส่วนตน ซึ่งตรงกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา คือ ทาน การให้ บริจาค การบริจาค หรือการเสียสละเพื่อส่วนรวม

หลักความโปร่งใส ความซื่อสัตย์สุจริต การซื่อตรง มั่นคงอยู่ในศีลธรรม รักษาสัจจะและเกียรติยศ ตลอดจนเป็นที่เชื่อถือ ไว้วางใจได้ ในเรื่องการทำงานและมีความรักดี ต่อผู้ใหญ่มากกว่าผู้ร่วมงานตลอดจนผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งตรงกับหลักอาชาวัช คือความซื่อตรงต่อตนเองต่อการงานและต่อบุคคลอื่น และมีความตั้งอยู่ในสุจริต หลักความโปร่งใส ความอดทน คือทนต่อความเคร่งเครียดต่างๆ ทั้งทางกายและใจ เช่น อดทนต่อความเจ็บปวด เหนื่อยอ่อน ทนต่อความทุกข์ เดือดร้อน และความยากลำบากไม่ยอมแพ้ รวมทั้งความกล้าหาญ ทั้งทางกายและทางใจ คือตระหนักถึงความกลัวแต่ก็ยังสามารถเผชิญกับอันตรายได้ด้วยความสงบ มั่นคง ควบคุมตัวเองได้ ทั้งยังสำนึกในความรับผิดชอบที่ต้องทำการในเหตุการณ์นั้นด้วย ซึ่งตรงกับหลักขันติคือความอดทน อดกลั้น รู้จักข่มใจและห้ามใจตนเอง ทนต่อกิเลสและความทุกข์ มีสติ ควบคุมจิตใจให้คงที่อยู่ตามปกติ ไม่ให้กำเริบ อ่อนไหวในเมื่อเผชิญกับยุ่งยาก ความลำบากหรือภัยอันตราย เป็นธรรมที่จะฟันฝ่าอุปสรรคไปจนจุดหมายปลายทางได้ แสดงถึงความเข้มแข็งและกล้าหาญ

ครู อาจารย์ผู้สอนมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อการปลูกฝังจริยธรรมโรงเรียน เช่น การจัดโรงเรียนและสิ่งแวดล้อมให้อำนวยต่อการเรียนการสอน บุคลากรในสถานศึกษาเป็นตัวอย่าง ดำเนินการอบรมสั่งสอนนักเรียนทั้งนอกและในห้องเรียนไม่ขาดตอน จัดแนวปฏิบัติจริยธรรมในโรงเรียนให้สอดคล้องกับสังคมภายนอกอย่างเหมาะสม กำหนดกฎระเบียบโรงเรียนในเรื่องต่างๆ ให้สอดคล้องกับจริยธรรม หลักความโปร่งใสควรจะต้องมีการจัดซื้อ จัดจ้างบุคลากรภายในโรงเรียน

^{๓๑๔} สทนากลุ่มเฉพาะ นายเรืองฤทธิ์ อนุพันธ์พงศ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนเมตตาศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๑๕} สทนากลุ่มเฉพาะ นายพิพัฒน์ เสนาพิทักษ์กุล, ผู้อำนวยการโรงเรียนสมานคุณวิทยา, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

อย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน เปิดเผยข้อมูลให้แก่บุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เห็นชัด นอกจากนั้น ควรจะมีการเปิดเผยการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ทราบความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง หลักความโปร่งใสควรจะมีการเปิดเผยการประเมินผลการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน มีการแจ้งเหตุผล กฎเกณฑ์ แนวทางการทำงานให้แก่บุคลากรได้ทราบ มีการเปิดเผยผลการประเมินการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

๔. หลักการมีส่วนร่วม

ประเด็นคำถามว่า “ผู้บริหารมีการตรวจสอบผลการทำงานอย่างไรบ้างตามหลักการมีส่วนร่วม” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) หลักการมีส่วนร่วมควรจะมีการดำเนินการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ มีการจัดทำแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เกิดจากการมีส่วนร่วม มีการกำหนดให้บุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดนโยบาย ติดตามผลการปฏิบัติการเรียนการสอน^{๓๑๖}

(๒) หลักการมีส่วนร่วมควรจะมีการกระจายความรับผิดชอบงานทุกหน่วยงานสู่บุคลากรระดับปฏิบัติงานจริง กำหนดให้บุคลากรได้รับผิดชอบงานเฉพาะ กำหนดให้มีการรายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้บริหารทราบตามกำหนดเวลา ถ้ามีการดำเนินการผิดจากวัตถุประสงค์ที่กำหนด ก็ให้ผู้บริหารพิจารณาความเหมาะสม เพื่อให้มีการปรับปรุงพัฒนาการทำงานให้มีความชัดเจน^{๓๑๗}

(๓) หลักการมีส่วนร่วมควรจะมีการส่งเสริมให้บุคลากรมีโอกาสดำเนินการได้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ร่วมมือกำหนดนโยบาย ทิศทางการทำงาน เปิดโอกาสให้บุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโรงเรียนได้ตรวจสอบ วิธีการขั้นตอนการเรียนการสอนอย่างเปิดเผย ทั้งงานวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป^{๓๑๘}

(๔) หลักการมีส่วนร่วมควรจะมีการส่งเสริมการประสานงานกับผู้นำชุมชนในท้องถิ่นทุกฝ่าย เพื่อช่วยเหลือการเรียนการสอนให้เหมาะสม มีการกำกับดูแลบุคลากรและบุคคลผู้มิอุปการคุณแก่โรงเรียน ได้มีส่วนในการดำเนินการเรียนการสอนอย่างเปิดเผย นอกจากนั้น ควรจะมีการส่งเสริม

^{๓๑๖} สทนากลุ่มเฉพาะ พระราชพุทธิวรารณ (ประเทือง อาภาธโร), ผู้จัดการโรงเรียนวินิตศึกษา จังหวัดลพบุรี, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๑๗} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปริยัติวิโรปการ (ประศักดิ์ อคคปณโณ), ผู้จัดการโรงเรียนวัดชัยพฤกษ์ มาลา กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๑๘} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาอำนาจ ปวฑฒโน ดร., วัดมหาพฤฒาราม กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

การพัฒนากิจกรรมเชิงพุทธแก่นักเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้นักเรียนและครู ได้ออกไปปฏิบัติงานจริงในภาคสนามตามแต่ละชั้นเรียน^{๓๑๙}

(๕) การมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการพัฒนาตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ ได้แก่ การวิจัย การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การบริหารจัดการ การติดตามและประเมินผล ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น โดยกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนดความต้องการของตนเอง ตัดสินใจใช้ทรัพยากร^{๓๒๐}

(๖) การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมการบริหารงาน การประสานงาน และการดำเนินการเป็นต้น^{๓๒๑}

(๗) ครู อาจารย์ ผู้ทำหน้าที่ในสถานศึกษาจะต้องมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ จรรยา คือ คุณสมบัติด้านความประพฤติ ครูต้องมีความประพฤติดีในระดับที่สังคมยอมรับ และถือเอาเป็นแบบอย่างได้ พระพุทธศาสนาแสดงคุณสมบัติของผู้เป็นครูอาจารย์ไว้ เรียกว่ากัลยาณมิตตธรรมวิชา คือคุณสมบัติด้านวิชาการ คนที่เป็นครู อาจารย์ ต้องมีความโดดเด่นทางวิชาการจนเป็นที่สังเกตได้ นั่นคือเป็นคนที่มีคุณสมบัติเรียกว่าพหูสูต^{๓๒๒}

(๘) กัลยาณมิตรธรรม เป็นคุณสมบัติของมิตรดีหรือมิตรแท้ เมื่อคบ เข้าหาแล้วจะเป็นเหตุให้เกิดความดีงามและความเจริญ บิโย หมายถึงน่ารัก ในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนม ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม ครุ หมายถึงน่าเคารพ ในฐานะประพฤติดสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย ภาวนียะ หมายถึงน่าเจริญใจ หรือน่ายกย่อง ในฐานะทรงคุณคือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ^{๓๒๓}

^{๓๑๙} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สุภกิจ โสทัต, อาจารย์ประจำโรงเรียนเตรียมบาลีสาธิตวัดโพธิ์ กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๒๐} สทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวสาพร จันทาพูน, ผู้อำนวยการโรงเรียนมานิตวิทยา, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๒๑} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.เสรี แสงลับ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดมหาพุทธาราม จังหวัดศรีสะเกษ, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๒๒} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สัญญา ศรีวิเชียร, ผู้จัดการโรงเรียนมัธยมวัดควนวิเศษมูลนิธิ จังหวัดตรัง, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๒๓} สทนากลุ่มเฉพาะ นายเรืองฤทธิ์ อนุพันธ์พงศ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนเมตตาศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

(๙) หลักความมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการบริหารจัดการโรงเรียน ได้มีส่วนรับรู้การประเมินผลทำงานอย่างต่อเนื่องและมีหลักการ ได้แสดงความเห็นในการร่วมตัดสินใจ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ด้วยการแจ้งความประสงค์ การประชุม สวนสาธารณะ การแสดงประชนาติ และการลงคะแนนเสียงเป็นต้น^{๓๒๔}

สรุปได้ว่า หลักการมีส่วนร่วมควรจะมีการส่งเสริมให้บุคลากรมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ร่วมมือกำหนดนโยบาย ทิศทางการทำงาน เปิดโอกาสให้บุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโรงเรียนได้ตรวจสอบ วิธีการขั้นตอนการเรียนการสอนอย่างเปิดเผย ทั้งงานวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป หลักการมีส่วนร่วมควรจะมีการกระจายความรับผิดชอบงาน ทุกหน่วยงานสู่บุคลากรระดับปฏิบัติงานจริง กำหนดให้บุคลากรได้รับผิดชอบงานเฉพาะ กำหนดให้มีการรายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้บริหารทราบตามกำหนดเวลา ถ้ามีการดำเนินการผิดจากวัตถุประสงค์ที่กำหนด ก็ให้ผู้บริหารพิจารณาความเหมาะสม เพื่อให้มีการปรับปรุงพัฒนาการทำงาน ให้มีความชัดเจน

หลักความมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการบริหารจัดการโรงเรียน ได้มีส่วนรับรู้การประเมินผลทำงานอย่างต่อเนื่องและมีหลักการ ได้แสดงความเห็นในการร่วมตัดสินใจ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ด้วยการแจ้งความประสงค์ การประชุม สวนสาธารณะ การแสดงประชนาติ และการลงคะแนนเสียงเป็นต้น การมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการพัฒนาตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ ได้แก่ การวิจัย การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การบริหารจัดการ การติดตามและประเมินผล ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น โดยกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนดความต้องการของตนเอง ตัดสินใจใช้ทรัพยากร

ครู อาจารย์ ผู้ทำหน้าที่ในสถานศึกษาจะต้องมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ จรณะคือคุณสมบัติด้านความประพฤติ ครูต้องมีความประพฤติดีในระดับที่สังคมยอมรับ และถือเอาเป็นแบบอย่างได้ พระพุทธศาสนาแสดงคุณสมบัติของผู้เป็นครูอาจารย์ไว้ เรียกว่ากัลยาณมิตรธรรม วิชาคือคุณสมบัติด้านวิชาการ คนที่เป็นครู อาจารย์ ต้องมีความโดดเด่นทางวิชาการจนเป็นที่สังเกตได้ นั่นคือเป็นคนที่มีคุณสมบัติเรียกว่าพหุสูต กัลยาณมิตรธรรม เป็นคุณสมบัติของมิตรดีหรือมิตรแท้ เมื่อคบเข้าหาแล้วจะเป็นเหตุให้เกิดความดีงามและความเจริญ ปิโย หมายถึงน่ารัก ในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนม ขวนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม ครู หมายถึงนำเคารพ ในฐานะประพฤติสมควรแก่ฐานะ

^{๓๒๔} สทนากกลุ่มเฉพาะ นายพิพัฒน์ เสนาพิทักษ์กุล, ผู้อำนวยการโรงเรียนสมานคุณวิทยา, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย ภาวนีโย หมายถึงน่าเจริญใจ หรือน่ายกย่อง ในฐานทรงคุณคือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอ

๕. หลักความรับผิดชอบ

ประเด็นคำถามว่า “ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์อย่างไรบ้างเพื่อระดมความคิดเห็นตามหลักความรับผิดชอบ” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

(๑) หลักความรับผิดชอบควรจะมีการกำกับดูแลการบริหารงานทุกฝ่าย ให้ปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่รับผิดชอบเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้แก่ครู นักเรียน ได้ทำหน้าที่การเรียนการสอนคงเป็นไปตามนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจของโรงเรียนการกุศลของวัด ๓๒๕

(๒) หลักความรับผิดชอบควรจะมีการมอบหมาย การแต่งตั้งคณะบุคคลรับผิดชอบด้านการเงินงบประมาณ มีการกำกับดูแล ติดตามผลการทำงบประมาณอย่างชัดเจน กระบวนการทำงบประมาณสามารถตรวจสอบได้ เมื่อไม่เหมาะสมก็ควรจะมีการโอนหรือการปรับเปลี่ยนงบประมาณที่เหมาะสมได้ตามกฎระเบียบของโรงเรียนการกุศลของวัด ๓๒๖

(๓) หลักความรับผิดชอบควรจะมีการฝึกอบรมพิเศษแก่บุคลากรเพื่อพัฒนาทักษะและประสบการณ์ทำงานทุกระดับ เพื่อความคล่องตัวในการทำงานในยุคปัจจุบัน ทั้งด้านบุคคล การเงิน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการทำงาน ๓๒๗

(๔) หลักความรับผิดชอบควรจะมีการวางแผน การมอบหมายภาระหน้าที่การงานให้เฉพาะบุคคลดูแล มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาตรวจสอบ เช่น การจัดทำบัญชีการเงิน งบประมาณ บัญชีบุคลากรครู นักเรียน และบัญชีทรัพย์สินของโรงเรียนการกุศลของวัดอย่างถูกต้องตามกฎระเบียบ ๓๒๘

^{๓๒๕} สทนากลุ่มเฉพาะ พระราชพุทธิวรารณ (ประเทือง อาภาธโร), ผู้จัดการโรงเรียนวินิตศึกษา จังหวัดลพบุรี, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๒๖} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปริยัติวิโรปการ (ประศักดิ์ อคคปณโณ), ผู้จัดการโรงเรียนวัดชัยพฤกษ์ มาลา กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๒๗} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาอำนาจ ปวทุฒโน ดร., วัดมหาพฤฒาราม กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๒๘} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สุภกิจ โสทัต, อาจารย์ประจำโรงเรียนเตรียมบาลีสาธิตวัดโพธิ์ กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

(๕) ผู้บริหารแบบเสรีนิยม เป็นผู้บริหารที่ปล่อยให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น มีการใช้อำนาจวินิจฉัยสั่งการได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น ผู้บริหารที่ดีควรจะต้องมีคุณธรรม คือ มีความอดทนต่อการปฏิบัติงาน มีใจหนักแน่นไม่ยอมตกอยู่ใต้อำนาจโลกธรรม มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา มีปฏิภาณไหวพริบ ว่องไว มีความระมัดระวัง รักษาความไม่ประมาททุกฝีก้าว มีความขยันหมั่นเพียรต่อการปฏิบัติงานเห็นงานเป็นของสนุก^{๓๒๙}

(๖) หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารที่ดีควรจะต้องมีคุณธรรม คือมีอัธยาศัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นมิตรที่ดีของผู้ใต้บังคับบัญชา สงเคราะห์บุคคลที่ควรสงเคราะห์ มีจิตใจเอ็นดู มีความรักและห่วงใยผู้ใต้บังคับบัญชา ตำหนิผู้ใต้บังคับบัญชาที่ควรตำหนิ ยกย่องสรรเสริญผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อมีโอกาสสรรเสริญ เอาใจใส่ตรวจสอบการทำงาน ตลอดจนภารกิจที่ตนรับผิดชอบอยู่เสมอ ปิดช่องว่างที่จะทำให้การทำงานเกิดการบกพร่องเสียหาย^{๓๓๐}

(๗) หลักความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ ครูควรมีศรัทธาในอาชีพครู ครูควรบำเพ็ญตนให้สมกับที่ได้ชื่อว่าเป็นครู ครูควรใฝ่ใจศึกษาให้เกิดความรู้ความชำนาญอย่างเสมอ ครูควรเสียสละและรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานทั้งปวง นอกจากนั้น ความรับผิดชอบต่อสมาชิกของวิชาชีพ ครูควรรักษาชื่อเสียงของคณะครู ครูควรให้เกียรติแก่ครูด้วยกัน และครูควรยึดมั่นในศาสนาที่ตนนับถือเป็นต้น^{๓๓๑}

(๘) หลักความรับผิดชอบต่อสังคม ครูต้องตั้งใจฝึกสอนศิษย์ เพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ครูควรร่วมมือกับผู้ปกครองในการอบรมสั่งสอนเด็กอย่างใกล้ชิด ครูควรรู้จักเสียสละและรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานทั้งปวง ครูควรยึดมั่นในศาสนาที่ตนนับถือและไม่ลบหลู่ศาสนาอื่น ครูควรบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม นอกจากนั้น ความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ ครูควรตั้งใจฝึกสอนศิษย์ให้เป็นพลเมืองดีของชาติ ครูควรร่วมมือกับผู้ปกครองในการอบรมสั่งสอนเด็กอย่างใกล้ชิด^{๓๓๒}

(๙) หลักความรับผิดชอบ เป็นการตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ ผู้บริหารจะส่งเสริมบุคลากรภายในโรงเรียนให้มีความสำนึกความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานของตน ปฏิบัติหน้าที่อย่าง

^{๓๒๙} สทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวสาพร จันทาพูน, ผู้อำนวยการโรงเรียนมานิตวิทยา, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๓๐} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.เสรี แสงลับ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดมหาพุทธาราม จังหวัดศรีสะเกษ, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๓๑} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สัญญา ศรีวิเชียร, ผู้จัดการโรงเรียนมัธยมวัดควนวิเศษมูลนิธิ จังหวัดตรัง, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๓๒} สทนากลุ่มเฉพาะ นายเรืองฤทธิ์ อนุพันธ์พงศ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนเมตตาศึกษา จังหวัดเชียงใหม่, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ตรงเวลา กำกับดูแลเอาใส่ใจการทำงานอย่างเสมอต้นเสมอปลาย มีความพึงพอใจในอาชีพการงาน มีความกระตือรือร้นช่วยแก้ไขปัญหการเรียนรู้การสอน ตลอดจนการเคารพความเห็นที่แตกต่างกัน^{๓๓๓}

สรุปได้ว่า หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารที่ดีควรจะต้องมีคุณธรรม มีความอดทนต่อการปฏิบัติงาน มีใจหนักแน่นไม่ยอมตกอยู่ใต้อำนาจโลกธรรม มีความตื่นตัว อยู่ตลอดเวลา มีปฏิภาณไหวพริบ ว่องไว มีความระมัดระวัง รักษาความไม่ประมาททุกฝีก้าว มีความขยันหมั่นเพียรต่อการปฏิบัติงานเห็นงานเป็นของสนุก หลักความรับผิดชอบควรจะมีการมอบหมาย การแต่งตั้งคณะบุคคล รับผิดชอบด้านการเงินงบประมาณ มีการกำกับดูแล ติดตามผลการทำงบประมาณอย่างชัดเจน กระบวนการทำงานงบประมาณสามารถตรวจสอบได้ เมื่อไม่เหมาะสมก็ควรจะมีการโอนหรือการปรับเปลี่ยนงบประมาณที่เหมาะสมได้ตามกฎระเบียบของโรงเรียนการกุศลของวัด

หลักความรับผิดชอบควรจะมีการวางแผน การมอบหมายภาระหน้าที่การทำงานให้เฉพาะบุคคลดูแล มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาตรวจสอบ เช่น การจัดทำบัญชีการเงินงบประมาณ บัญชีบุคลากรครู นักเรียน และบัญชีทรัพย์สินของโรงเรียนการกุศลของวัดอย่างถูกต้องตามกฎระเบียบ หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารที่ดีควรจะต้องมีคุณธรรม คือมีอัธยาศัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นมิตรที่ดีของผู้ใต้บังคับบัญชา สงเคราะห์บุคคลที่ควรสงเคราะห์ มีจิตใจเอ็นดู มีความรักและห่วงใย ผู้ใต้บังคับบัญชา ตำหนิผู้ใต้บังคับบัญชาที่ควรตำหนิ ยกย่องสรรเสริญผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อมีโอกาสสรรเสริญ เอาใจใส่ตรวจสอบการทำงาน ตลอดจนภารกิจที่ตนรับผิดชอบอยู่เสมอ ปิดช่องว่างที่จะทำให้การทำงานเกิดการบกพร่องเสียหาย

หลักความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ ครูควรมีศรัทธาในอาชีพครู ครูควรบำเพ็ญตนให้สมกับที่ได้ชื่อว่าเป็นครู ครูควรใฝ่ใจศึกษาให้เกิดความรู้ความชำนาญอย่างเสมอ ครูควรเสียสละและรับผิดชอบต่อหน้าที่การทำงานทั้งปวง นอกจากนั้น ความรับผิดชอบต่อสมาชิกของวิชาชีพ ครูควรรักษาชื่อเสียงของคณะครู ครูควรให้เกียรติแก่ครูด้วยกัน และครูควรยึดมั่นในศาสนาที่ตนนับถือเป็นต้น หลักความรับผิดชอบ เป็นการตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ ผู้บริหารจะส่งเสริมบุคลากรภายในโรงเรียนให้มีความสำนึกความรับผิดชอบต่อหน้าที่การทำงานของตน ปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงเวลา กำกับดูแลเอาใส่ใจการทำงานอย่างเสมอต้นเสมอปลาย มีความพึงพอใจในอาชีพการงาน มีความกระตือรือร้นช่วยแก้ไขปัญหการเรียนรู้การสอน ตลอดจนการเคารพความเห็นที่แตกต่างกัน

^{๓๓๓} สทนทากลุ่มเฉพาะ นายพิพัฒน์ เสนาพิทักษ์กุล, ผู้อำนวยการโรงเรียนสมานคุณวิทยา, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

๖. หลักความคุ้มค่า

ประเด็นคำถามว่า “ผู้บริหารมีความประหยัดอย่างไรบ้างเพื่อส่งเสริมนโยบายตามหลักความคุ้มค่า” ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

(๑) หลักความคุ้มค่าควรจะมีการส่งเสริมความพอเพียงตามเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ร.๙) มาบูรณาการกับการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด โดยการวิเคราะห์ถึงฐานข้อมูลทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรคการบริหารความคุ้มค่าในสภาพปัจจุบันให้มีความเหมาะสมกับการบริหารโรงเรียน^{๓๓๔}

(๒) หลักความคุ้มค่าควรจะต้องมีการจัดทำแผนการบริหารงานแบบยืดหยุ่น สอดคล้องตามนโยบาย มีการจัดทำระบบการบริหารพอเพียงกับปริมาณของโรงเรียน ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ไม่จำเป็นออกไป สร้างความสัมพันธ์เชิงรับและเชิงรุกกับคณะครู และผู้ปกครองเด็กนักเรียน รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง^{๓๓๕}

(๓) หลักความคุ้มค่าควรจะต้องประเมินผลการเรียนการสอนมาปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนของครู และนักเรียน มีการจัดทำฐานข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบาย และการสร้างความรับผิดชอบการทำงานเป็นทีมงาน^{๓๓๖}

(๔) หลักความคุ้มค่าควรจะมีการดำเนินการเป็นทีมงานเพื่อให้บุคลากรโรงเรียนได้ปฏิบัติงานเป็นไปตามพันธกิจ เน้นความเคร่งครัด ประหยัด มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นทีมงาน มีวิธีการ ขั้นตอนที่เหมาะสม มีการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนในแต่ละวิชาอย่างสนุกสนาน^{๓๓๗}

(๕) การเรียนการสอนโดยใช้สื่อการสอน หมายถึงการใช้อุปกรณ์การสอนต่างๆ เช่น ภาพ สไลด์ วิดีทัศน์ ภาพยนตร์ เป็นต้น อุปกรณ์การสอนแต่ละชนิดจะมีลักษณะของการใช้แตกต่างกันไป มีทั้งข้อดีและข้อจำกัด นอกจากนั้น เทคนิคการใช้สื่อที่เหมาะสม และขั้นตอนการใช้สื่อการสอน

^{๓๓๔} สทนากลุ่มเฉพาะ พระราชพุทธิวรารณ (ประเทือง อาภาธโร), ผู้จัดการโรงเรียนวินิตศึกษา จังหวัดลพบุรี, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๓๕} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปริยัติวิโรปรการ (ประศักดิ์ อดิคุปโล), ผู้จัดการโรงเรียนวัดชัยพฤกษ์ มาลา กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๓๖} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาอำนาจ ปวทุฒโน ดร., วัดมหาพฤฒาราม กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๓๗} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สุภกิจ โสพัต, อาจารย์ประจำโรงเรียนเตรียมบาลีสาธิตวัดโพธิ์ กรุงเทพมหานคร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

เช่นผู้สอนต้องมีความชำนาญและรู้วิธีใช้สื่อการสอน สื่อการสอนต้องเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน สื่อการสอนต้องเหมาะสมกับสไตล์ของผู้เรียน^{๓๓๘}

(๖) การส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นความมุ่งหวังที่จะสร้างจิตสาธารณะ และคุณลักษณะแฟงอื่นๆ อีกมากมาย เพื่อส่งเสริมลักษณะที่ดีของผู้เรียน การสนับสนุนและประสานงานกับเจ้าหน้าที่อนามัย แพทย์ พยาบาล เพื่อการตรวจสุขภาพและการอนามัยของนักเรียน ส่งเสริมให้ทุกคนรักษาความสะอาดของอาคาร สถานที่และบริเวณโรงเรียน จัดกิจกรรมต่อต้านป้องกันและหลีกเลี่ยงการติดยาเสพติดทุกวิถีทาง ส่งเสริมกิจกรรมกีฬา ลูกเสือ ยุวกาชาด จัดกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม และศิลปวัฒนธรรมเป็นต้น^{๓๓๙}

(๗) ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการตามแผนงาน ตรวจการเตรียมการสอน หรือ บันทึกการสอน ส่งเสริมให้ครูเข้าปฏิบัติการสอนตรงตามเวลา ควบคุม กำกับ ติดตาม และนิเทศให้ครู ดำเนินการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแผนการสอน จัดครูเข้าสอนแทนในกรณีครูไม่มาปฏิบัติการสอน ควบคุม ดูแล ให้ครูจัดสอนซ่อมเสริมนักเรียน สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ควบคุม ติดตามให้ครูที่รับผิดชอบงานและโครงการเป็นไปตามปฏิทินปฏิบัติงาน^{๓๔๐}

(๘) การประเมินผลการเรียนการสอน เช่น จัดหาเครื่องมือประเมินผลทุกชนิดเพื่อให้ครู สะดวกในการใช้ ส่งเสริมให้ครูประเมินผลการเรียน เพื่อจะได้แนะนำ ช่วยเหลือและให้การนิเทศใน ลักษณะต่างๆ รับฟังปัญหาในการประเมินผลการเรียน เพื่อจะได้แนะนำช่วยเหลือ และให้การนิเทศใน ลักษณะต่างๆ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน เพื่อให้ครูใช้สอนซ่อมเสริม ประสานสัมพันธ์ กับทางผู้ปกครองนักเรียน เพื่อรายงานความก้าวหน้าของนักเรียน และเพื่อหาทางร่วมมือกันพัฒนา เด็กประเมินผลความก้าวหน้าทางวิชาการของโรงเรียน แล้วนำผลมาเปรียบเทียบกับปีก่อน เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นตลอดเวลา^{๓๔๑}

^{๓๓๘} สทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวสาพร จันทาพูน, ผู้อำนวยการโรงเรียนมานิตวิทยา, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๓๙} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.เสรี แสงลับ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดมหาพุทธาราม จังหวัดศรีสะเกษ, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๔๐} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สัญญา ศรีวิเชียร, ผู้จัดการโรงเรียนมัธยมวัดควนวิเศษมูลนิธิ จังหวัดตรัง, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๔๑} สทนากลุ่มเฉพาะ นายเรืองฤทธิ์ อนุพันธ์พงศ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนเมตตาศึกษาฯ จังหวัด เชียงใหม่, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

(๙) หลักความคุ้มค่า หมายถึงการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อต้องการให้เกิดประโยชน์แก่โรงเรียน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรภายในโรงเรียนมีการประหยัด ใช้จ่ายทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์แบบยั่งยืน^{๓๔๒}

สรุปได้ว่า หลักความคุ้มค่า ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการตามแผนงาน ตรวจการเตรียมการสอน หรือบันทึกการสอน ส่งเสริมให้ครูเข้าปฏิบัติการสอนตรงตามเวลา ควบคุม กำกับ ติดตาม และนิเทศให้ครูดำเนินการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแผนการสอน จัดครูเข้าสอนแทนในกรณีครูไม่มาปฏิบัติการสอน ควบคุม ดูแล ให้ครูจัดสอนซ่อมเสริมนักเรียน สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ควบคุม ติดตามให้ครูที่รับผิดชอบงานและโครงการเป็นไปตามปฏิทินปฏิบัติงานหลักความคุ้มค่าควรจะมีการส่งเสริมความพอเพียงตามเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ร.๙) มาบูรณาการกับการบริหารจัดการโรงเรียน การกุศลของวัด โดยการวิเคราะห์ถึงฐานข้อมูลทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรคการบริหารความคุ้มค่า ในสภาพปัจจุบันให้มีความเหมาะสมกับการบริหารโรงเรียน

หลักความคุ้มค่าควรจะต้องประเมินผลการเรียนการสอนมาปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนของครู และนักเรียน มีการจัดทำฐานข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบาย และการสร้างความรับผิดชอบการทำงานเป็นทีมงาน หลักความคุ้มค่าควรจะมีการดำเนินการเป็นทีมงานเพื่อให้บุคลากรโรงเรียนได้ปฏิบัติงานเป็นไปตามพันธกิจ เน้นความเคร่งครัด ประหยัด มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นทีมงาน มีวิธีการ ขั้นตอนที่เหมาะสม มีการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนในแต่ละวิชาอย่างสนุกสนาน

หลักความคุ้มค่า หมายถึงการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อต้องการให้เกิดประโยชน์แก่โรงเรียน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรภายในโรงเรียนมีการประหยัด ใช้จ่ายทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์แบบยั่งยืน การส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นความมุ่งหวังที่จะสร้างจิตสาธารณะ และคุณลักษณะแผ่อื่นๆ อีกมากมาย เพื่อส่งเสริมลักษณะที่ดีของผู้เรียน การสนับสนุนและประสานงานกับเจ้าหน้าที่อนามัย แพทย์พยาบาล เพื่อการตรวจสุขภาพและการอนามัยของนักเรียนส่งเสริมให้ทุกคนรักษาความสะอาดของอาคาร สถานที่และบริเวณโรงเรียน จัดกิจกรรมต่อต้านป้องกันและหลีกเลี่ยงการติดยาเสพติดทุกวิถีทาง ส่งเสริมกิจกรรมกีฬา ลูกเสือ ยุวกาชาด จัดกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม และศิลปวัฒนธรรมเป็นต้น

^{๓๔๒} สทนากลุ่มเฉพาะ นายพิพัฒน์ เสนาพิทักษ์กุล, ผู้อำนวยการโรงเรียนสมานคุณวิทยา, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

๔.๔ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัย ได้แจกแบบสอบถามแก่บุคลากร จำนวน ๒๔๒ ชุด เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้ว จึงได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ประยุกต์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย โดยใช้สถิติพรรณนาคือค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอข้อมูลตามขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ อายุ เพศ และระดับการศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=๒๔๒)

ที่	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๑	ตำแหน่งหน้าที่		
	ผู้บริหาร	๔๔	๑๘.๒
	ครู	๑๐๒	๔๒.๑
	เจ้าหน้าที่	๙๖	๓๙.๗
๒	อายุ		
	๒๐-๓๐ ปี	๗๐	๒๘.๙
	๓๑-๔๐ ปี	๑๐๑	๔๑.๗
	๔๑-๕๐ ปี	๓๖	๑๔.๙
	๕๑ ปีขึ้นไป	๓๕	๑๔.๕
๓	เพศ		
	ผู้ชาย	๑๒๒	๕๐.๔
	ผู้หญิง	๑๒๐	๔๙.๖
๔	ระดับการศึกษา		
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	๕๗	๒๓.๖
	ปริญญาตรี	๑๑๓	๔๖.๗
	ปริญญาโทขึ้นไป	๗๒	๒๙.๘

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ที่	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
	สรุปรวม	๒๔๒	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า บุคลากรผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครู จำนวน ๑๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๑ อายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๑๐๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๗ เพศ เป็นผู้ชาย จำนวน ๑๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๔ มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๗

๒. การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามความคิดเห็นของบุคลากรคือ ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ซึ่งมีรายละเอียดข้อมูล ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โดยภาพรวม (n=๒๔๒)

ที่	การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โดยภาพรวม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ด้านการบริหารวิชาการ	๓.๙๗	๐.๗๐	มาก
๒	ด้านการบริหารงบประมาณ	๔.๐๗	๐.๗๓	มาก
๓	ด้านการบริหารบุคคล	๔.๑๐	๐.๗๐	มาก
๔	ด้านการบริหารทั่วไป	๔.๑๐	๐.๖๙	มาก
ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกด้าน		๔.๐๖	๐.๖๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน กล่าวคือด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ด้านการบริหารวิชาการ (n=๒๔๒)

ที่	การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ด้านการบริหารวิชาการ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ผู้บริหารโรงเรียน มีการวางแผนงานวิชาการตามนโยบาย เพื่อให้สอดคล้องตามเกณฑ์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานการศึกษาเอกชน	๓.๙๘	๐.๙๔	มาก
๒	มีการติดตามผลการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตามแผนงานและโครงการที่กำหนดไว้แต่ละภาคการศึกษา	๓.๘๙	๐.๘๔	มาก
๓	มีการประเมินผลและวัดผลการเรียนการสอนทุกภาคการศึกษา ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อกำกับการดูแลให้เป็นไปตามเกณฑ์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน	๓.๙๔	๐.๙๔	มาก
๔	มีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ครู อาจารย์ การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	๔.๐๑	๐.๘๐	มาก
๕	มีการส่งเสริมวัสดุอุปกรณ์ เครื่องคอมพิวเตอร์ และอาคารสถานที่เป็นต้นให้ทันสมัย ให้มีภูมิทัศน์เหมาะสมกับการเรียนการสอน	๔.๐๑	๐.๘๓	มาก
ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกข้อ		๓.๙๗	๐.๗๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ด้านการบริหารวิชาการพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ด้านการบริหารงบประมาณ (n=๒๔๒)

ที่	การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ด้านการบริหารงบประมาณ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ผู้บริหารโรงเรียน มีการบริหารจัดการเงินงบประมาณให้สอดคล้องตามกฎหมายของโรงเรียนการกุศลของวัด	๔.๑๐	๐.๙๓	มาก
๒	มีการบริหารการเงินทั้งรายรับ รายจ่ายของโรงเรียนให้มีเอกสารหลักฐานการใช้จ่ายเงินอย่างถูกต้อง โดยมีผู้รับผิดชอบเฉพาะ	๔.๑๐	๐.๘๖	มาก
๓	มีเจ้าหน้าที่การบัญชีการเงินของโรงเรียนเฉพาะเพื่อทำหน้าที่ในการบริหาร	๔.๐๗	๐.๘๙	มาก

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ด้านการบริหารงบประมาณ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	การเบิกจ่ายให้แก่บุคลากรในโรงเรียนการกุศลของวัดอย่างถูกต้อง			
๔	เงินที่มีผู้บริจาคให้กับโรงเรียนการกุศลของวัด เป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมงบประมาณในการดำเนินการภายในได้คล่องตัว	๔.๑๒	๐.๘๑	มาก
๕	มีการบริหารจัดการพัสดุและสินทรัพย์ เช่น ที่ดิน วัสดุสิ่งก่อสร้าง ครุภัณฑ์ ของโรงเรียนการกุศลของวัดให้สอดคล้องตามหลักเกณฑ์	๓.๙๖	๐.๙๖	มาก
ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกข้อ		๔.๐๗	๐.๗๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ด้านการบริหารงบประมาณพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ด้านการบริหารบุคคล
(n=๒๔๒)

ที่	การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ด้านการบริหารบุคคล	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ผู้บริหารโรงเรียน มีการวางแผนเพื่อกำหนดอัตราค่าจ้างและกำหนดตำแหน่งบุคลากรภายในโรงเรียนการกุศลของวัดได้สัดส่วนต่อจำนวนนักเรียน	๔.๐๒	๐.๙๓	มาก
๒	มีการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งบุคลากรอย่างถูกต้องตามกฎหมายระเบียบและนโยบายการบริหารบุคคลภายในโรงเรียนการกุศลของวัด	๔.๑๓	๐.๘๖	มาก
๓	มีการโยกย้าย การเลื่อนตำแหน่งบุคลากรภายในโรงเรียนการกุศลของวัดเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ	๔.๑๙	๐.๘๒	มาก
๔	มีการกำกับดูแลบุคลากรและนักเรียนภายในโรงเรียน ให้ผู้รักษากฎระเบียบวินัยของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด	๔.๑๐	๐.๘๒	มาก
๕	มีการพิจารณาให้บุคลากรที่เกษียณอายุราชการได้รับบำนาญ บำนาญ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจที่ได้ปฏิบัติหน้าที่มาด้วยความดีความชอบ	๔.๐๗	๐.๘๑	มาก
ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกข้อ		๔.๑๐	๐.๗๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ด้านการบริหารบุคคล พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ด้านการบริหารทั่วไป
(n=๒๔๒)

ที่	การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ด้านการบริหารทั่วไป	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ผู้บริหารโรงเรียน มีการวางแผนการบริหารจัดการธุรการของโรงเรียนอย่างเป็นระบบข้อมูล สารสนเทศ	๔.๑๓	๐.๘๒	มาก
๒	มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบงานธุรการ และงานพัสดุ ครุภัณฑ์ของโรงเรียนการกุศลของวัด	๔.๑๒	๐.๘๙	มาก
๓	มีการบริหารจัดการงานธุรการ ให้มีระบบเข้า ออกอย่างชัดเจน และเป็นประจำ	๔.๐๐	๐.๙๓	มาก
๔	มีการจัดทำสถิติข้อมูลครู อาจารย์ และนักเรียน เป็นปัจจุบันไว้อย่างชัดเจน	๔.๑๒	๐.๘๕	มาก
๕	มีการจัดทำเอกสารเผยแพร่ นโยบาย และแผนปฏิบัติงาน รวมทั้งสร้างเครือข่ายภายในกลุ่มโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	๔.๑๓	๐.๘๖	มาก
ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกข้อ		๔.๑๐	๐.๖๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ด้านการบริหารงานทั่วไป พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๓. การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ตามความคิดเห็นของบุคลากรคือ ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความคุ้มค่า ซึ่งมีรายละเอียด

ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวม (n=๒๔๒)

ที่	การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ด้านหลักนิติธรรม	๔.๐๙	๐.๗๒	มาก
๒	ด้านหลักคุณธรรม	๔.๐๗	๐.๗๑	มาก
๓	ด้านหลักความโปร่งใส	๔.๐๗	๐.๗๒	มาก
๔	ด้านหลักการมีส่วนร่วม	๔.๐๖	๐.๗๔	มาก
๕	ด้านหลักความรับผิดชอบ	๔.๐๒	๐.๗๖	มาก
๖	ด้านหลักความคุ้มค่า	๓.๗๘	๐.๗๖	มาก
ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกด้าน		๔.๐๑	๐.๕๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักนิติธรรม (n=๒๔๒)

ที่	การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักนิติธรรม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ผู้บริหารโรงเรียน ได้ปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กฎหมาย และกฎระเบียบของสำนักงานการศึกษาเอก	๔.๐๐	๐.๙๔	มาก
๒	ผู้บริหารโรงเรียน ได้ออกกฎระเบียบปฏิบัติงานของบุคลากรเพื่อนำไปปฏิบัติได้ทั้งบุคลากร ครู เจ้าหน้าที่ และนักเรียน	๔.๐๖	๐.๘๘	มาก
๓	มีกระบวนการสรรหาบุคลากรและการบรรจุแต่งตั้งบุคลากร ทั้งครู และเจ้าหน้าที่ในโรงเรียนอย่างยุติธรรม	๓.๙๓	๐.๙๔	มาก
๔	มีการพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรตามระเบียบที่วางไว้เพื่อ	๔.๓๔	๐.๙๐	มาก

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักนิติธรรม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	ส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างยุติธรรม			
๕	มีการดูแลการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกคน ตามกฎระเบียบวินัยของโรงเรียนที่วางไว้	๔.๑๒	๐.๙๒	มาก
ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกข้อ		๔.๐๙	๐.๗๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักนิติธรรมพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักคุณธรรม (n=๒๔๒)

ที่	การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักคุณธรรม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ผู้บริหารโรงเรียน ส่งเสริมให้บุคลากรตั้งอยู่ในศีล ๕ ทำให้บุคลากรของโรงเรียนการกุศลของวัดยึดถือหลักคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่	๔.๐๗	๐.๘๔	มาก
๒	มีการนิมนต์พระสงฆ์และเชียววิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ มาบรรยายวิชาการจัดการเชิงพุทธเพื่อให้ความรู้ในแต่ละภาคการศึกษา	๔.๐๗	๐.๘๓	มาก
๓	มีการสนับสนุนงบประมาณแก่บุคลากรทุกคนได้เข้าร่วมฝึกอบรมงานวิชาการที่สถาบันหรือหน่วยงานอื่นจัดขึ้นอย่างเสมอภาคกัน	๔.๐๙	๐.๘๖	มาก
๔	ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียน มีความซื่อสัตย์สุจริต และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่เพื่อสั่งสอนลูกศิษย์ให้เป็นคนดีมีคุณธรรม	๔.๐๗	๐.๘๐	มาก
๕	บุคลากรในโรงเรียนมีกัลยาณมิตรที่ดี ด้วยการเสียสละและอุทิศตนทำงานเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมและโรงเรียน	๔.๐๕	๐.๘๓	มาก
ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกข้อ		๔.๐๗	๐.๗๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักคุณธรรมพบว่า โดยภาพผลรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความโปร่งใส (n=๒๔๒)

ที่	การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความโปร่งใส	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ผู้บริหารโรงเรียน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ ตรวจสอบความถูกต้องทั้งการบริหารบุคคล เอกสารการเงินที่สำคัญ และวัสดุอุปกรณ์อย่างโปร่งใส	๔.๐๑	๐.๘๒	มาก
๒	มีการจัดซื้อและจัดจ้างอย่างโปร่งใส มีกระบวนการจ่ายเงินเป็นไปตามกฎระเบียบของทางโรงเรียน	๓.๙๒	๐.๘๖	มาก
๓	มีการประเมินผลงานบุคลากรอย่างโปร่งใส เพื่อวิเคราะห์การทำงานทั้งเชิงรับและเชิงรุก	๔.๑๗	๐.๙๐	มาก
๔	มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถตรวจสอบข้อมูลอย่างโปร่งใส เพื่อรับฟังเหตุผลในการปรับปรุงระบบการทำงาน	๔.๑๕	๐.๘๗	มาก
๕	มีการจัดการให้มีการประเมินผลงานของผู้บริหารโรงเรียนอย่างโปร่งใส เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการเรียนการสอนที่เหมาะสม	๔.๑๒	๐.๘๕	มาก
ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกข้อ		๔.๐๗	๐.๗๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความโปร่งใสพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักการมีส่วนร่วม (n=๒๔๒)

ที่	การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักการมีส่วนร่วม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ผู้บริหารโรงเรียน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการศึกษาในระบบและนอกระบบ	๔.๐๓	๐.๙๒	มาก
๒	มีการเปิดโอกาสให้บุคลากรทั้งครู เจ้าหน้าที่โรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน เพื่อส่งเสริมด้านวิชาการ และงบประมาณ	๔.๐๖	๐.๘๔	มาก
๓	มีการส่งเสริมบุคลากรให้ทำงานเป็นทีมเฉพาะเพื่อประสิทธิภาพความ	๔.๐๑	๐.๙๐	มาก

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักการมีส่วนร่วม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	คล่องตัวแบบการมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียร่วมกันเป็นหมู่คณะ			
๔	มีความยินดีรับฟังคำแนะนำและข้อเสนอแนะจากองค์กรภาครัฐและเอกชน รวมถึงประชาชนเพื่อการพัฒนาทรัพยากรที่เหมาะสม	๔.๐๕	๐.๘๗	มาก
๕	มีการประชุมลงมติเพื่อพิจารณาการบริหารงานวิชาการ งานบุคคล และงานงบประมาณเพื่อขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	๔.๑๓	๐.๙๐	มาก
ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกข้อ		๔.๐๖	๐.๗๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักการมีส่วนร่วมพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความรับผิดชอบต่อ (n=๒๔๒)

ที่	การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความรับผิดชอบต่อ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ผู้บริหารโรงเรียน มีความรู้ความสามารถแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นได้ทันทีด้วยความรับผิดชอบต่อหน้าที่	๓.๙๖	๐.๙๑	มาก
๒	มีหน้าที่กำกับดูแลบุคลากรภายในโรงเรียน ทั้งครู เจ้าหน้าที่ และนักเรียน ให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนอย่างตรงเวลา	๔.๐๕	๐.๘๘	มาก
๓	มีการแต่งตั้งและถอดถอนบุคลากรที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎระเบียบของโรงเรียนด้วยความรับผิดชอบต่อ	๔.๐๓	๐.๘๖	มาก
๔	มีการติดตามการใช้สอยรถยนต์ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องคอมพิวเตอร์ และเครื่องมือสื่อสารเป็นต้น ให้คงอยู่ในสภาพพร้อมไปปฏิบัติงานได้	๔.๐๐	๐.๙๑	มาก
๕	มีการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่แตกต่างกันของบุคลากรในโรงเรียน เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาการทำงานให้ทันสมัย	๔.๐๕	๐.๙๕	มาก
ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกข้อ		๔.๐๒	๐.๗๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล

ด้านหลักความรับผิดชอบ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๑๓ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความคุ้มค่า (n=๒๔๒)

ที่	การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความคุ้มค่า	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ผู้บริหารโรงเรียน ได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการบริหารโรงเรียนด้วยความภาคภูมิใจ	๓.๖๗	๑.๐๑	มาก
๒	มีการมอบหมายภาระหน้าที่แก่บุคลากรในโรงเรียนตามความรู้ความสามารถ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน	๓.๗๓	๐.๙๓	มาก
๓	มีการใช้สอยวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ โรงฝึกงาน โรงอาหาร หอประชุม และอาคารสถานที่ต่างๆ อย่างคุ้มค่า	๓.๘๘	๐.๙๕	มาก
๔	มีการกำกับดูแลทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียนอย่างดี ด้วยการบูรณปฏิสังขรณ์และพัฒนาอาคารสถานที่อย่างเหมาะสม	๓.๘๙	๐.๙๑	มาก
๕	มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบการใช้สอยทรัพยากรของโรงเรียนอย่างคุ้มค่า	๓.๗๑	๐.๙๗	มาก
ค่าเฉลี่ยภาพรวมทุกข้อ		๓.๗๘	๐.๗๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๓ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความคุ้มค่า พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล ตามความคิดเห็นของบุคลากร คือผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแจกแบบสอบถาม จำนวน ๒๔๒ ชุด ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยประยุกต์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพรรณนาซึ่งผลจากการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยสามารถกล่าวสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดังต่อไปนี้

ผลจากการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ พบว่า บุคลากรผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครู จำนวน ๑๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๑ อายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๑๐๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๗ เพศ เป็นผู้ชาย จำนวน ๑๒๒ คน คิด

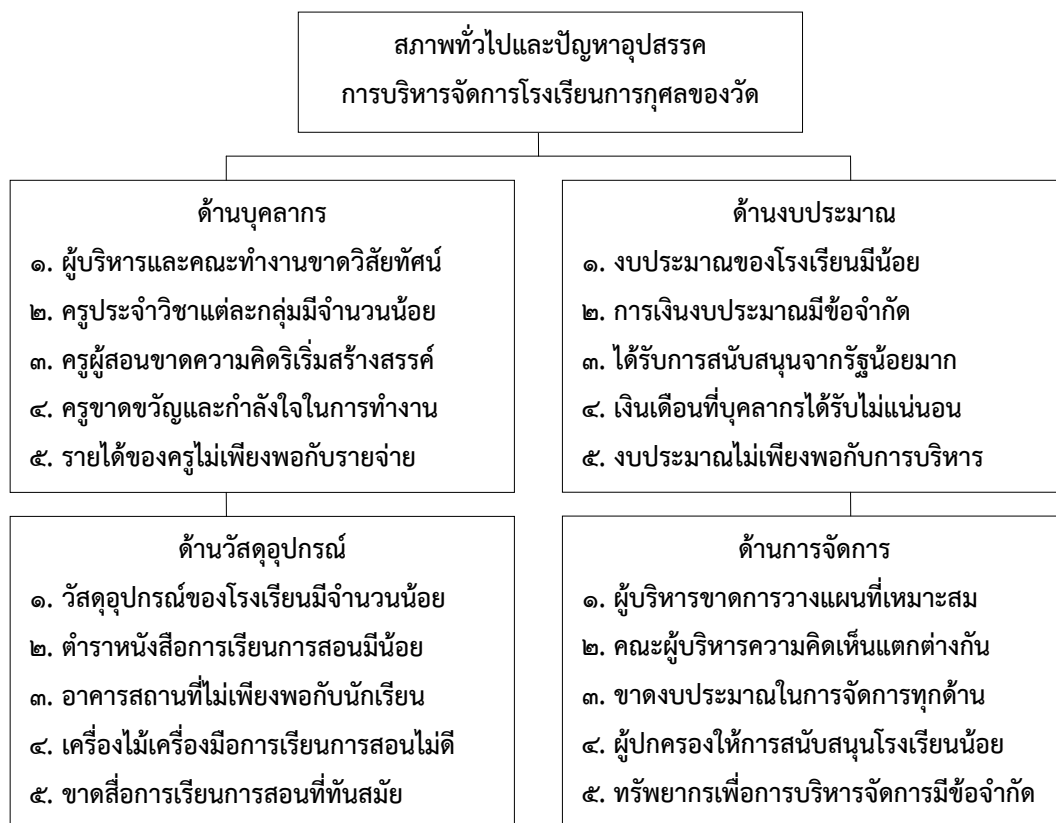
เป็นร้อยละ ๕๐.๔ มีระดับการศึกษา ปริญญาตรี จำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๗

ผลจากการวิเคราะห์การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน กล่าวคือด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

ผลจากการวิเคราะห์การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน กล่าวคือด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความคุ้มค่า

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล” ผู้วิจัย ได้ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ รูป/คน และสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๙ รูป/คน สำหรับการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๔๒ ชุด สำหรับองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปโดยสังเขปซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด

จากแผนภาพที่ ๔.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด ผู้วิจัยสามารถสรุปโดยสังเขปซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านบุคลากร คือ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวนไม่น้อย หรืออาจจะเป็นส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่นอกโรงเรียนเป็นปกติ และความสนใจด้านวิชาการมีน้อยกว่าด้านอื่นๆ ทั้งมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมากพอสมควร ซึ่งทำให้ผู้ปฏิบัติงานว่าเหว และขาดขวัญกำลังใจ ปัญหาอุปสรรคคือคณะกรรมการไม่ค่อยจะมีเวลาได้เข้ามาดูแลติดตามผลอย่างใกล้ชิด จึงทำให้บุคลากรครูในโรงเรียนเกิดความเคลือบแคลงใจ กลุ่มบุคคลส่วนหนึ่งไม่เห็นความสำคัญ นอกจากนั้นการจัดกิจกรรมมากเกินไป จึงส่งผลให้กระทบต่อการเรียนการสอน ปัญหาอุปสรรคคือรัฐบาลและนักการเมืองขาดความจริงจังในการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลไม่มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา ไม่ให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา รัฐบาลไม่ลงทุนเพื่อการศึกษาอย่างจริงจัง และเอกชนมีการส่งเสริมการศึกษาน้อย ผู้บริหารการศึกษาขาดความถนัดด้านการบริหารจัดการศึกษา นอกจากนั้น ครูยังขาดความรับผิดชอบในงานที่สอน ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่ใฝ่หาความรู้ ไม่กระตือรือร้นที่จะปรับปรุงตนเอง ครูมีปัญหาส่วนตัวมาก เช่น มีหนี้สินส่วนตัว การทำธุรกิจเสริมและเรื่องซู้สาวเป็นต้น ครูไม่พยายามทำความเข้าใจหลักสูตรใหม่ ขาดความรู้ในหลักการสอน ครูทำ

หน้าที่หลายอย่าง มีงานกิจกรรม โครงการของหน่วยงานอื่นแทรก ทำให้การสอนไม่เต็มที่ ครูไม่ใช่สื่อการสอนวิชาที่ตนเองเรียนมาทำให้ขาดประสิทธิภาพ สำหรับสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคด้านบุคลากร ผู้วิจัยสามารถสรุปโดยสังเขปคือ

๑. ผู้บริหารและคณะทำงานขาดวิสัยทัศน์
๒. ครูประจำวิชาแต่ละกลุ่มมีจำนวนน้อย
๓. ครูผู้สอนขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
๔. ครูขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน
๕. รายได้ของครูไม่เพียงพอกับรายจ่าย

ด้านงบประมาณ โรงเรียนได้รับเงินงบประมาณล่าช้ามาก งบประมาณไม่เพียงพอกับการบริหารโรงเรียน เงินเดือนที่บุคลากรได้รับไม่แน่นอน การบริหารงบประมาณไม่โปร่งใส ครูหรืออาจารย์ได้รับเงินเดือนไม่ตรงตามวุฒิการศึกษาตามที่กระทรวงกำหนด ไม่มีเงินงบประมาณด้านการศึกษาดูงาน หรือการไปทัศนศึกษาของบุคลากร ครูหรืออาจารย์ บุคลากรที่ทำหน้าที่ทางการเงินไม่มีความรู้เกี่ยวกับงานการเงินและบัญชีของโรงเรียน รวมทั้งขาดการ นิเทศด้านการบริหารงานงบประมาณ ปัญหาการขาดเงินงบประมาณ จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์สิ้นเปลือง เช่น กระดาษโรเนียว กระดาษไข หมึกโรเนียว ซอล์ก ฯลฯ ขาดงบประมาณสนับสนุนด้านจัดทำห้องสมุดโรงเรียน ขาดงบประมาณจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์เครื่องใช้ในโรงเรียน เช่น โต๊ะครู โต๊ะนักเรียน ตู้ เครื่องพิมพ์ดีด เครื่องโรเนียว กระดาน ฯลฯ ขาดงบประมาณสำหรับผลิตสื่อการเรียนการสอนทุกวิชา และขาดงบประมาณสำหรับการประชุมสัมมนาอบรมผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ ปัญหาการขาดงบประมาณดำเนินงานด้านบุคลากร ค่าจ้างและสวัสดิการแก่บุคลากร อัตราเงินเดือนประจำตำแหน่ง ผู้จัดการ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายทะเบียนและวัดผล ฝ่ายวิชาการและธุรการ ครู และเจ้าหน้าที่เป็นต้นปัญหาการเงินงบประมาณไม่เพียงพอกับการบริหารจัดการโรงเรียน ขาดสภาพความคล่องตัว เช่น การจัดทำบัญชีและบริหารการเงิน การอำนวยความสะดวกในโรงเรียน การบริการขนส่ง การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ และการบริการอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือการศึกษาที่ไม่หวังผลกำไร มุ่งส่งเสริมเด็กและเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส มุ่งหวังปลูกฝังให้เด็กและเยาวชน มีคุณธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สำหรับสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคด้านงบประมาณ ผู้วิจัยสามารถสรุปโดยสังเขปคือ

๑. งบประมาณของโรงเรียนมีน้อย
๒. การเงินงบประมาณมีข้อจำกัด
๓. ได้รับการสนับสนุนจากรัฐน้อยมาก
๔. เงินเดือนที่บุคลากรได้รับไม่แน่นอน
๕. งบประมาณไม่เพียงพอกับการบริหาร

ด้านวัสดุอุปกรณ์ ขาดวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณที่จะพัฒนาสื่อนวัตกรรม การจัดการ การใช้ การดูแลรักษาและขาดงบจัดหาสื่อทันสมัย แนวทางการแก้ไข เพิ่มงบประมาณให้เพียงพอ ให้องค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องจัดหางบประมาณสนับสนุน สำนักงานเขตพื้นที่ต้องช่วยดูแลและให้ความช่วยเหลือจัดสรรงบประมาณได้ เพื่อใช้ในการพัฒนานวัตกรรมให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น และระดมทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น มาช่วยสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการและให้บริการทางการศึกษา สถานศึกษายังขาดรูปแบบระบบสารสนเทศ และจัดให้ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับเบื้องต้น ชี้ให้เห็นว่าสถานศึกษายังไม่มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ผู้บริหารต้องได้รับการพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อให้เห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จะนำมาพัฒนาการบริหารจัดการและการบริการทางการศึกษา สำหรับสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคด้านวัสดุอุปกรณ์ ผู้วิจัยสามารถสรุปโดยสังเขปคือ

๑. วัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนมีจำนวนน้อย
๒. ตำราหนังสือการเรียนการสอนมีน้อย
๓. อาคารสถานที่ไม่เพียงพอแก่นักเรียน
๔. เครื่องไม้เครื่องมือการเรียนการสอนไม่ดี
๕. ขาดสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย

ด้านการจัดการ ขาดความร่วมมือด้านวิทยากรจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ทางเทคโนโลยีจากภาครัฐและเอกชน ต้องการให้มีการนิเทศ ติดตามงานทางด้านวิชาการอย่างจริงจัง ข้อเสนอแนะควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนวิทยากรจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาบุคลากร ครูในสถานศึกษาจากสถาบันการศึกษาอื่นๆ ในชุมชนหรือท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ควรส่งเสริมให้ระดมทรัพยากรการพัฒนาทั้งจากภาครัฐและเอกชนเพื่อโครงการจัดศูนย์ฝึกอาชีพในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพประชาชนให้สอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่าย และควรต่อยอดและพัฒนาการอาชีพให้ก้าวไกลสู่อาเซียนและสากล การจัดการจ้างครูอัตราจ้างในระยะสั้น ส่วนในระยะยาว ควรมีอัตรารองรับครูอาจารย์ในสาขาที่ขาดแคลน รวมทั้งมีการบรรจุครู อาจารย์ ทดแทนอัตราที่เกษียณหรือลาออกในแต่ละปี เป็นกรณีต่างหากจากระบบราชการโดยรวม ซึ่งปฏิบัติตามนโยบายมุ่งลดอัตรากำลังข้าราชการทั้งประเทศลง เพราะงานการศึกษาเป็นงานที่ต้องใช้บุคลากรโดยตรง และปัญหาครู อาจารย์ขาดแคลนเป็นปัญหาจริง ที่มีผลเสียร้ายแรงอย่างเห็นได้ชัดกว่างานราชการในกระทรวงอื่นๆ ที่อาจปรับตัวได้ดี สำหรับสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคด้านการจัดการ ผู้วิจัยสามารถสรุปโดยสังเขปคือ

๑. ผู้บริหารขาดการวางแผนที่เหมาะสม
๒. คณะผู้บริหารมีความคิดเห็นแตกต่างกัน
๓. ขาดงบประมาณในการจัดการทุกด้าน
๔. ผู้ปกครองให้การสนับสนุนโรงเรียนน้อย
๕. ทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการมีข้อจำกัด

แผนภาพที่ ๔.๒ การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

จากแผนภาพที่ ๔.๒ การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยสามารถสรุปโดยสังเขปซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านการบริหารวิชาการ เป็นภาระหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบกำกับดูแลอย่างรอบคอบ วิชาการเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดภายในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลวัดผลการเรียน

การสอนเพื่อให้กระบวนการเป็นไปตามหลักสูตร และจุดมุ่งหมายการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาตามหลักวิชาการที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน การบริหารงานวิชาการ เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ส่วนการบริหารงานด้าน อื่นๆ นั้น แม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกัน แต่ก็เพียงเป็นส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจะต้องสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร ดังนั้น การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาด้านการบริหารวิชาการ ผลการศึกษาพบว่า

๑. โรงเรียนปฏิบัติตามหลักสูตรการเรียนการสอน
๒. ส่งเสริมการบริหารวิชาตามนโยบายส่วนกลาง
๓. สนับสนุนการบริหารวิชาการแก่บุคลากรในโรงเรียน
๔. ประชุมคณะกรรมการเพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติ
๕. การจัดทำแผนการประจำปีการศึกษา

ข้อเสนอแนะด้านการบริหารวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนควรจะมีการวางแผนงานวิชาการตามนโยบาย เพื่อให้สอดคล้องตามเกณฑ์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานการศึกษาเอกชน ควรจะมีการติดตามผลการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตามแผนงานและโครงการที่กำหนดไว้แต่ละภาคการศึกษา ควรจะมีการประเมินผลและวัดผลการเรียนการสอนทุกภาคการศึกษา ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อกำกับการดูแลให้เป็นไปตามเกณฑ์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจะมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ครู อาจารย์ การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควรจะมีการส่งเสริมวัสดุอุปกรณ์ เครื่องคอมพิวเตอร์ และอาคารสถานที่เป็นต้นให้ทันสมัย ให้มีภูมิทัศน์เหมาะสมกับการเรียนการสอน

ด้านการบริหารงบประมาณ การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ด้านการบริหารงบประมาณ เป็นแผนงานการเงินที่แสดงถึงการประมาณการใช้จ่ายในระยะเวลาหนึ่งหรือตามวัตถุประสงค์ และเป็นโครงการที่เป็นแนวทางของการเงิน หรือการจะได้เงินมาอย่างไรตามที่ต้องการและจะจ่ายอย่างไรนั่นเอง งบประมาณที่มีการวางแผนอย่างดีควรจะยืดหยุ่นได้ตามความต้องการของสถานการณ์ในโรงเรียน การบริหารงบประมาณ เป็นการจัดทำแผนการบริหารการเงินงบประมาณโรงเรียนที่เกี่ยวกับงบประมาณ การขอตั้งงบประมาณ ค่าครุภัณฑ์ ค่าซ่อมแซมครุภัณฑ์ ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ค่าปรับปรุงและซ่อมแซมสิ่งก่อสร้าง การจัดสรรงบประมาณ และการจัดซื้อจัดจ้างเป็นต้น การบริหารงานการเงินการบัญชี การดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานการเงินการดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานบัญชี การบริหารพัสดุ วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง การจัดหาพัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง การควบคุม การเบิกจ่ายและการบำรุงรักษา

วัสดุ ครุภัณฑ์ การจำหน่ายวัสดุ ครุภัณฑ์ การตรวจรับและการรายงานเป็นต้น ดังนั้น การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาด้านการบริหารงบประมาณ ผลการศึกษาพบว่า

๑. การจัดทำงบประมาณตามลำดับขั้นตอน
๒. บุคลากรผู้รับผิดชอบดูแลโดยตรง
๓. การเบิกจ่ายค่าครุภัณฑ์ ค่าซ่อมแซม
๔. การเบิกจ่ายค่าเงินเดือนแก่บุคลากรในโรงเรียน
๕. การตรวจสอบและการรายงานในที่ประชุม

ข้อเสนอแนะด้านการบริหารงบประมาณ ผู้บริหารโรงเรียนควรจะมีการบริหารจัดการการเงินงบประมาณให้สอดคล้องตามกฎเกณฑ์ของโรงเรียนการกุศลของวัด ควรจะมีการบริหารการเงินทั้งรายรับ รายจ่ายของโรงเรียนให้มีเอกสารหลักฐานการใช้จ่ายเงินอย่างถูกต้อง โดยมีผู้รับผิดชอบเฉพาะ ควรจะมีเจ้าหน้าที่การบัญชีการเงินของโรงเรียนเฉพาะเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารการเบิกจ่ายให้แก่บุคลากรในโรงเรียนการกุศลของวัดอย่างถูกต้อง ควรจะมีเงินที่มีผู้บริจาคให้กับโรงเรียนการกุศลของวัด เป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมงบประมาณในการดำเนินการภายในได้คล่องตัว ควรจะมีการบริหารจัดการพัสดุและสินทรัพย์ เช่น ที่ดิน วัสดุสิ่งก่อสร้าง ครุภัณฑ์ของโรงเรียนการกุศลของวัดให้สอดคล้องตามหลักเกณฑ์

ด้านการบริหารบุคคล การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ด้านการบริหารบุคคล ผู้บริหารมีหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอน เช่น ผู้บริหารมีทักษะมา หมายถึงมีปัญหาของการมองไกล คือความชำนาญในการใช้ความคิด วิธูโร หมายถึงการจัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน คือความชำนาญเฉพาะด้าน นิสสัยสัมปันโน หมายถึงพึงพาอาศัยคนอื่นได้ เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี คือความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นตัวจักรสำคัญในการบริหารการศึกษา สิ่งสำคัญที่ผู้บริหารควรคำนึง ก็คือการใช้เทคนิคใหม่ๆ การปรับปรุงงานอยู่เสมอ ควรให้ความสำคัญกับงานศึกษาวิจัย ผู้บริหารจะต้องควบคุมดูแลการใช้สอยอาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ภายในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้น การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาด้านการบริหารบุคคล ผลการศึกษาพบว่า

๑. ตามกฎระเบียบของโรงเรียนการกุศลของวัด
๒. ครู เลือกตามสายวิชาที่จบการศึกษามา
๓. รับสมัครครูใหม่ และเจ้าหน้าที่โรงเรียน
๔. บรรจุแต่งตั้งบุคลากรตามกฎระเบียบของโรงเรียน
๕. เมื่อเกษียณอายุราชการและก็ให้เป็นที่พักพิง

ข้อเสนอแนะด้านการบริหารบุคคล ผู้บริหารโรงเรียนควรจะมีการวางแผนเพื่อกำหนดอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งบุคลากรภายในโรงเรียนการกุศลของวัดได้สัดส่วนต่อจำนวนนักเรียน

ควรจะมีการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งบุคลากรอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และนโยบายการบริหารบุคคลภายในโรงเรียนการกุศลของวัด ควรจะมีการโยกย้าย การเลื่อนตำแหน่งบุคลากรภายในโรงเรียนการกุศลของวัดเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ ควรจะมีการกำกับดูแลบุคลากรและนักเรียนภายในโรงเรียน ให้รักษากฎระเบียบวินัยของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด ควรจะมีการพิจารณาให้บุคลากรที่เกษียณอายุราชการได้รับบำนาญ บำนาญ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจที่ได้ปฏิบัติหน้าที่มาด้วยความดีความชอบ

ด้านการบริหารทั่วไป การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาด้านการบริหารทั่วไป ผู้บริหารมีภาระหน้าที่สำคัญในการบริหารงานทั่วไปภายในโรงเรียน เช่น งานอาคารสถานที่ งานชุมชนสัมพันธ์ งานพัฒนาอาคารเรียน ห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องคอมพิวเตอร์ และโต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้นให้พร้อมใช้งาน ผู้บริหารควรตรวจสอบความต้องการเบื้องต้นและความจำเป็นของโรงเรียน ด้วยการพิจารณานโยบายวิธีการดำเนินการ ทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค นอกจากนั้น ควรจะตรวจสอบความพร้อมของครู ผู้ให้การสนับสนุนกิจกรรม และเงินงบประมาณ ผู้บริหารควรพิจารณาปรับปรุงกิจกรรมมีผลดีต่อโรงเรียน ควรจะดึงผู้ปกครองนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น วัดพ่อ วันแม่ วันสำคัญๆ การเข้าค่ายคุณธรรม การทำบุญ ถวายทาน การรักษาศีล ปฏิบัติธรรมภายในโรงเรียนหรือกิจกรรมของโรงเรียนนั้นๆโรงเรียนการกุศลของวัด พยายามส่งเสริมให้ครูและผู้ปกครองมีความสัมพันธ์เชิงบวก สนับสนุนให้ครูออกไปเยี่ยมเยียนผู้ปกครอง เพื่อสร้างความสมัครสมานสามัคคีระหว่างโรงเรียนกับบ้าน รับฟังสภาพปัญหาของผู้ปกครองในท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการศึกษา คลี่คลายข้อสงสัยของผู้ปกครอง ทำให้ประชาชนหายความสงสัย ดังนั้น การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาด้านการบริหารทั่วไป ผลการศึกษาพบว่า

๑. งานอาคารสถานที่ภายในโรงเรียน
๒. อำนวยความสะดวกที่จอดรถ ที่เกี่ยวข้องมูลฝอย
๓. รักษาความสะอาดภายในอาคารโรงเรียน
๔. งานเอกสารสำคัญ ประกาศนียบัตร เกียรติบัตร
๕. งานสัมพันธ์และทำบุญประจำปีของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะด้านการบริหารทั่วไป ผู้บริหารโรงเรียน ควรจะมีการวางแผนการบริหารจัดการธุรการของโรงเรียนอย่างเป็นระบบข้อมูล สารสนเทศ ควรจะมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบงานธุรการ และงานพัสดุ ครุภัณฑ์ ของโรงเรียนการกุศลของวัด ควรจะมีการบริหารจัดการงานธุรการ ให้มีระบบเข้า ออกอย่างชัดเจน และเป็นประจำ ควรจะมีการจัดทำสถิติข้อมูลครู อาจารย์ และนักเรียน เป็นปัจจุบันไว้อย่างชัดเจน ควรจะมีการจัดทำเอกสารเผยแพร่ นโยบาย และแผนปฏิบัติงาน รวมทั้งสร้างเครือข่ายภายในกลุ่มโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

แผนภาพที่ ๔.๓ การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

จากแผนภาพที่ ๔.๓ การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ผู้วิจัยสามารถสรุปโดยสังเขปซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หลักนิติธรรม การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล หลักนิติธรรม (Legality) ผู้บริหารโรงเรียนควรได้นำหลักนิติธรรมไปปฏิบัติการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยและวัฒนธรรมธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทย รมณรงค์สร้างกระบวนการเรียนรู้ ปลุกฝังจิตสำนึก ค่านิยมวัฒนธรรมประชาธิปไตย วัฒนธรรมธรรมาภิบาลแก่เยาวชนและประชาชนทุกกลุ่มทุกภาคส่วนในสังคมอย่างต่อเนื่องจริงจัง ผู้บริหารโรงเรียน ควรจะนำหลักนิติธรรมไปสู่การพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำประชาธิปไตยที่มีคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาลในสังคมทุกระดับให้เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม เสริมสร้างการพัฒนาการเมืองให้โปร่งใสสุจริตเพื่อสนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย บุคลากรในโรงเรียนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด เช่น การปฏิบัติตามคำสั่งมอบหมายงาน การแต่งกายตามระเบียบของโรงเรียน การปฏิบัติหน้าที่เวรยามรักษาการณ์กลางวันและกลางคืนอย่างเคร่งครัด และมีการรายงานผลทุกครั้ง นิติธรรมคือศึกษากฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องในการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ผู้บริหารมีอำนาจบริหารอย่างอิสระ ในขณะเดียวกันก็รับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนอย่างเต็มที่ ผลการศึกษาพบว่า

๑. ส่งเสริมบุคลากรให้เคารพกฎระเบียบ กฎหมายและอื่นๆ
๒. โรงเรียนสร้างกฎเกณฑ์ที่เป็นธรรมแก่บุคลากรทุกฝ่าย
๓. ครู อาจารย์มีหน้าที่สอนนักเรียนให้เคารพกฎหมาย
๔. ส่งเสริมบุคลากรให้รักษาศีล ปฏิบัติธรรมในบางโอกาส
๕. ปลุกฝังคุณธรรมความกตัญญูให้บุคลากร

ข้อเสนอแนะตามหลักนิติธรรม ผู้บริหารโรงเรียนควรจะปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกฎหมาย และกฎระเบียบของสำนักงานการศึกษาเอก ผู้บริหารโรงเรียนควรจะออกกฎระเบียบปฏิบัติงานของบุคลากรเพื่อนำไปปฏิบัติได้ทั้งบุคลากร ครู เจ้าหน้าที่ และนักเรียน ควรจะมีกระบวนการสรรหาบุคลากรและการบรรจุแต่งตั้งบุคลากร ทั้งครู และเจ้าหน้าที่ในโรงเรียนอย่างยุติธรรม ควรจะมีการพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรตามระเบียบที่วางไว้เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างยุติธรรม ควรจะมีการดูแลการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกคนตามกฎหมายวินัยของโรงเรียนที่วางไว้

หลักคุณธรรม การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล หลักคุณธรรม (Morality) ผู้บริหารจำเป็นต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี ซึ่งประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญๆ คือ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความเสมอต้นเสมอปลาย ยกย่องชมเชย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความยืดหยุ่น เปิดเผยและเป็นกันเอง ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรม

จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของครูและนักเรียน เป็นผู้นำด้านการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยี มาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ เป็นผู้นำในการพัฒนาวิชาการ เป็นผู้ประสานความร่วมมือกับชุมชน ผู้บริหารควบคุมดำเนินการเกี่ยวกับการลา การครบเกษียณอายุ ตรวจรับรองเวลาราชการ รับรองเงินเดือน ค่าจ้าง รับรองการเป็นข้าราชการของครู อาจารย์ ลูกจ้าง ดำเนินการเกี่ยวกับการอุปสมบท การขอยกเว้นการเกณฑ์ทหารให้แก่ข้าราชการครู ผลการศึกษาพบว่า

๑. ชักจูงให้บุคลากรปฏิบัติงานอยู่ในศีล ๕ ข้อ
๒. ให้ตั้งใจทำงานด้วยความสุจริต ๓ ข้อคือการสุจริตเป็นต้น
๓. ส่งเสริมการจัดงานทำบุญประจำปีของโรงเรียน
๔. ช่วยเหลือสงเคราะห์งานทำบุญศุภญาติของบุคลากรในโรงเรียน
๕. จูงจูงบุคลากรและนักเรียนเข้าวัดเพื่อฟังเทศน์ ฟังธรรม

ข้อเสนอแนะตามหลักคุณธรรม ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมให้บุคลากรตั้งอยู่ในศีล ๕ ทำให้บุคลากรของโรงเรียนการกุศลของวัดยึดถือหลักคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ควรจะมีการนิมนต์พระสงฆ์และเชิญวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ มาบรรยายวิชาการจัดการเชิงพุทธเพื่อให้ความรู้ในแต่ละภาคการศึกษา ควรจะมีการสนับสนุนงบประมาณแก่บุคลากรทุกคนได้เข้าร่วมฝึกอบรมงานวิชาการที่สถาบันหรือหน่วยงานอื่นจัดขึ้นอย่างเสมอภาคกัน ควรจะผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่เพื่อสั่งสอนลูกศิษย์ให้เป็นคนดีมีคุณธรรม บุคลากรในโรงเรียนมีกัลยาณมิตรที่ดี ด้วยการเสียสละและอุทิศตนทำงานเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมและโรงเรียน

หลักความโปร่งใส การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล หลักความโปร่งใส (Transparency) ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความโปร่งใสให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก ให้มีการปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศให้มีความถูกต้อง เป็นปัจจุบัน ตรงกับความเป็นจริง และพร้อมที่จะเปิดเผยแก่บุคคลทั่วไป ส่วนความสำคัญลำดับท้ายสุด คือผู้บริหาร คณะกรรมการ สถานศึกษา ครูผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้สภาพการณ์และปัญหาของโรงเรียนทุกเรื่อง อย่างโปร่งใสไม่ปิดบัง ผู้บริหารได้ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักความโปร่งใสในเรื่องบริหารงานวิชาการ เป็นไปด้วยความชัดเจน เป็นไปตามหลักสูตร และกฎระเบียบการวัดผลการเรียนรู้ การบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมด้วยความโปร่งใส ผู้บริหารสามารถชี้แจงถึงเหตุผลการบริหารและการปรับปรุงพัฒนาได้ การบริหารจัดการซื้อ จัดจ้าง และการงบประมาณเป็นไปตามแผนที่กำหนดอย่างเป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้ การบริหารงานบุคลากรด้วยความโปร่งใส แสดงหลักเกณฑ์วิธีการประเมินผลงานของบุคลากรที่ชัดเจน ผลการศึกษาพบว่า

๑. วัดผลและประเมินผลถูกต้องตามเกณฑ์ของโรงเรียน
๒. มีเอกสารหลักฐานแสดงความถูกต้องตามกฎหมาย
๓. หน่วยงานอื่นๆ สามารถตรวจสอบการบริหารจัดการได้

๔. สามารถเปิดเผยข้อมูลต่อประชาชนได้

๕. สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีความสุจริตอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะตามหลักความโปร่งใส ผู้บริหารโรงเรียน ควรจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบความถูกต้องทั้งการบริหารบุคคล เอกสารการเงินที่สำคัญ และวัสดุอุปกรณ์อย่างโปร่งใส ควรจะมีการจัดซื้อและจัดจ้างอย่างโปร่งใส มีกระบวนการจ่ายเงินเป็นไปตามกฎระเบียบของทางโรงเรียน ควรจะมีการประเมินผลงานบุคลากรอย่างโปร่งใส เพื่อวิเคราะห์การทำงานทั้งเชิงรับและเชิงรุก ควรจะมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถตรวจสอบข้อมูลอย่างโปร่งใส เพื่อรับฟังเหตุผลในการปรับปรุงระบบการทำงาน ควรจะมีการจัดการให้มีการประเมินผลงานของผู้บริหารโรงเรียนอย่างโปร่งใส เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการเรียนการสอนที่เหมาะสม

หลักการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล หลักการมีส่วนร่วม (Participation) ผู้บริหารมีทักษะในการบริหารดี เนื่องจากการบริหารลักษณะนี้จำเป็นต้องใช้ทักษะของผู้บริหารมากระตุ้นและดึงศักยภาพของผู้ใต้บังคับบัญชาออกมาใช้เพื่อประโยชน์ของสถานศึกษา โดยทักษะที่จำเป็นคือทักษะในการสื่อสาร ทักษะการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและทักษะในการปรับปรุงพัฒนาตนเอง บุคลากรมีความรู้ความสามารถ เนื่องจากการบริหารแบบมีส่วนร่วมคือการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินงาน ดังนั้น สถานศึกษาใดที่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถก็จะสามารถใช้วิธีการบริหารแบบนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพบุคลากรมีความรักความผูกพันต่อสถานศึกษาและทุ่มเทการทำงานให้กับสถานศึกษาเนื่องจากความรักความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันทำให้บุคลากรทุ่มเทการทำงานให้กับสถานศึกษานั้นๆ โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชน หน่วยงาน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาร่วมกัน โดยมีการประชุมปรึกษาหารือในรูปแบบคณะกรรมการ การประชุมคณะกรรมการผู้ปกครองเครือข่าย การประชุมภาคี ๔ ฝ่าย ซึ่งได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายเป็นอย่างดี คือประชาชนและบุคลากรในองค์กรจะต้องมีส่วนร่วมในการทำงาน โดยมุ่งผลแห่งความประสบความสำเร็จร่วมกัน ผลการศึกษาพบว่า

๑. เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน

๒. ดึงนักธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน

๓. พยายามให้บุคลากรให้มีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน

๔. จัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียน

๕. ระดมวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อแนวทางพัฒนาโรงเรียน

ข้อเสนอแนะตามหลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารโรงเรียน ควรจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการศึกษาในระบบและนอกระบบ ควรจะมีการเปิดโอกาสให้บุคลากรทั้งครู เจ้าหน้าที่โรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน เพื่อส่งเสริมด้าน

วิชาการ และงบประมาณ ควรจะมีการส่งเสริมบุคลากรให้ทำงานเป็นทีมเฉพาะเพื่อประสิทธิภาพ ความคล่องตัวแบบการมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียร่วมกันเป็นหมู่คณะ ควรจะมีความยินดีรับฟังคำแนะนำและ ข้อเสนอแนะจากองค์กรภาครัฐและเอกชน รวมถึงประชาชนเพื่อการพัฒนาทรัพยากรที่เหมาะสม ควรจะมีการประชุมลงมติเพื่อการพิจารณาการบริหารงานวิชาการ งานบุคคล และงานงบประมาณ เพื่อขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

หลักความรับผิดชอบ การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตาม หลักธรรมาภิบาล หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) ผู้บริหารขอตั้งงบประมาณ เช่น ค่าครุภัณฑ์ ค่าซ่อมแซมครุภัณฑ์ ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ค่าปรับปรุงและซ่อมแซมสิ่งก่อสร้าง การจัดสรร งบประมาณ และการจัดซื้อจัดจ้างเป็นต้น ให้เป็นไปตามกฎระเบียบของโรงเรียน ผู้บริหารงบประมาณ และการเงิน จะต้องพิจารณาถึงการจัดตั้งงบประมาณหรือจัดทำแผนการใช้จ่ายเงิน พิจารณานำเสนอ เพื่อขออนุมัติแผนการใช้ ติดตามและรายงานผลการใช้งบประมาณ บริหารเงินทั้งในและนอก งบประมาณให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ จัดทำบัญชีแสดงสถานการณ์ใช้จ่ายเงิน ตรวจสอบการใช้จ่ายเงินภายในสถานศึกษา เก็บรักษาเงินได้ตามความต้องการของสถานศึกษา เลือกประเภทการฝากเงิน เบิกจากเงินประเภทต่างๆ เลือกใช้บริการธนาคารได้ตามความเหมาะสม ของพื้นที่ นำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อขอเปลี่ยนรายการใช้จ่ายเงินตามแผนการใช้ จ่ายเงินในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ผลการศึกษาพบว่า

๑. ส่งเสริมบุคลากรให้ทำงานอย่างตรงเวลา
๒. เมื่อมีกิจธุระจำเป็นต้องลา ก็ให้เขียนใบลาหยุดราชการ
๓. พยายามให้บุคลากรทำงานอย่างจริงจังตามความสามารถ
๔. กำกับดูแลการบริหารโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
๕. แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมและถูกกาลเวลา

ข้อเสนอแนะตามหลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารโรงเรียน ควรจะมีความรู้ความสามารถ แก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นได้ทันทั่วทั้ง ด้วยความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ควรจะมีหน้าที่กำกับดูแล บุคลากรภายในโรงเรียน ทั้งครู เจ้าหน้าที่ และนักเรียน ให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนอย่าง ตรงเวลา ควรจะมีการแต่งตั้งและถอดถอนบุคลากรที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎระเบียบของ โรงเรียนด้วยความรับผิดชอบ ควรจะมีการติดตามการใช้สอยรถยนต์ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องคอมพิวเตอร์ และเครื่องมือสื่อสารเป็นต้น ให้คงอยู่ในสภาพพร้อมไปปฏิบัติงานได้ ควรจะมีการรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะที่แตกต่างกันของบุคลากรในโรงเรียน เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาการทำงานให้ ทันสมัย

หลักความคุ้มค่า การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลัก ธรรมาภิบาล หลักความคุ้มค่า (Value) ผู้บริหารต้องพิจารณาถึงการบริหารเวลา การดำเนินงานให้

บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาศัยปัจจัย ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ ซึ่งเป็นการทำงานอย่างเป็นระบบโดยใช้เวลาน้อย แต่ให้ผลคุ้มค่ามากที่สุด ซึ่งหลักการบริหารเวลา มีอยู่ ๔ ประการ ทำทันเวลา ทำถูกเวลา ทำตามเวลา ทำตรงเวลา นอกจากนั้น การประหยัด พิจารณาในเรื่องการบำรุงรักษาบริเวณใช้สอย การจัดสนามเด็กเล่นใช้ร่วมกันได้ การใช้แสงธรรมชาติมากที่สุด การประหยัดไฟฟ้า การประหยัดน้ำใช้ปรับปรุงดูแลสิ่งของต่างๆ และตัวอาคารน้อย ควรใช้สิ่งของเหมือนกัน และตรวจตราซ่อมแซมง่าย มีบริเวณที่ไม่ใช้น้อยที่สุด หรือใช้เนื้อที่ทุกส่วนได้อย่างเต็มที่ ความรับผิดชอบของผู้บริหารจัดการสำนักงานให้มีความคล่องตัวในการบริหารและการเรียนการสอน จัดบรรยากาศในอาคารเรียนและอาคารประกอบ จัดบรรยากาศในบริเวณโรงเรียน วางแผนการใช้ประโยชน์ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการในอาคารเรียน โรงฝึกงาน โรงอาหาร หอประชุม โรงพลศึกษา จัดบำรุงรักษา ซ่อมแซมและพัฒนาอาคารสถานที่ จัดเวรยามรักษาความปลอดภัยของโรงเรียน ให้ความสำคัญประกอบด้วยความพึงพอใจของผู้รับบริการ ความสำเร็จประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ การบริหารจัดการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดทั้งต้นทุน ผู้บริหารต้องทำงานโดยคำนึงถึงประสิทธิภาพ นั่นคือการคำนึงถึงต้นทุน ทำงานอย่างคุ้มค่าในเชิงของงบประมาณ ผลการศึกษาพบว่า

๑. ส่งเสริมให้ประหยัดน้ำประปา ไฟฟ้า วัสดุอุปกรณ์
๒. ใช้ตำราหนังสือเรียน โต๊ะ เก้าอี้ ปากกา สมุดที่มีอยู่
๓. ใช้รถยนต์ ค่าน้ำมันจากงบประมาณโรงเรียนอย่างประหยัด
๔. เปิดแอร์ เปิดพัดลม เมื่อเลิกสอนก็ให้ปิดทุกครั้ง
๕. อาหาร น้ำดื่ม ผลไม้ ให้รับประทานให้พอประมาณ

ข้อเสนอแนะตามหลักความคุ้มค่า ผู้บริหารโรงเรียน ควรจะได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้กับการบริหารโรงเรียนด้วยความภาคภูมิใจ ควรจะมีการมอบหมายภาระหน้าที่แก่บุคลากรในโรงเรียนตามความรู้ความสามารถ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน ควรจะมีการใช้สอยวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ โรงฝึกงาน โรงอาหาร หอประชุม และอาคารสถานที่ต่างๆ อย่างคุ้มค่า ควรจะมีการกำกับดูแลทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียนอย่างดี ด้วยการบูรณปฏิสังขรณ์ และพัฒนาอาคารสถานที่อย่างเหมาะสม ควรจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบการใช้สอยทรัพยากรของโรงเรียนอย่างคุ้มค่า

แผนภาพที่ ๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย
พระพิศาลศึกษากร (สุดใจ ยโสธโร) ๒๕๕๘,